

Книга за учителя

Съдържание

Уводни материали

- Характеристики на образователната програма за ефективно гражданство
- Рационална учебна програма
- Цели на учебната програма
- Организация на учебната програма
- Формат на Тетрадка за ученика
- Формат на Книга за учителя
- Стратегии на преподаване
- Водене на дневници
- Оценяване на постиженията на учениците
- Обсъждане на опита от наученото

Власт

Раздел 1: Какво е власт? (Уроци 1-4)

Раздел 2: Как да оценим кандидата за дадена властова позиция? Как да оценим?
правилата и законите? (Уроци 5-8)

Раздел 3: Какви са ползите и вредите, свързани с упражняването на властта? (Уроци 11-12)

Раздел 4: Какви трябва да бъдат обхвата и ограниченията на властта?

Лична неприкосновеност

Раздел 1: Какво е личната неприкосновеност? (Уроци 1-2)

Раздел 2: Какво обяснява различните поведения спрямо личната неприкосновеност?
(Уроци 3-4)

Раздел 3: Какви са възможните последствия от личната неприкосновеност? (Уроци 5-7)

Раздел 4: Какви трябва да бъдат обсегът и ограниченията на личната
неприкосновеност? (Уроци 8-10)

Отговорност

Раздел 1: Какво е значението на отговорността? (Уроци 1-2)

Раздел 2: Какви биха могли да бъдат ползите и разходите свързани с поемането на
отговорност? (Уроци 3-5)

Раздел 3: Как да избира кои отговорности да поемам? (Уроци 6-8)

Раздел 4: Кой трябва да бъде държан отговорен? (Уроци 9-12)

Справедливост

Раздел 1: Какво е справедливост? (Уроци 1)

Раздел 2: Как да решаваме проблемите на Разпределителната справедливост? (Уроци 2-4)

Раздел 3: Как да решаваме проблемите на Корективната справедливост? (Уроци 5-8)

Раздел 4: Как да решаваме проблемите на Процедурната справедливост? (Уроци 9-11)

Таблицы

Характеристики на образователната програма за ефективно гражданство

Образователните програми за ефективно гражданство се отличават с поне четири характеристики:

- **Взаимодействие между учениците.** Преподаването на стратегии, които поощряват интерактивното и съвместно придобиване на знания, са ключ за развитието на умения за гражданско участие и отговорно гражданство. Примери за тези стратегии на обучение са работата в малки групи, симулациите, ролевите дейности и обсъждането на казуси.
- **Реалистично съдържание, което включва равнопоставено разглеждане на въпросите.** Реалистичното, справедливо и критично разглеждане на проблемите е важна част от образованието за ефективно гражданство. Ако нашата законова и политическа система се представят като съвършени и безпогрешни, учениците ще се усъмнят в достоверността на материала и в практичността на съдържанието. От друга страна, ако са представени само случаи, в които системата не функционира успешно, е малко вероятно учениците да я приемат като ефективно средство за поддържане на социален ред и справедливост. Необходимо е да се търси равновесие между конструктивната критика и уважението към законовата и политическата система.
- **Общественици се срещат и работят с учениците.** Взаимодействието с граждани, представители на политическата система или на организации на гражданското общество, които могат да служат като модели за подражание, внася достоверност и реализъм в учебната програма и оказва силно влияние върху развитието на положителни нагласи към обществения ред и норми. Връзката на класа с подходящи публични личности (напр. адвокати, съдии, полицейски служители, представители на неправителствени организации и др.) отговаря на нарасналия интерес от страна на учениците към въпросите, свързани с ефективното гражданство.
- **Силна подкрепа за гражданското образование от страна на директора и на педагогическия персонал.** Ключ за успешното прилагане на гражданско образование в училище е силната подкрепа от страна на педагогическия персонал, особено на училищния директор. Директорът може да предоставя ресурси за осъществяване на програмата, да подкрепя форми за обучение на педагогическия персонал, да защитава гражданското образование като част от училищната програма за развитие и да търси помощта на училищното настоятелство и на обществеността при осъществяването ѝ.

Успешните програми по гражданско образование активно включват учениците в процеса на учене, по начин, който предпоставя максимално уважение към личността им. Уменията за критическо мислене се практикуват и оценяват систематично. Усвояването на знания и развитието на характера са в съгласие с нормите на отговорното гражданство в демократичното общество.

Рационална учебна програма

Основна теза на програмата **Основи на демокрацията** е, че в процеса на учене се повишава способността и склонността на младия човек да действа ефективно и отговорно на основата на придобитите знания. Ролята на образователните институции е да помогнат на учениците да увеличат уменията си за правене на разумен избор - да се научат *как* да мислят, а не *какво* да мислят. Алтернативата е индоктринирането, което е неподходящо за образователните институции в едно свободно общество.

Цели на учебната програма

Програмата на **Основи на демокрацията** е разработена да:

- подпомага по-добро разбиране на институциите на конституционната демокрация и основните принципи и ценности, върху които тя се гради;
- развива умения, необходими на младите хора, за да станат ефективни и отговорни граждани;
- допринася за по-добро разбиране и готовност да се използват демократичните процеси, когато се вземат решения и се решават конфликти, както в обществения, така и в личния живот.

При изучаване на **Основи на демокрацията** учениците развиват способността да откриват проблемите, които изискват социално действие. Като изследват проблемите те приемат отговорности, свързани с правата им като граждани - отговорности с особено значение за съществуването на общество, основано на идеалите за справедливост, равенство, свобода и права на човека.

Организация на учебната програма

Разработените материали не са обикновени текстове, които поставят ударението върху факти, дати, хора и събития. **Основи на демокрацията** предлага идеи, ценности и принципи с основно значение за разбиране на демократичното общество. Програмата е организирана около четири основни понятия: **власт, лична неприкосновеност, отговорност и справедливост**, които представляват част от общото ядро на гражданските ценности и понятия.

Тези понятия не са абстрактни или взаимно изключващи се, но е естествено да бъдат обект на много различни интерпретации, така както се случва с всички наистина значими идеи и принципи.

Основи на демокрацията може да се преподава като едно цяло, но е възможно и преподавателят да подбере някой от разработените модули с оглед на учебната програма в даденото училище. Четирите модула също не трябва да бъдат излагани в определен ред. Ако изберете определен урок, вие ще изложите съдържанието само на този конкретен урок, не на цял раздел или модул.

Всеки от четирите модула се състои от четири раздела, предназначени да отговорят на основните въпроси, свързани със същността и приложението на понятията (**власт, лична неприкосновеност, отговорност и справедливост**).

Власт

Раздел 1: Какво представлява властта? Учениците придобиват познания за връзката между власт и сила; получават представа за властта чрез изучаване на отделни казуси, в които отсъства или е налице злоупотреба с власт. Те се научават да се справят разумно и ефективно с такива ситуации.

Раздел 2: Как да оценим кандидат за дадена позиция във властта? Как да оценим правилата и законите? Учениците придобиват знанията и уменията да вземат информирани и обосновани решения по отношение на хората, упражняващи власт. Те също така придобиват умения и знания, необходими за информирани и обосновани решения относно оценяването или развитието на правилата и законите.

Раздел 3: Какви са ползите и вредите свързани с упражняването на властта? Учениците научават, че всяко упражняване на власт носи със себе си предимства и недостатъци за индивидите и за обществата като цяло. Важно е те да разберат ползите и вредите от властта, за да вземат решения в реални ситуации.

Раздел 4: Какви трябва да бъдат обхватът и ограниченията на властта? Учениците се обучават да вземат решения, засягащи правомощията и ограниченията, които произтичат от упражняването на определена властова позиция. Те научават, че упражняването на власт трябва да бъде ефективно, но не и потискащо.

Лична неприкосновеност

Раздел 1: Какво е личната неприкосновеност? Учениците се научават да определят личната неприкосновеност, да разбират значението ѝ и да идентифицират и описват общи черти на личната неприкосновеност при различни обстоятелства, да правят разлика между ситуации, в които личната неприкосновеност съществува и такива, в които тя не съществува.

Раздел 2: Какво обяснява различията в поведението по отношение на личната неприкосновеност? Този раздел помага на учениците да разберат факторите и елементите, които обясняват различията в поведението по отношение на личната неприкосновеност. Те също така научават, че личната неприкосновеност присъства във всяка култура, но често съществуват различия в поведението на хората в дадената култура или между самите култури.

Раздел 3: : Какви са възможните последствия от личната неприкосновеност? Разделът спомага на учениците да разберат, че всеки път, когато се упражнява правото на лична неприкосновеност от това произтичат определени последствия. Някои последствия са предимства, други имат своите недостатъци / неудобства/. Учениците също така научават, че различните индивиди имат различно мнение по въпроса, дали правото на лична неприкосновеност трябва да бъде защитавано в дадена ситуация.

Раздел 4: Какъв трябва да бъде обсегът и ограниченията на личната неприкосновеност? Учениците изследват някои от най-важните проблеми, пред които се изправяме като граждани, по отношение обсега и ограниченията на личната неприкосновеност.

Отговорност

Раздел 1: Какво е значението на отговорността? Учениците

изучават значението на отговорността за отделния гражданин и за обществото. Те разглеждат откъде произтича отговорността и до какви последствия може да доведе нейното упражняване или бездействие.

Раздел 2: Какви биха могли да бъдат ползите и разходите свързани с поемането на отговорност? Този раздел показва на учениците, че когато някой поема отговорност, възникват и съответните последствия. Някои от тях могат да бъдат предимства, други - недостатъци. Те учат, че е важно да се идентифицират ползите и цената, когато се взима решение за поемане на дадена отговорност.

Раздел 3: Как да избира кои отговорности да поема. Учениците научават, че често се изправяме пред противоречиви отговорности, ценности и интереси. От тях се иска да вземат разумни решения относно това, кои отговорности да изпълнят и какви ценности и интереси да преследват при определени обстоятелства.

Раздел 4: Кой трябва да носи отговорност?

Този раздел помага на студентите да усвоят полезни методи на оценка и вземане на отношение по това дали някой трябва да носи отговорност и кога заслужава доверие или критика при определено събитие или ситуация.

Справедливост

Раздел 1: Какво е справедливост? Учениците научават, че въпросите на справедливостта могат да се разделят на три категории: разпределителна справедливост, корективна справедливост и процедурна справедливост. Те се научават да идентифицират ситуации свързани със справедливостта като имат предвид тези три категории и да обясняват защо това разграничение е важно.

Раздел 2: Как да решаваме проблемите на разпределителната справедливост? Учениците изследват значението на справедливото разпределение на ползите и на тежестите, свързани със справедливостта, сред хора или групи. Учениците научават, че ползите може да означават заплащане за труд или правото на мнение или на глас по време на избори. Тежести могат да бъдат подготвянето на домашното или изпълнение на домашни задължения. Учениците усвояват техники, полезни при справяне с подобни въпроси.

Раздел 3 : Как да решаваме проблемите на корективната справедливост? Разделът цели да помогне на учениците да разберат корективната справедливост, да вземат решения, свързани с нея или как справедливо и адекватно да реагират при лоши постъпки или нанесени вреди. Учениците се усвояват техники, полезни при справяне с подобни проблеми.

Раздел 4: Как да решаваме проблемите на процедурната справедливост? Учениците усвояват как да идентифицират проблемите, свързани с процедурната справедливост, както и да разбират нейното значение, когато се събира информация и се вземат решения. Учениците се научават на техника полезна за справяне с подобни въпроси.

Основи на демокрацията се основава на всекидневния опит на учениците. Уникалността на учебната програма се състои в това, че помага на учениците да видят връзката между техния личен опит и по-широкото поле на социален и политически живот.

Учебната програма е разработена, че да може да бъде включена в различни културно-предметни области в прогимназиалния етап на основното образование.

Тетрадка за ученика

Всеки от материалите за ученици в Основи на демокрацията се състои приблизително от дванадесет урока, разпределени в четири раздела, описани в организация на учебната програма . В първите уроци се разглеждат определенията на понятията. Отделните раздели на обучение развиват или разширяват разбирането за изучаваното понятие. Всички уроци започват с въведение, установяващо целите, които учениците ще се стараят да постигнат по време на обучението.

В упражненията учениците прилагат наученото като работят с партньор или по групи, с цел да анализират хипотетични проблеми, свързани с училището или общността. Разделите завършват с участие на целия клас в упражнения като: законодателен дебат; съдебно изслушване. От учениците се изисква да оценяват, заемат и защитават позиции.

“Основни понятия” съдържа набор от думи, свързани с ключови идеи, обсъждани в текста. Илюстрациите, които също трябва да се използват като учебен инструмент, представят малки деца в познати ситуации. Тяхната цел е да стимулират обсъждане на идеи или сходни проблеми.

Много от уроците съдържат таблици, от които учениците ще имат нужда по време на обучението. Разположението им в текста е цел поясняване и провокиране на дискусия. Оформени са по начин, който не позволява да се пише в текста. Пълният размер на всяка таблица се намира в раздела с таблиците в края на помагалото.

Книга за учителя

Книгата за учителя, подобно на Тетрадката за ученика, е организирана в раздели. Всеки от тях започва с общ преглед, паралелно на този в Тетрадката за ученика. По този начин се прави кратко въведение към предстоящите уроци.

Формат на урока. Книга на учителя е предназначена да допълни и разшири текста на ученика. Всеки урок започва с **преглед на урока**, където се поставя общата му цел. Следва списък на конкретните **задачи на урока**, изразени в поведенчески термини. Те съответстват на поведенията, дадени в “Целта на този урок е” в Тетрадката за ученика. От учениците се очаква да могат да се справят с тези задачи след завършването на всеки урок. Материалът е построен така, че не е необходимо пълно овладяване на всеки етап от обучението.

След задачите на урока следва разделът **подготовка/необходими материали**. Този раздел посочва страниците от историите с текстове и

препоръчва допълнителна подготовка или необходими материали, необходими за предаване на урока. Следващият раздел включва идеи за въвеждане в урока, допълнителна информация за темите в урока, въпроси за обсъждането и отговори на някои от упражненията за учениците.

Разделът “Думи за усвояване” съдържа набор от думи, свързани с ключови идеи, обсъждани в текста. Тези думи в текста са дадени с по-черен шрифт.

“Понятия за усвояване” въвежда понятията, необходими за разбиране на представените ситуации.

“Проблеми за решаване” е раздел за дейности, изискващи критично мислене. Учениците прилагат наученото чрез работа с партньор или в малки групи с цел да анализират измислени ситуации, свързани със семейството, училището или техните общности.

“Четене, припомняне и обсъждане” са раздели, свързани с историите и не се разглеждат отделно. Припомнянето на подробности от историите е необходимо за смислено обсъждане и решаване на проблема.

“Покажи какво знаеш” е дейност за оценка, която позволява учениците да покажат придобитите по време на урока умения. Има и допълнителни упражнения, включени в раздела “Дейности, които трябва да направиш” в края на повечето уроци. Тези дейности позволяват на учениците да работят самостоятелно или в група, както и предоставят допълнителни възможности за оценка от страна на учителите.

Терминологичният речник в края на всеки текст съдържа и двата вида термини. Тази част на урока също така предоставя дейности и стратегии за приключване на урока.

С “ Покажи какво знаеш” завършва всяка част от помагалото. Тя включва индивидуална работа, работа в малки или големи групи, имаща за цел затвърди наученото в урока. В тези части от Книгата за учителя се предлагат техники и се развиват редица умения, спомагащи за възприемането на материала. Тези дейности могат да бъдат лесно адаптирани като част от представянето на урока. Препратки за учителя, даващи допълнителна информация или конкретни съдебни решения свързани с урока.

Стратегии на преподаване

Следват методите на преподаване, препоръчвани за използване с учебните текстове на **Основи на демокрацията**.

Развитие на интелектуални и участнически умения

Интелектуални умения

В тази програма са използвани често употребявани глаголи с цел да се идентифицират интелектуалните умения, които упражненията по критично мислене трябва да развият. Например упражненията за критично мислене изискват от учениците да “описват”, “обясняват”, “оценяват” и да “заемат и защитават” позиция.

Описания, обяснения и оценяването, възприемането и защитата на позиции могат да варират от базови интелектуални задачи до такива от по-високо ниво.

Следват най-често използваните в упражненията глаголи и интелектуалните умения, които определят. Трябва да бъде отбелязано, че всеки глагол, например “идентифицирам”, може да определи умение, което да бъде упражнявано на различни нива, от най-простия акт до идентифицирането на

член на Парламента в определен район, също така идентифицирането на използван критерий за от Върховният съдебен съвет при формулирането на мнение.

1. “Идентифицирам”. Да идентифицираш материални (народен представител) или нематериални неща(справедливостта). Да идентифицираш нещо може да свърже с това (1) да си способен да го разграничаваш от нещо друго, (2) да го класифицираш заедно с неща със сходни характеристики и признаци, а в някои случаи (3) да определиш и неговия произход.

2. “Описвам”. Да опишеш материални или нематериални обекти, процеси, институции, функции, предназначения, средства и цели или качества. Да опишеш нещо, значи да си способен да дадеш устно или писмено обяснение на неговите основни качества и характеристики.

3. “Обяснявам”. Да идентифицираш, опишеш, изясниш или интерпретираш нещо. Могат да се обяснят (1) причини за събития, (2) значението и важността на събития или идеи или (3) причини за различни постъпки или позиции.

4. “Оценяване на позиция”. Да използваш критерий или стандарт за да прецениш (1) слабите и силните страни на дадена позиция по определен въпрос, (2) цели, произтичащи при защитата на дадена позиция или (3) средства, предвидени за постигането на целта..

5. “Взимане на позиция”. Да използваш критерии или стандарти, с помощта на които да достигнеш до позиция, която ще отстояваш (1) да можеш да правиш избор при наличието на алтернативни позиции или (3) изградиш нова, оригинална позиция.

6. “Защита на позиция”. (1) Да излагаш аргументи в полза на дадена позиция,(2) да отговаряш на аргументи и да приемаш аргументи срещу дадена позиция.

Умения за участие. Някои умения за участие са специфични за сферата на гражданското образование. Ефективното и отговорно гражданство в конституционна демокрация изисква нещо повече от знаене и мислене; от отговорните граждани се изисква да участват в управлението на техните общности, региони и държава, а също така и в управлението на групи или асоциации, към които те принадлежат. Уменията за участие са съществени за едно информирано, ефективно и отговорно гражданско поведение и се характеризират с:взаимодействие, оказване на влияние, осъществяване на наблюдение (interacting, monitoring, influencing). Следва кратко изложение на тези умения.

1. Взаимодействие

- Като се работи в малки групи/комитети, събира се информация, обменят се мнения, формулират се планове за действие.
- Слушане, събиране на информация, на идеи, на различни гледни точки

- Задаване на въпроси, изясняване на информация и на гледни точки, излагане на факти и мнения.
- Обсъждане на обществени проблеми дела по разумен, отговорен и цивилизован начин в училище, със съседите, с приятели, на срещи в малката общност и на публични форуми
- Участие в дискуссионни групи, представяне на идеи, обществени политики, интереси
- Изграждане на коалиции, събиране на подкрепата на други личности със сходни интереси; групи, които да определят кандидати и да предлагат обществени политики
- Управление на конфликти, посредничество, преговаряне, правене на компромиси и постигане на консенсус.
- Заемане на училищна длъжност, участие като представител на дадена група или като избран лидер, организиране на форуми по въпроси, засягащи обществото, осъществяване на кампании на кандидати за определени длъжности /постове/.
- Използване на компютърни ресурси, осигуряване на информация, защитаване на обществени политики

2. Наблюдение /Мониторинг/

- Внимателно изслушване на съграждани на заседания на публичната администрация, проучване на доклади за медиите.
- Задаване на въпроси на представители на публичната администрация, експерти и други с цел излагане на информация и определяне на отговорности.
- Изследване на социални проблеми като се използват компютърни ресурси, библиотеки, телефони, медии
- Събиране и анализиране на информация от представители на управленските структури, на групи по интереси, на граждански организации
- Посещения на обществени форуми и обсъждания, например, на срещи на студентски съвети, на градски съвети, на училищни настоятелства, заседания на парламента.
- Интервюиране на хора със познания в областта на гражданските въпроси, като местни длъжностни лица, експерти от обществени и частни асоциации, от университети и колежи.
- Използване на компютърни ресурси за събиране и обмен на информация, например Интернет бази данни като Thomas, Civnet, университетски електронни информационни ресурси и бюлетини.

3. Влияние

- Гласуване, например в клас, за студентски съвети, в местни, национални и други специфични избори
- Лобиране, предоставяне на данни на законодатели и политици, представяне на нечия гледна точка или на цяла организирана група от хора.
- Съставяне на петиции, например привличане на внимание на държавни чиновници/представители относно желани промени в политиката, събиране на подписи за инициативи или анулиране на вече взети решения
- Писане, на писма, диплянки, брошури

- Провеждане на разговори в обществени институции, училищни настоятелства, законодателни органи, Парламент
- Подкрепа или противопоставяне на кандидати или на позиции по обществени проблеми, принос със време, умения, финансови средства
- Участие в граждански/политически групи, например ученически съвети, младежки групи, местни/регионални/национални политически партии, специално създадени групи от адвокати.
- Използване на компютърни мрежи за разширяване на знанията относно публичните дела чрез участие в он-лайн дискусии по граждански проблеми, използване на електронна поща за представяне на мнения пред държавните власти

Анализ на проблемите чрез използване на “интелектуални инструменти”

Понякога отделните хора или институциите се изправят пред проблеми, които са трудни за анализиране и решаване. В учебната програма на **Основи на демокрацията** на учениците се задават подобни проблеми. Учебната програма предлага на учениците серия от аналитични рамки, или “интелектуални инструменти”, които да им помогнат да мислят критично и да развият осмислени и отговорни позиции по важни въпроси. Терминът **интелектуални инструменти** се отнася за широк обхват от идеи и набори от въпроси, полезни при разглеждането и вземането на решения относно проблеми за властта, личната неприкосновеност, отговорността и справедливостта. Тези “инструменти на ума”, като всеки добър инструмент, могат да бъдат полезни в множество ситуации.

Необходимостта от и полезността на различните интелектуални инструменти при разглеждането на въпросите на властта, личния живот, отговорността и справедливостта могат да станат по-ясни като посочим как се използват те в други области на познанието. Представете си археолозите, които се разхождат по хълмовете в търсене на следи от древно селище. В ума си те “носят” голям обем знания и умения, включително факти, идеи, хипотези и въпроси, позволяващи им да забележат и разберат неща, които необучен човек може да не види или разбере.

Докато неподготвеният човек може да се разхожда по останките от древни цивилизации, археолозите, въоръжени със специалните си знания, веднага ще забележат знаците на човешко присъствие. Тогава те използват своите интелектуални инструменти, за да съберат и анализират систематично информацията, с цел да разберат по-добре миналото.

Същото се отнася и за хора, обучени да използват интелектуални инструменти в други области на знанието. Във всяка една от тях обученият човек има предимство пред необучения в процеса на разбиране на определени неща, постигането на определени цели или вземането на информирано решение, предопределящо последващите му действия. Това се отнася за майстора дърводелец, производителя на телевизори, политолога, съдията или астронавта.

Докато общата идея за интелектуалните инструменти като процес на разсъждение е валидна за цялата учебна програма, то групите от въпроси се различават в зависимост от проблема, който трябва да бъде решен. Например, не могат да се използват едни и същи стратегии за задаване на въпроси при решаването на проблеми от областта на властта-авторитет и тези на справедливостта.

Интелектуалните инструменти в тази учебна програма се подсилват чрез използването на стратегиите за активно придобиване на знания, чрез които учениците развиват личните и груповите умения за взаимодействие, необходими за успешно социално и политическо участие в демокрацията. Програмите на Центъра за гражданско образование са уникални по отношение на подготовката, която предоставят на учениците за използване на интелектуалните инструменти. Веднъж усвоени, интелектуалните инструменти могат да бъдат използвани винаги при вземане на всякакви решения в живота на човека.

Проведане на обсъждане в класа

Историята на идеите за власт, личен живот, отговорност и справедливост включва спорове, дебати, оценка и преоценка. Същото важи и при изучаването на **Основи на демокрацията**. Ефективното гражданско образование включва представяне и обсъждане на противоречиви материали, което прави тази учебна програма интересна както за учениците, така и за преподавателите. По време на процеса на обсъждане учениците придобиват знания, придобиват умения за вземане на решения и опит в решаването на конфликти и в гражданското участие.

За да е сигурно, че тази учебна програма ще бъде стимулиращо и вълнуващо преживяване както за вас, така и за учениците ви, би било полезно да разгледате следните предложения за успешно обсъждане в класната стая на противоречиви въпроси и съвременни теми:

- Подчертайте законността на споровете, компромисите и консенсуса - те са същността на демократичното общество.
- Опитайте се да представите основните въпроси на противоречив проблем в разбираема форма. Направете съпоставка със сходни проблеми и дилеми от живота на учениците.
- Представете исторически събития, така че учениците да видят как сходни конфликти са били решавани в миналото. Разкажете за времената, когато не сме живели съгласно идеалите и принципите, върху които е изградено демократичното общество.
- Разглеждането на тълкуването и приложението на тези идеи във времето ще помогне на учениците да оценят гъвкавостта на нашата конституционна система и ролята, която отделните граждани играят, за да може нашата нация да постигне по-лесно своите цели.
- Подчертайте основателността на различните гледни точки като поощрявате учениците да изучават и представят противоречиви мнения. Посочвайте и други гледни точки, които учениците са пропуснали.
- Помогнете на учениците да се съсредоточават върху обсъждането на идеи или позиции, а не върху хора. Подчертайте, че по противоречиви въпроси разумните хора може и да не са на едно мнение. Подкрепяйте учениците да представят различни мнения, дори и когато те са различни от мненията на мнозинството в класа или дори са единствени.
- Помогнете на учениците да идентифицират специфичните моменти на съгласие и несъгласие; местата, където може да се постигне компромис, и местата, където това е малко вероятно да се случи. Подчертайте, че резултатите от обсъждането, до които те ще стигнат,

може да не са толкова важни, колкото подобряването на тяхната способност да вземат разумни решения и да го изразяват по граждански начин като зачитат мнението на другите.

- Завършвайте дейностите или обсъжданията с оценка на представените аргументи и изучаване на евентуалните последици от различните предложени решения. Ефективното приключване въвежда и учители, и ученици в оценката на процеса, използван за провеждане на обсъждането, в подготовката на груповата работа или в представянето на дейността на класа.

Преди започването на тази програма, в която обсъждането в класа и споделянето на мнения са особено важни елементи, може да установите някои **основни правила** като:

- Когато изразяваш мнение, бъди готов(а) да го обосновеш.
- Учитиво и с уважение изслушвай мненията на другите. Може да бъдеш попитан(а) кое друго мнение (освен твоето) ти харесва най-много.
- Всеки ще има възможност да говори, но ще се изказвате един по един.
- Не възразявайте срещу хората, спорете с идеи и аргументи.
- Можеш да промениш мнението си по всяко време. Бъди готов(а) да споделиш причините за промяната.

Използване на стратегии за ефективно задаване на въпроси

Комплексите с въпроси и отговори са важна част от учебната програма. Ефективното използване на въпросите е от изключително значение за процеса на придобиване на знания и изисква внимателно планиране. Докато някои въпроси може да са полезни за установяване на количеството знания, които учениците са усвоили, основната цел на вашите стратегии за задаване на въпроси трябва да бъде подпомагането на учениците да увеличат способността си за достигане до ефективни, отговорни решения. Следователно вие ще искате да изберете стратегии за задаване на въпроси, които ще въвеждат учениците в анализ на ситуации и синтез и оценка на понятия, като по този начин ще им дадете възможност да използват придобитите по време на тази програма умения през целия им живот.

По принцип има **шест категории въпроси**, които трябва да разгледате, когато планирате обсъжданията в клас.

- **Знания.** Тези въпроси включват припомняне на конкретни факти или информация. *Пример: Кои са трите категории проблеми, свързани със справедливостта?*
- **Разбиране.** Тези въпроси разкриват способността за разбиране на смисъла на материала. Това може да се покаже чрез преобразуване на материала от една форма в друга и чрез тълкуването му. *Пример: Създайте рисунка, в която се показва човек, изпълняващ свое задължение.*

- **Приложение** включват способността да се използва заучения материал в нови ситуации. *Пример: какви примери можете да дадете от вашия личен опит? Как можете да използвате тези понятия, за да разрешавате конфликти в бъдеще?*
- **Анализ** предпоставят способността да се раздели материала на съставните му части. Това включва идентифициране на частите и установяване на връзката между тях. *Пример: какви са последствията от личния живот в тази ситуация? Кои от тях са предимства и кои са недостатъци?*
- **Синтез** обозначават способността да се събират частите, за да формират ново цяло. Ударението се слага върху създаването на нови модели на мислене. *Пример: Защо директорът трябва да има повече власт-авторитет?*
- **Оценка** предполагат способността да се прецени стойността на материала за определена цел. Това може да е процес на избиране между различни отговорности или на решаване дали даден закон съответства на критериите за добро правило. *Пример: Колко са полезни стъпките, които ви помогнаха да решите кой трябва да бъде възнаграден за това събитие?*

Възможно е да се структурират въпросите така, че учениците да се изслушват и да си отговарят взаимно, а не само на учителя си.

Поощрявайте ги да участват активно по следните начини:

- Поставете въпрос и накарайте учениците да обсъдят отговора с партньор.
- Помолете учениците да изяснят отговорите си. Това ще е полезно и за тях, и за другите.
- Помолете учениците да разширят своите или на съучениците си отговори чрез предоставяне на допълнителни факти, информация, гледни точки и т.н.
- Накарайте учениците да задават собствени въпроси по материала, представен в урока.
- Направете пауза от поне 7 секунди след задаване на въпрос, за да дадете време на учениците да помислят.
- Накарайте учениците да разширят отговорите си, ако отговарят много кратко или частично.
- Изслушвайте отговорите на повече от един ученик за всеки въпрос.
- Окуражете учениците да реагират на отговорите на другите ученици.
- Питайте както желаещите, така и пасивните ученици.

Подкрепа на обучението в малки групи

Упражненията по критично мислене в текстовете обикновено са разработени като съвместни дейности за придобиване на знания с партньор

или в малки групи. Участието на всички ученици е много важно за изпълнението на упражнението. Учениците трябва да се окуражават не само да получават теоретични познания, но и да развият и използват подходящи междуличностни умения.

При планирането и провеждането на съвместното групово обучение възникват важни въпроси. Един такъв въпрос засяга **големината на групата**. Конкретната задача може да ви помогне да определите оптималния брой на участниците в групата.

Дейвид А. Уелтън и Джон Т. Малтън в книгата си *Деца и техният свят* са извели няколко общи поведенчески характеристики на различните групи в зависимост от броя на участниците:

- **Групи от двама.** Висок обмен на информация и тенденция да се избягват противоречията са две от характеристиките на двойките. В случай на несъгласие обаче, се получава неразрешим конфликт, защото липсва подкрепа за някое от противоположните позиции.
- **Групи от трима.** Триадите се характеризират с превеса на мнозинството над малцинството от един. Обаче триадите са най-стабилната групово структура с много редки прояви на коалиции.
- **Групи от четен брой участници.** В групите с четен брой участници има повече несъгласие. Това се дължи на формирането на подгрупи с противоположно мнение и с равен брой членове.
- **Групи от петима.** Това е най-благодарната група за обучение. В нея процесът на обучение се осъществява твърде леко. Разделянето в съотношение 2:3 предполага малцинство с подкрепа. Групата е достатъчно голяма за провеждане на симулационни дейности и все пак достатъчно малка за активно участие и лична изява.
- **Групи с повече от пет човека.** С нарастването на групата се увеличават и уменията, опитът и знанията на участниците. Нарастват и трудностите по отношение задържането на всички членове съсредоточени върху задачата, даването на възможност на всеки от тях да се изкаже и координирането на груповата дейност.

Друг въпрос, който планират преподавателите при прилагането на съвместно групово обучение е дали да позволяват на **групите да се оформят сами или организират групите по задачи**. Дейвид У. Джонсън и колектив в *Циклите на обучението: сътрудничество в класната стая* описва следните характеристики на групите:

- изградените от страна на учениците групи са обикновено хомогенни като учениците с високи постижения избират други ученици с високи постижения, момчетата избират момчета, а

членовете от различни културни групи избират подобни на себе си;

- в свободно формираните групи участниците се съсредоточават по-трудно върху задачата, отколкото в тези изградени от учителя;
- в хетерогенните групи има повече творческо мислене, по-често предоставяне и получаване на обяснения и по-широка перспектива при обсъжданията;

Полезна разновидност на свободно избраните групи е да помолим учениците да напишат имената на трима съученика, с които биха искали да работят. Сложете в групата по един ученик от тези, които първият ученик е избрал, а останалите изберете сами. Трябва обмислите внимателно начина за подкрепа на онези ученици, които никой не е избрал.

Може да помислите и за варианта групите да се формират на случаен принцип чрез броене. Например, за да формирате шест групи от по петима ученика, накарайте учениците да се броят от едно до шест. След това съберете “единиците”, “двойките” и т.н. Веднъж изградени, тези групи могат да работят заедно по няколко задачи, вместо всеки път да формирате нови.

По-долу са дадени някои общи препоръки, които може да обмислите, когато работите в малки групи в класната стая:

- Уверете се, че учениците имат необходимите умения за изпълнение на задачата. Ако ги нямат, бързо ще разберете, защото те няма да задържат дълго вниманието си върху това, което трябва да правят.
- Дайте ясни инструкции за изпълнението на задачата и проверете дали са разбрани процесите или процедурите, които трябва да се изпълнят по време на упражнението.
- Предоставете достатъчно време за изпълнение на задачата. Мислете творчески относно начините за конструктивно ангажиране на групите, които приключват преди другите.
- Бъдете пределно ясни, когато става въпрос за управленски въпроси. Ако някой трябва да докладва за работата на групата, предложете на групата начин, по който той да бъде избран.
- Помислете как се влияят стратегиите ви за оценяване от работата в малки групи. Разработете методи за възнаграждение на усилията на групата.
- Наблюдавайте работата на групите и действайте като техен помощник, за да ръководите развитието на вашите ученици.

Включване в програмата на публични личности

Включване на хора от общността, които притежават подходящия опит, може много да подобри и разшири разбирането от страна на учениците на понятията и идеите, представени в **Основи на демокрацията**. Хората от общността могат да допринесат по следния начин:

- да направят урока по-жив чрез споделяне на опит и на идеи;
- да помогнат за допълване на дейностите в класната стая като ролеви игри, обсъждане на казуси и симулирани съдебни обсъждания и дебати;
- да обогатят опита на учениците като служат за водач и да отговарят на въпроси по време на посещенията на места като

община, различни учреждения и други обществени институции и организации.

- поддържат постоянна връзка с класа като периодично са на разположение за телефонни разговори, за отговори на въпроси, които може да възникнат по време на конкретен урок, за срещи.

Обхватът на хората, които могат да се привлекат за такава цел варира в зависимост от общността. Обикновено могат да се включат полицейски служители, адвокати, съдии, служители от държавното и местното управление, преподаватели, активисти на неправителствени организации, членове на училищното настоятелство. За някои уроци може да се наложи използването на експертни мнения в области като медицина, екология или бизнес. Представители на различни видове професии са препоръчани, както в Книгата за учителя, така и в Тетрадката за ученика. Те могат да улеснят и обогатят преподаването на понятията в Основи на демокрацията.

Включването на хора от общността изисква усилия и внимателно планиране. Трябва да обърнете внимание на следните въпроси:

- включването на човек от общността трябва да бъде свързано с темата на урока или с понятието, което се изучава в дадения момент;
- основният начин за включване трябва да бъде взаимодействие и участие на учениците. Участникът трябва да бъде помолен да помогне на учениците да подготвят ролева игра или аргументите за обсъждане на казус. Той/тя може да играе ролята на съдия или да отговаря на въпроси относно специфични подробности от урока. Също така той/тя трябва да участва в заключителното обсъждане на урока или упражнението;
- участникът трябва да представи обективно дадения проблем като включи разнообразие от гледни точки. Когато обективно това не е възможно, може да обмислите да поканите още един участник. Гостът трябва да избягва професионалния жаргон и трябва да говори възможно най-просто;
- преди срещата учениците трябва добре да са подготвени, за да участват пълноценно;
- повечето поканени хора нямат квалификации на педагози, така че те не бива да отговарят за организацията на срещата. През цялото време Вие следите внимателно за протичането на срещата като понякога може да се наложи да насочите госта чрез задаване на подходящи въпроси или чрез подсказване, за да му помогнете да общува по-ефективно с учениците;
- за успешно посещение, гостът трябва предварително да получи копие от урока. Обикновено една предварителна среща или телефонен разговор са много полезни за изясняване на очакванията.

Поради натоварените учебни програми и ограничената продължителност на тази програма, е полезно поканите да се подготвят и изпратят възможно най-рано. За посрещането на гостите и за благодарствените писма след посещението може да отговаря група ученици.

Прилагане на интерактивни стратегии за преподаване

Много важна част от **Основи на демокрацията** е използването на методи на преподаване, които активно въвличат учениците в разработването и представянето на позиции по въпроси, свързани с понятията власт, личен живот, отговорност и справедливост. Учениците ще учат как да прилагат знанията си към съвременни въпроси. Освен това тези стратегии на преподаване подпомагат и развитието на определени нагласи и умения за участие, които увеличават способността на учениците да действат ефективно като граждани в една конституционна демокрация. Например, учениците се научават да работят съвместно за постигане на общи цели; да оценяват, заемат и защитават позиции по противоречиви въпроси и да се справят с конфликтни мнения и позиции по конструктивен начин. Тези стратегии на преподаване също показват на учениците как се осъществява процесът на управление.

Ключови стратегии за преподаване в програмата включват, изслушвания на законодателните органи, moot courts, срещни на градските управи. Следващият материал описва тези, както и други методи на преподаване, използвани началните и гимназиалните учебни програми, и предлага специфични насоки за тяхното приложение в класната стая.

Континуум (Continuum)

Континуумът е упражнение, което участниците представят с редица възможни поведения или подходи по спорни теми

От участниците се изисква, кой елемент от континуум-а(напр. Напълно съгласен или напълно несъгласен) се доближава най-много до собственото им поведение. Теми, които очевидно провокират спорове са подходящи за този метод. Темите трябва да имат аргументирани гледни точки, като например дали са присъдите и тяхното изпълнение, или пък контрола върху оръжията са подходящи в борбата с престъпността. Теми не подлежат на дискусия, като Холокоста или педофилията очевидно не са подходящи за обсъждане.

Континуумът е полезен инструмент за представяне на противоречиви въпроси и теми. Може да помогне на учениците да оценят разнообразието от гледни точки и мнения по дадената тема и основните аргументи в полза на едната или другата позиция. Континуумът предлага добре организиран метод за обсъждане на противоречия, особено в началото на всеки урок, когато учениците реагират повече емоционално, отколкото аргументирано.

Начин на приложение

1. Определете темата на за дискусия. Темата трябва да бъде такава, че да се открият ясно различните позиции, напр. смъртното наказание.
2. Преди да започнете дейността е важно в класната стая да се създаде спокойна и предразполагаща към свободна дискусия атмосфера.
3. Учителят трябва да започне дейността с детайлно описание на темата, с цел да се открият ясно различните гледни точки.

4. От учениците се изисква да напишат своето мнение по въпроса (напр. напълно съгласен, съгласен, не мога да преценя, несъгласен, напълно несъгласен) и двата основни аргумента в подкрепа на тяхната позиция.
5. Докато учениците пишат своите мнение, учителят може да нарисова права линия на дъската (continuum line on the chalkboard). Когато са приключили с писането, учителят може да напише мненията и тяхната позиция по линията. Няколко ученика трябва да бъдат помолени да застанат пред това от мненията записани на дъската, което най-точно съвпада с тяхната позиция.
6. На този етап, учениците трябва да бъдат помолени да изяснят позицията си, но не и да я защитават. Трябва да им се даде възможност да се местят по продължение на линията, докато слушат обясненията на останалите.
7. Сега учениците трябва да защитят с аргументи позициите си. Учителят може да запише на дъската някои от изразените мнения. Също така, на в този стадий учениците могат да отговорят на въпроси относно позициите им, но директните спорове трябва да бъдат избягвани.
8. За да се задържи вниманието на учениците и разбирането от тяхна страна на различните гледни точки, те трябва да кажат кои от аргументите на ответната страна ги разколебават, карат ги да се замислят или са най-убедителни.
9. Най-накрая студентите трябва да определят последствията от алтернативна на тяхната позиция политика. Това включва и действащо закони и правни норми свързани с дискусията. Групата може да обсъди какъв ще бъде ефектът от противоположените позиции върху обществото като цяло, а също и върху отделните индивиди.

Дебат

Учениците, провеждащи дебата трябва да са с изградени позиции със стратегия относно темата на дискусия. Целта на дебатиращия е да убеди останалите, че неговата/нейната позиция и подход за решаването на проблема са най-подходящи. Дебатът е ефективно средство за окуражаване на учениците да изяснят и по подреден и логичен начин да изразят мнението си по дадена тема. Дебат създава умения за подходяща обосновка на определена позиция. Той също така създава чувство на увереност и увереност у дебатиращия, че може да влияе или променя мнението на околните по определени въпроси.

Начин на приложение

1. **Изясняване на темата.** Да се помогне на учениците да разберат и възприемат темата на дебат. Темите са ясно определени в Тетрадката на ученика и Книгата за учителя. Формулирайте темата като резолюция (Резолюциите винаги предполагат промяна на съществуващото положение напр. Решение на Върховния съд на САЩ: Смъртното наказание е в нарушение на Конституцията.
2. **Експертно мнение.** Поканете някого от местната общност, експерт по темата, който да служи като източник на информация.
3. **Разпределение на ролите.** Определете учениците, които ще вземат участие в дебата. Разделете ги на два отбора, един в подкрепа на темата на дебат и един който я отрича. Уверете се, че участниците са запознати с правилата на водене на дебата. Определете водещ дебата и пазач на времето.

4. **Подгответе презентациите.** Оставете необходимото време учениците да подготвят техните “конструктивни аргументи”(аргументи, основани върху три до пет логически развити и фактически подкрепени позиции). Помогнете на учениците да обхванат всички аспекти на проблема и да развият ясна, основана на факти, аргументация на тяхната позиция. Важно е да предпознат какви контрааргументи могат да бъдат изразени и как подходящо да им отговорят.

Помогнете на учениците да развият умения и разбиране по отношение на някои специфични характеристики на дебатите, като способността да се защитава позиция, различна от собствените убеждения. Това е по-нататъшно развитие на ученическите умения да разбират и уважават правото на отделни индивиди да имат и да защитават различни мнения.

5. **Подготовка на класната стая.** Водещият и дебатиралите са разположени пред публиката. Обикновено отбора отрицаващия тезата е вляво на водещия.
6. **Провеждане на дебата.** Формата на дебат описана тук е широко разпространена, и доста формализирана. По ваше желание може да премахнете някои от формалностите или да приложите други познати ви форми на дебатирание.

А) Водещият, накратко представя темата на дебата и проблема за дебатирание и установява времето, с което разполагат говорителите на двата отбора.

Б) Водещият представя първия говорител от утвърждаващия отбор и приканва първият говорител да представи своите аргументи. Редът, по който конструктивните аргументи ще бъдат представяни от всеки член на отбора ще бъде определен на по-късен етап от дебата. Пазачът на времето информира говорителя, когато времето е изтекло.

В) Водещият представя първия говорител на отрицаващия отбор и го приканва да представи своите конструктивни аргументи.

Г) След това водещият представя втория говорител от утвърждаващия отбор. Тази процедура продължава, докато всеки от член на двата отбора не представи конструктивните си аргументи.

Д) Опровергаващите аргументи следват конструктивните. На този етап всеки дебатирал има възможност да отслаби позицията на другата страна като я атакува и също отговаря на отправени вече атаки. На този етап не могат да бъдат представяни никакви нови, подкрепящи една от двете тези аргументи. Отрицаващият отбор винаги започва пръв с изказванията. Продължава се със същите процедури както при излагането на конструктивните позиции, но в обратен за отборите ред.

Ф) При приключване на дебата, водещият отправя няколко заключителни думи.

7. **Оценка на дебата.** За да се оцени дебатът като цяло и да се определи победител, учениците могат да гласуват полза на един от двата отбора, а също така и да обяснят дали мненията им по въпроса са били променени вследствие на проведената дискусия. Нека учениците оценят сами опита, придобит вследствие на водене на спора. Приключете процеса с обсъждане на ползата от дебата и колко добре са се справили участниците с поставените им задачи. Желателно е да се покани и експертът взел участие в подготовката на дебата.

Законодателен дебат

1. **Изясняване на темата.** Помогнете на учениците да вникнат в същността на дебата. Темите са ясно определени в Тетрадката на ученика и Книгата за учителя. Ще трябва да се уверите, че учениците разбират процеса на трансформирането на законопроект в действащ закон.
2. **Експертно мнение.** Експерти могат да обогатят дебата с експертна информация.
3. **Разпределяне на ролите.** Групата трябва да приеме ролята на законодателен орган, като някой от учениците или учител приемат ролята на председател. Като се има предвид темата на дебата “законодателите” трябва да бъдат разпределени по групи, които са описани в Тетрадката на ученика и Книгата на учителя. Възможно е отразяването на ключови моменти на дебата от нарочно избран протоколиращ.
4. **Подготовка на изложенията.** Отделете необходимото време за законодателното изслушване според разпределените роли. Специфични инструкции за използването на “интелектуалните инструменти” са дадени в Тетрадката на ученика и Книгата на учителя.

Всяка група трябва да си определи говорител и протоколиращ и да следва дадените в урока инструкции. Учениците трябва да оценят и анализират темата, преди да развият аргументите си. В някои случаи те ще трябва да предложат промени в законопроектите, описани в уроците, в други ще се наложи да се съставят нови законопроекти с цел разрешаването на проблемите, повдигнати по време на дебата.

След като всяка група приключи с промените или изготвянето на законопроекти, говорителят ѝ трябва да докладва на председателя и те да бъдат включени в дневния ред. Законопроектите трябва да бъдат включени в дневния ред по реда, по който са получени. Учениците могат да обсъдят коалиции с цел представяне и защита на законопроекти, близки по съдържание и идеи.

5. **Подготовка на класната стая.** Класната стая трябва да бъде така подредена, че да прилича на пленарна зала. Това включва катедра за председателя, бюро за протоколиращия и подиум за изказвания. Осигурете чукче и баджове с имената и ролите на участниците. Би могло да се използва и заседателната зала в общината или някое друго подходящо помещение.
6. **Провеждане на законодателния дебат.** Ограниченията във времето по време на отделните стъпки на дебата трябва да бъдат определени предварително. Председателят има правото да прекъсва говорещия, ако той превиши отреденото му време. Проведете законодателния дебат като следвате следните процедури:
 - А) Председателят открива дебата и обявява, че всички гласувания ще бъдат провеждани и решавани с просто мнозинство.**
 - Б) Първият законопроект от дневния ред е представен от говорителя на съответната група. Говорителят става, обръща се към председателя и описва подготвения законопроект. След представянето на законопроекта говорителят може да посочи други двама членове на групата, които да коментират предложението.**
 - В) Законопроектът бива обсъждан и дискутиран от законодателите. Представители на други групи могат да задават въпроси, да критикуват или да предлагат промени.**
 - Г) Гореспоменатите стъпки се повтарят за всеки следващ законопроект.**
 - Д) Когато дебатът по всички предложения е приключил, законодателите преминават към: (1) гласуването на някой от законопроектите, или (2) прекъсване на заседанието, за да се даде възможност на групите да обсъдят предложенията. Ако**

заседанието бъде прекъснато, всяка група се събира да обсъди по-нататъшното си поведение. Групите могат да решат да подкрепят някой от законопроектите, да предложат промени или да разработят компромисен законопроект.

Е) При подновяване на заседанието председателят приканва участниците да гласуват за даден законопроект, да преминат към обсъждане на промени или приемане на компромисно предложение. Промените или компромисните законопроекти трябва да бъдат обсъдени и гласувани.

Ж) Процесите се повтарят, докато законопроектът е гласуван или времето, отделено за заседание приключи и дебатът се отложи.

7. Оценка на дейността. Начинът на оценяване е различен според темата на дебата. Обсъдете представените факти и аргументи и оценете слабите и силни страни на взетите позиции. Нека учениците сами оценят опита, придобит вследствие на водене на спора. Приключете цялата процедура с обсъждане на ползата от дебата като средство за обучение и доколко добре участниците са се справили с поставените им задачи. Желателно е да се покани и експертът, взел участие в подготовката на дебата.

Съдебно изслушване

Законодателните изслушвания се използват от комисии към Парламента и други законодателни институции с цел събиране на информация върху, която да се основат препоръки относно въпроси, регулирани от закона или зависими по някакъв начин с него. Тези изслушвания са основна функция на органите на управлението, свързани със законодателни инициативи.

Проиграването на законодателни изслушвания, предоставя на участниците възможност да разширят познанията си в тази област, както и да разберат ролите и отговорностите на членовете на подобни комисии. Включилите се в дейността придобиват опит в идентифицирането и изясняването на проблемите, интересите, ценностите и идеите, свързани с обсъждания въпрос.

Начин на приложение

- 1. Изясняване на темата.** Да се помогне на учениците да разберат и възприемат темата на законодателното изслушване. Темите са ясно определени в Тетрадката на ученика и Книгата за учителя. Направете така, че учениците да разберат ролята на комисиите в законодателния процес.
- 2. Експертно мнение.** Поканете местен законодател или други членове организации, свързани със законодателните процеси.
- 3. Разпределяне на ролите.** Обяснете на участниците целта на законодателното изслушване и разпределете следните роли:
 - А) Законодатели.** Комисия, съставена от шестима законодатели, е добра като форма, но броят на законодателите може да варира според нуждите на класа. Изберете един от тях за председател на комисията.
 - Б) Свидетели.** Броят и задачите на свидетелите зависи от дискутираната тема. Специфичните роли, описани в уроците и в Книгата на учителя, са съставени по начин, представящ различните гледни точки по въпроса.

В) Протоколиращ. Тази роля не е задължителна. Избраният човек ще има за задача да отразява развитието на дебата и да представи кратко резюме на препоръките, дадени по време на дискусията.

Г) Журналисти. Ролята не е задължителна, но е полезна за учениците, защото им показва значението на медиите в демократичните процеси. Изберете ученици, които да представят вестници с различни виждания по темата. Накарайте ги да интервюират законодателите и свидетелите, да наблюдават хода на дискусията, и да напишат кратки статии или редакционни коментари. Необходимо е да споделят опыта от работата си с класа.

4. Подготовка на представянията. Отделете необходимото време на участниците, за да се подготвят за законодателното изслушване според разпределените роли. Специфични насоки за използването на “интелектуалните инструменти” в тази дейност са дадени в Тетрадката на ученика и в Книгата на учителя.

А) Юристите трябва да определят основните теми и да подготвят въпроси за всеки от свидетелите.

Б) Свидетелите трябва да дефинират своите позиции по темата, да подготвят въвеждащите речи, да се опитат да предвидят въпроси от страна на законодателите, както и евентуалните им отговори.

В) Свидетелите могат да обсъдят помежду си дали имат сходни позиции.

Г) Когато е подходящо, поканете експерт, за да помогне с познанията си за подготовката на участниците и техните позиции.

5. Подредете класната стая. Подредете класната стая, така че да наподобява съдебна зала. Осигурете катедра за юристите, бюро за протоколиращия, както и места и маси за свидетелите. Осигурете чукче и баджове с имената и ролите на участниците. Би могло да се използва и заседателната зала на общината.

6. Провеждане на изслушването. Следните процедури трябва да бъдат спазвани при провеждането на тази дейност:

А) Председателят моли за внимание, обявява целта на изслушването и реда, по който ще бъдат призовавани свидетелите.

Б) Председателят призовава всеки свидетел. Свидетелят представя въвеждащата си реч, последвана от въпроси от страна на комисията. Бихте могли да установите ограничение във времето за изказване, обикновено три или четири минути за въвеждаща реч и от пет до шест минути за въпроси от страна на юристите. Посочете пазач на времето.

В) Председателят първи задава въпросите, следван от другите членове на комисията. Възможно е член на комисията да се намеси по всяко време и да зададе въпрос.

Г) След като всеки от свидетелите бива изслушан юристите преценяват техните изказвания, обсъждат поставените въпроси и отправят препоръки относно следващите стъпки.

7. Оценка на дейността. Оценката на свършеното зависи от темата на дискусията. Започнете с обявяването от юристите на тяхното решение. Обсъдете представените факти и аргументи и преценете силните и слабите страни на взетите позиции. Изискайте, също така от учениците, да оценят опыта, натрупан по време на изслушването. Приключете цялата процедура с обсъждане на ползата от дебата и

колко добре участниците са се справили с поставените им задачи. Желателно е да се покани и експертът, взел участие в подготовката на дебата.

Посредничество

Посредничеството е налице, когато независим човек или институция помогне при разрешаването на спорове и проблеми, възникнали поради конфликт на интересите, като например споровете между работници и мениджъри, както и съдебни спорове. Посредниците се срещат с лидерите на двете страни и се опитват да улеснят общуването между тях, да спомогнат за разбирателството и изясняването на въпросите и да постигнат задоволително и за двете страни споразумение. Посредниците нямат право да налагат споразумения, а целят да улеснят страните да достигнат до споразумение.

Този тип ролеви игри представя пред учениците алтернативни методи на преговаряне и да разберат, че не всички разногласия трябва да завършват в съдебната зала.

Начин на приложение

1. **Изясняване на темата.** Нека учениците се запознаят с причините за диспута. Темите са ясно определени в Тетрадката на ученика и Книгата за учителя. Направете така, че учениците да разберат ролята на посредничеството, как то се различава от спорещите страни, и нужните процедури за провеждане на посредничеството.
2. **Експертно мнение.** Поканете професионален посредник или адвокат, за експертни мнения и информация.
3. **Разпределяне на ролите.** Разделете класа на три еднакви групи представяйки посредниците и двете спорещи страни.
4. **Подготовка на презентациите.** Нека учениците във всяка група обсъдят и се подготвят за посредничеството. Всеки от тях ще бъде активно участващ в ролевата игра, така че подготовката е важен етап за ефективното им включване в дейността. Специфични насоки за използването на “интелектуалните инструменти” в тази дейност са дадени в Тетрадката на ученика и в Книгата на учителя.

Инструктирайте посредниците да прегледат внимателно причините за диспута и след това да се подготвят за ролите си. Отделете време, за да разгледате с посредниците процедурите на посредничество. Те трябва да спазват следните инструкции:

А) Представят страните по спора една на друга и обясняват процеса на посредничество. Трябва да ги накарат да разберат, че няма да бъдат принудени да вземат решение насила. Ролята ви е да водите преговорите и да осигурите свободното изказване на мнения.

Б) Поддържайте разговора, задавайки отворени въпроси като: “Какво се случи след това?”. Слушайте внимателно. Не трябва да се позволява някой да прекъсва говорещият в момента.

В) Не се опитвайте да определите кой има грешна позиция. Търсете допирните точки и общите интереси на двете страни. Помогнете им да видят добрата страна на

техните взаимоотношения и им напомнете, че могат да искат да запазят връзката си и за в бъдеще.

Г) Съдействайте на страните да намерят пътища за разрешение на проблема.

Помогнете им да открият алтернативни решения на въпроса.

Д) При достигане до споразумение уверете се ,че отговорностите по договора са ясни и на двете страни и, че те са готови да ги спазват.

Инструктирайте спорещите страни да се подготвят предварително за диспута. Нека помислят на какви компромиси са склонни в тяхната позиция.

5. **Подредете класната стая.** Ще имате няколко посреднически групи, които ще работят едновременно, затова чиновете в групи по три, по един за всяка страна.

6. **Посредничество.** Преди да започнете самата дейност, определете по един посредник и по един участник от двете страни, които да работят заедно. Добре би било първо посредниците да заемат местата си по чиновете и после да седнат и представителите на спорещите страни. Координацията по време на ролевата игра може да бъде улеснена като се раздадат баджове с имената и ролите на участниците. Може да подготвите допълнителните упражнения за групите завършили по-рано.

Проведете дейността следвайки следните процедури:

А) Въведение. Посредникът приканва страните да заемат местата си и разяснява основните правилата. Също така обяснява, че неговата задача не е да взима страна спора, а да помогне за постигането на споразумение.

Б) Излагане на версиите. Всяка страна говори за случилото се, като първи се изказва подалият оплакването. Не се позволяват прекъсвания.

В) Изясняване на фактите и разногласията. Посредникът се опитва да идентифицира фактите и разногласията в спора, чрез изслушване на всяка страна и отразяване на гледните точки на всяка от страните. На последно място той търси потвърждение от спорещите дали са разбират и дали са съгласни с изложените от него факти.

Г) Достигане до споразумение. Посредникът има за цел да постигне споразумение, което да е приемливо и за двете страни. То трябва да бъде изложено писмено. Страните трябва непременно да обсъдят последствията от това, ако някой наруши споразумението.

7. **Оценка на дейността.** Оценката на свършеното зависи от темата на спора. Помолете всеки от посредниците да опише споразуменията, постигнати в неговата група. Ако групата не е постигнала споразумение, нека посредникът обясни какви са били трудностите и пречките. Нека учениците оценят доколко позициите са били отстоявани твърдо и по какъв начин са били защитавани. Нека участниците оценят натрупаният опит в самия процес на посредничене. Завършете оценката с обсъждане колко добре всеки участник се е справил с ролята си. Желателно е да се покани и експертът, взел участие в подготовката на дебата.

Симулация на съдебен процес

Чрез организирането на съдебен спор, съдията и съдебните заседатели са призовани да вземат решение, основано на определени факти и да приложат действащи закони. Симулацията на съдебен процес е полезна за изграждането на умения за критично мислене, за вземане на решения, както и за изясняване на начина на действие на съдебната система.

Начин на приложение

1. **Изясняване на темата.** Разгледайте фактите по случая в училище. Определете въпросите, по които трябва да се вземе решение. В случай на криминални дела, учениците трябва да проучат подходящите закони.
2. **Експертно мнение.** Поканете адвокат или съдия, който да помогне на учениците да разберат процеса, опростения начин за приемане на доказателства, както и същността на делото и защо е възникнало то. Поканеният експерт може да допринесе за ефективното разпределение на ролите и да служи като съдия в самия процес. При възможност може да осигурите местна съдебна зала за провеждане на занятието.
3. **Разпределение на ролите.** Разпределете ролите на учениците, така че да бъдат представени подходящо всички страни в процеса. Някои ученици могат да получат ролята на съдебни заседатели. На тях трябва да им се поставят отделни задачи, докато адвокатите и свидетелите се подготвят за делото. Възможно е да поканите друг клас, който да играе ролята на жури във вашето дело.
4. **Подготовка на представянията.** Запознайте учениците със процедурите в съдебната зала, както и с ролите на хората, участващи в делото, като например адвокат на ищеца, свидетели, съдебни заседатели.

Осигурете време за подготовка на свидетелите и на отправените към тях въпроси, на встъпителните и заключителните речи на адвокатите.

А) Встъпителни речи. Встъпителната реч е кратко изложение на фактите, които страната по делото ще изложи. Всеки адвокат трябва да обясни какво точно иска да докаже неговата страна.

Б) Разпит. Адвокатите разпитват призованите от тях свидетели. Всяко физическо доказателство се представя на този етап. Фактите по случая са изложени на съдията и на съдебните заседатели, чрез въпросите на адвоката към свидетеля.

В) Кръстосан разпит. Ответната страна може да зададе въпроси към свидетеля. Въпросите могат да изяснят гледна точка или да поставят под съмнение верността на казаното от свидетеля.

Г) Заключителни речи. Заключителните речи са обобщение на случилото се по време на делото. Всяка страна преразглежда казаното от собствените им свидетели, представя фактите подкрепящи тяхната теория и предполага какво съдебните заседатели би трябвало да решат.

За целите на тази дейност правилата за приемане на доказателства са много опростени. Въпреки всички, адвокатите и съдията трябва да спазват следните правила:

А) Насочващи / навеждащи/ въпроси (Leading question). Определящите отговора въпроси, като например: “Г-н Иванов, вярно ли е че в нощта на 14 Януари вие пиехте?”.

Този тип въпроси са забранени по време на обикновения разпит, но са разрешени, докато трае кръстосаният разпит.

Б) Свидетелски мнения. Основно правило е, че свидетелите нямат право на мнение. Техните показания трябва да бъдат ограничени само в областта на личните им познания, като това какво са видели, чули или помирисали. Свидетелите-експерти, които имат специализирани познания в определена област имат право да дават мнението си, но само за сферата на собствените си познания.

В) Слухове. Слухът е нещо, по което свидетелят няма пряко впечатление, например: “Чух, че защитаваият има криминално досие”. Основно правило е слуховете да не се признават като доказателство в съда.

Г) Връзка към случая. Само показания и доказателства, които имат пряка връзка с делото са приемливи. Да запитате свидетел на престъпление за наскоро прочетена от него книга, по принцип се приема за несвързан с делото въпрос.

Д) Дискредитиране. Ако свидетел противоречи на вече дадени показания, ответната страна има право да подложи свидетеля на кръстосан разпит. Също така ответната страна може да подчертае противоречието и да постави под въпрос верността на свидетелските показания.

5. **Подредете класната стая.** Подредете класната стая, така че да прилича на съдебна зала. Осигурете чукче и баджове с имената и ролите на участниците.
6. **Провеждане на процеса.** При провеждането на процеса трябва да се следват определени процедури:

А) Откриване на съда от съдебния пристав

Б) Съдебните заседатели заемат местата си

В) Въстъпителни думи и пояснения от страна на съдията

Г) Въстъпителни речи на обвинението/ищеца

Д) Въстъпителни речи на защитата

Е) Директни и кръстосани разпити на свидетелите (първи са свидетелите на обвинението, следват тези на защитата)

Ж) Заклучителни речи на всяка една от страните

З) Инструктиране на съдебните заседатели от съдията

И) Обсъждане от страна на съдебните заседатели

Й) Оповестяване на решението на съдебните заседатели

7. Оценка на дейността. . Оценката на свършеното зависи от темата на процеса. Започнете с обсъждане решението на съдията или на съдебните заседатели. Обсъдете фактите и аргументите, изложени пред съда. Накарайте учениците да оценят силата на направените пред съда показания. Завършете оценката с дискусия между учениците за ефективността от съдебния фарс като средство за обучение и колко добре всеки от тях се е справил с ролята си. Желателно е да се покани и експертът, взел участие в подготовката на дебата.

Pro se court

Pro se court (или **самостоятелно организиран съдебен процес**) позволява на учениците да разиграят съдебен спор с минимален брой участници и просто изложени доказателства. Съдебният процес е организиран от три страни, а именно: съдия, който

ще изслуша двете страни и ще се произнесе; ищец, който ще е човекът, завел делото пред съда; и ответник, който е обвиняем за прекрачване на закона или нанасяне на вреда.

Така учениците имат възможност да се запознат с опростен вариант на взимането на съдебни решения

Начин на приложение

1. **Изясняване на темата.** Да се помогне на учениците да разберат и възприемат темата на процеса. Темите са ясно определени в Тетрадката на ученика и Книгата за учителя.
2. **Експертно мнение.** Поканете адвокат или съдия, който да помогне на учениците да разберат процеса и да предостави допълнителна информация.
3. **Разпределяне на ролите.** Разделете класа на три равни групи, съдии, ищци и ответници
4. **Подготовка на представянията.** В групи учениците подготвят представянията си. Всеки участник трябва да бъде активно включен в ролевата игра. Специфични указания за използването на “интелектуалните инструменти” са дадени в Тетрадката на ученика и Книгата на учителя.

Нека съдиите да прегледат повдигнатите обвинения. Накарайте ги да подготвят въпроси, които биха искали да зададат на ищите и на ответниците по време на процеса. Въпросите трябва да бъдат така подготвени, че да изяснят позициите им по повдигнатите дела. Отделете време за преглед на следните правила с съдиите:

А) Ищецът трябва да говори пръв без прекъсвания от страна на защитата. Защита говори след ищеца;

Б) Разрешете кратки аргументирани, оборващи твърдения от страна на ищеца и ответника;

В) Съдията може да прекъсва изказванията и на двете страни, с цел изясняване на изложените аргументи.

Групите на ищеца и защитника подготвят встъпителни речи и аргументи в подкрепа на техните позиции.

5. **Подредете класната стая.** Ще има няколко едновременно течащи процеса, затова подредете чиновете в групи по три, по един за всяка страна

6. **Провеждане на съдебното изслушване.** Преди да започнете дейността, разпределете групите, така че всяка да е с по един съдия, един ищец и ответник. Нека първо съдиите заемат местата си. След това подканете ищите и ответниците да сторят същото. Координацията по време на ролевата игра може да бъде улеснена като се раздадат баджове с имената и ролите на участниците. Проведете дейността като спазвате следните правила:

А) Инструктирайте съдиите, че могат да започнат процеса, когато ищецът и ответникът са заели местата си.

Б) Съдията първо изслушва встъпителните речи на участниците – първо ищеца, после ответника. Трябва да се наложат подходящи ограничения на времето за изказвания.

В) Ищецът излага аргументите си и му се задават въпроси от страна на съдията.

Г) Защитникът представя своите аргументи и му се задават въпроси от страна на съдията.

Д) Съдията приканва страните да оборят взаимно своите позиции.

Е) Съдията оповестява своето решение и основания.

7.Оценка на дейността. Оценката на свършеното зависи от темата на процеса. Нека съдиите да споделят с класа техните решения и основания. Обсъдете представените факти и аргументи и оценете слабите и силни страни на взетите позиции. Нека участниците оценят самия съдебен процес. Завършете оценката с обсъждане на ползата от тази дейност и колко добре всеки от тях се е справил с ролята си. Желателно е да се покани и експертът, взел участие в подготовката на дебата.

Граждански форум

Гражданският форум предоставя на членовете на дадена общност възможност да се включат в процеса на вземане на решения като обсъждат местни социални проблеми и политики за решаването им. Те могат да служат на местните власти и да изпълняват функции, близки до тези общинския съвет. Форумите могат да бъдат и с консултативна насоченост, като участниците в тях отразяват настроенията на гражданите.

Начин на приложение

1. **Изясняване на темата.** Помогнете на учениците да разберат същността на обществените форуми. Темите са ясно определени в Тетрадката на ученика и Книгата за учителя.
2. **Експертно мнение.** Поканете членове на общинските съвети или на граждански организации, които могат да споделят как подобни форуми се осъществяват в местната общност.
3. **Разпределете ролите.** Организирайте граждански форум като разпределете следните роли:
 - А) Председател
 - Б) Членове на общинския съвет.
 - В) Група, защитаваща предложенията
 - Г) Група ,противопоставяща се на предложенията
 - Д) Представители на гражданското общество с възможно най-разнообразни позиции
 - Е) Протоколиращ
4. **Подготовка на представянията.** Отделете време за подготовка на учениците за обществения форум според разпределените роли. Указания за използването на “интелектуалните инструменти” са дадени в Тетрадката на ученика и Книгата на учителя.
5. **Подредете класната стая.** Осигурете катедра за председателя и за избраните представители, бюро за протоколиращия, трибуна за изказванията. Осигурете чукче и баджове с имената и ролите на участниците. Би могло да се използва и заседателната зала на местните власти.
6. **Провеждане на гражданския форум.** Трябва да се следват следните процедури при провеждането на тази дейност:

А) Председателят приканва за вниманието на присъстващите, обявява темата на дискусия и представя участниците. Представителите могат да отправят кратки встъпителни речи с цел да покажат на присъстващите важността на форума (но не техните собствени виждания по темата). Председателят също така запознава участниците с правилата, които трябва да бъдат спазвани по време на срещата, като например ограниченията във времето на говорене.

Б) Председателят има правото да прекъсва говорещите при изчерпване на отделеното им време. Никой няма правото да говори без разрешението на председателя, както и никой няма правото да прекъсва говорещия в момента. Ако говорещият се отклони от темата, накърнява достойнството на трети лица или по какъвто и да било начин пречи на обсъждането като цяло, то тогава председателят има правото да го отстрани.

В) Председателят дава първо думата на групата, подкрепяща предложението. След като те приключат с изказванията си, те имат право да призоват поканените от тях свидетели. Председателят обявява, че всеки човек, подкрепящ предложението, има правото да се изкаже. Редът на изказванията може да зависи от разположението на желаещите да вземат думата в залата или от предварително изготвен за целта списък.

Г) На този етап председателят дава думата на групата, противопоставяща се на предложението. След като те приключат с изказванията си имат право да призоват поканените от тях свидетели. Председателят обявява, че всеки човек противопоставящ се на предложението има правото да се изкаже.

Д) След като всяка страна е имала възможността да изложи аргументите и вижданията си, председателят обявява началото на открит дебат, в който всеки може да говори и сподели позицията си по въпросите, както и да се противопоставя аргументирано на чуждите гледни точки.

Е) След края на дебата председателят приканва за гласуване на предложението. Изходът от гласуването се решава от мнозинството.

7) Оценка на дейността. Оценката на свършеното зависи от темата на дискусията. Започнете с обсъждане на резултатите от гласуването. Обсъдете изложените факти и аргументи. Нека учениците оценят доколко позициите са били отстоявани твърдо и по какъв начин са били защитавани, както и на ползата от провеждането на форума . Обсъдете и колко добре всеки от тях се е справил с ролята си. Желателно е да се покани и експертът, взел участие в подготовката на форума.

ПРОТОКОЛИРАНЕ И ВОДЕНЕ НА ДНЕВНИЦИ

Воденето на дневници предоставя по възможност на учениците по систематичен начин да отразяват личните си преживявания, направените от тях изказвания, вижданията им по определени въпроси, размишления. Дневниците спомагат да проблематизират тяхното учене като постоянно поставят въпросите “какво”, “защо” и “как”. Отделянето на време за размисъл е много добър навик, който учениците могат да си създадат.

Дневниците подобряват и уменията на писане.

Тъй като съдържанието на Основи на демокрацията предоставя възможности за нови преживявания, включва много нови виждания и концепции, разсъждението на учениците върху това какво точно те учат е от съществено значение. Някои начини на водене на дневници са изложени в Книгата за учителя, много други са включени в настоящата програма. Бихте могли да отделяте по няколко минути в края на всеки урок или дейност, през които учениците да отразяват преживяното и наученото.

Поощрявайте учениците в обсъждането на различните аспекти на наученото, в

описанието на реакциите си след уроците или на проведените дейности. Понякога може да задавате отразяването на преживяванията им като домашна работа.

Дали ще подкрепите воденето на дневници е въпрос на личен избор. От време на време ще бъде наложително събирането и прочитането им с цел да се получи обратна връзка между учител и ученик. Дневниците могат да се превърнат в средство за установяване на диалог с участниците в програмата. Насърчавайте учениците да споделят написаното със своите съученици или с родителите си, ако желаят. Така те ще имат възможността да покажат пред другите какво са научили.

ОЦЕНКА НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Методите, използвани за оценка на усвояването от страна на учениците на сложните понятия, знания и умения, предоставени в учебната програма на **Основи на демокрацията**, трябва да са цялостни и разнообразни. Избраните методи за оценка на постиженията може да варират от традиционните писмени тестове до оценка на участието.

Традиционните писмени тестове са ценни за оценка на знанията и разбирането на специфичните понятия, идеи или процедури. Учителите, които включват учениците в упражнения, изискващи сложни знания и умения, обаче трябва да измерват напредъка в сходен контекст.. Това прави оценката на участието толкова подходяща за измерване на постиженията по време на интерактивните стратегии на преподаване.

Оценката на участието се различава от традиционните тестове по това, че от учениците не се иска да открият и изберат правилния отговор на въпросите, зададени за отделни факти. По време на оценката на участието учениците показват своите знания и умения посредством решаване на сложни проблеми в съответния контекст (например при обсъждане), където обикновено няма само един верен отговор. Следователно учениците създават подходящи отговори като средство, чрез което да покажат какво знаят и какво могат.

Оценката на участието е особено подходяща за съдържанието, уменията и процеса на придобиване на знания в **Основи на демокрацията**. Упражненията в класната стая, като групови дискусии, съдебни фарсове, дебати и други творчески проекти предоставят прекрасни възможности за цялостна оценка като част от обучението. Всеки раздел в помагалото е организиран така, че последният урок предоставя възможност на учениците да демонстрират знанията и уменията си. В допълнение, последният урок към всяко от четирите понятия е дейност изискваща приложението на целия натрупан опит по време на обучението до момента. Други възможности за оценка могат да бъдат открити в частта “Използвай наученото” към всеки урок.

По-долу са дадени някои общи препоръки, които може да вземете предвид, когато разработвате оценката си за постиженията на учениците по тази програма:

- оценявайте желаното поведение в контекста, в който това поведение се проявява. Ако искате да оцените способността на учениците да направят X, накарайте ги да направят X.
- оценявайте доколко добре учениците могат да прилагат наученото в дадена ситуация като ги карате да приложат подобни знания и умения в друга, сходна ситуация. Създайте ситуация, в която учениците да могат

да създадат подходящия отговор вместо да го избират от зададени възможности.

- оценявайте процеса и качеството на изпълнението или продукта, а не способността да се откриват верните отговори. Наблягайте на мисленето и разсъждението, което е основата на качествено представяне или продукт.
- оценявайте доколко добре учениците виждат връзките между различни идеи и умения. Например при подготовка на дебат, учениците трябва да съчетаят умения за четене, проучване, писане, изказване и критично мислене. Учениците също така трябва да ползват знания и умения от други области, които да им помагат да се справят с тези проблеми.
- задайте критериите за успешно представяне предварително и се уверете, че те са добре разбрани. Когато е възможно, давайте примери.
- задайте критерии за ефективна и успешна групово работа. Работата в екип и взаимодействието в групата са важни умения, на които учениците обръщат внимание, когато знаят, че ще бъдат оценяване.
- дайте възможност на учениците да оценяват собствения си напредък, да преценяват сами дали са се справили добре или не. Това ще им помогне да си изградят високи стандарти и да се научат да преценяват сами и когато е необходимо, да дават оценка. Тъй като повечето стратегии за обучение в този текст се използват неколккратно, учениците ще имат няколко възможности да оценяват собствените си постижения.
- предоставяйте на учениците многообразие от възможности за получаване на обратна връзка – от Вас, от останалите ученици, от гостите, които участват в дейността на класа.

Обсъждане на дейностите в класа

При приключването на дейността по всяко понятие в **Основи на демокрацията** ние препоръчваме учениците да оценят степента, в която те са постигнали целите от текста. Това се отнася както към съдържанието, така и към методите на преподаване, използвани за изясняване на даденото понятие.

При приключването на дейностите по всяко едно от понятията (или на цялата програма), раздайте на учениците копие от “Размисъл върху натрупаният опит”, от материалите за ученика. Накарайте учениците да отговорят на въпросите. Напомнете им, че не трябва да размишляват единствено и само върху собствените си преживявания, но и върху тези на класа като цяло. Проведете обсъждане в клас, по време, на което учениците да имат възможността да изложат мненията и вижданията си относно опита, натрупан от обучението в **Основи на демокрацията**.

Власт

Програма на раздел Власт

Увод към програмата на раздел власт. Властта засяга живота на всички хора в обществото. Някои хора може да смятат, че властта не е необходима, дори застрашава свободата и подронва човешкото достойнство. Повечето хора обаче смятат властта за изключително важна за цивилизацията. В демократичното общество / в това число и в

нашето/ хората се отнасят винаги с известно недоверие към властта и в същото време са се опират на нея за решаване на конфликти и поддържане на реда. Нашата Конституция ясно отразява тази особеност като изисква власт и в същото време я ограничава.

Може да започнете раздела, като накарате учениците да отговорят на различни въпроси от увода, например: “Колко пъти сте вършили или не дадено поради съществуването на закон?”

По време на дискусиата, помогнете на учениците да разберат, че те вече имат натрупан доста опит по отношение на властта. Родителите и учителите им често им казват какво да правят и какво да не правят. Децата на свой ред упражняват власт като определят правилата на различни игри или избират някой да ги води. Те често попадат в ситуации, когато казват на други какво да правят, когато например им се възложи гледането на по-малки от тях деца.

Нека учениците се замислят какъв би бил животът, ако нямаше правила или хора, упражняващи властта. Обяснете на класа, че по време на обучението, те ще се научат да взимат властови решения. Те ще бъдат обучени да използват определен брой “интелектуални инструменти” за оценка и взимане на властови решения. Терминът “интелектуални инструменти” се отнася за множеството от идеи, наблюдения и въпроси полезни при анализирането на ситуации и достигането до решения. За по обширно обяснение за “интелектуалните инструменти” и как да бъдат използвани в тази програма, моля погледнете стр. _____ от помагалото.

Започвайте всеки урок с прочитане на увода. Помолете учениците да изброят четири неща, които те очакват да научат или четири въпроса, на които да получат отговор в резултат на тяхното обучение.

Ако учениците си водят дневници, би могло да записват очакванията и въпросите си в тях. Тази дейност трябва да бъде повтаряна при началото на всеки урок. При приключване на уроците те трябва да прегледат очакванията си и да установят до каква степен те са се оправдали.

Като следваща препоръка относно заключителната част от уроците е оценката на обучителния процес. Кои дейности са извършени добре? Какво биха направили за в бъдеще, за да подобрят представянето си? Колко добре са се справили с работа по групи? Как за в бъдеще дейностите по групи да станат по-ефективни? Какъв е личният им принос за дискусии в клас? Какво биха могли да направят, така че за в бъдеще приносът им в дискусии да бъде по-голям?

Раздел 1: Какво представлява Властта?

Представяне на Раздел 1. Насочете вниманието към илюстрациите на _____ страница. Помолете учениците да идентифицират кой упражнява властта на всяка илюстрация. Накарайте ги да отговорят на въпроса: “Какви примери на упражняване на власт можете да откриете на тези картинки?”

Обяснете, че в този урок учениците се научават да идентифицират властта и ситуациите, когато някой я прилага. Те научават как хората получават власт, за да казват на околните какво да правят и какво да не правят и също ще научат как се използва властта в обществото.

Нека групата прочете въведението към Раздел 1. Помолете учениците да изброят четири неща, които те очакват да научат или четири въпроса, на които да получат отговор от този урок. Ако учениците си водят дневници биха могли да записват очакванията и въпросите си в тях.

Урок 1: Каква е разликата между власт и сила без власт?

Преглед на урока. Този урок ни въвежда в изучаването на властта. Учениците научават определенията на власт и сила. Научават се да различават ситуациите, в които хората действат по своя инициатива и ситуации, в които хората правят нещо, защото някой контролира или диктува действията им.

Учениците научават, че когато хората имат право в определени ситуации да казват един на друг какво да правят, те упражняват власт. Когато те нямат това право и все пак казват на другите какво да правят, те използват сила. Учениците научават някои начини, по които хората получават правото да упражняват власт. Учениците прилагат понятията като анализират определен брой хипотетични ситуации, представени в упражнения за решаване на проблеми. Най-накрая те разработват примери за понятията, основани на собствения им опит и обясняват защо е важно да се знае кога някой използва власт и кога някой използва сила без власт.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- дадат определение на понятията власт и сила;
- откриват ситуации, в които хората действат по своя инициатива и ситуации, в които хората действат, защото някой упражнява сила;
- обяснят разликата между власт и сила без власт;
- обяснят защо е важно да се прави разлика между упражняването на власт и упражняването на сила без власт.

Протичане на урока

А. Начало

Докато вие записвате основните понятия на дъската, нека учениците прочетат “Този урок има за цел” на стр. _____ от Тетрадката за ученика.

Помолете половината от учениците да помислят върху значението на думата **сила**, а другата половина върху думата **власт**. Нека след това да споделят мислите си с класа. Помолете учениците да кажат какво очакват да научат от урока. Може да ги накарате да запишат два или три въпроса, отговорът на които да научат по време на урока. Нека споделят въпросите си с класа. Основните понятия са даден с удебелен шрифт в

Тетрадката на ученика. Дефинициите на понятията могат да бъдат открити в страничните полетата, в текста и в ученическият речник.

Б) Идеи за усвояване

Какво е власт?

Нека групата прочете “Какво е власт?” на стр. от помагалото. По време на дискусията помогнете на учениците да разберат разликата между някой, който решава да направи нещо, защото на него или на нея им е казано да направят така. Учениците трябва да разберат, че когато човек контролира поведението на някой друг, то тогава този човек използва власт.

В) Разреша проблема

Можете ли да определите кой използва власт?

Нека учениците по двойки да прегледат шестте хипотетични ситуации на стр. от учебника. Прегледайте с класа насоките за изпълнение на упражнението, както и въпросите в частта “Приложете уменията си”. Насочете вниманието на учениците към илюстрациите на стр. и ги накарайте да отговорят на въпросите от илюстрациите. Раздайте на всеки ученик копие от таблица А-1 “Кой използва власт?”. За първите два въпроса от “Приложете уменията си” може да се обърнете към попълненото копие на таблицата “Примерни ученически отговори” на следващата страница.

<u>А-1</u>		
<u>Кой използва власт?</u>		
<u>Човек</u>	<u>Действал по собствено желание</u>	<u>Действал, защото му е било наложено от някой друг</u>
<u>1. Петко</u>	<u>X</u>	
<u>2. Стоян</u>		<u>X</u>
<u>3. Таня</u>		<u>X</u>
<u>4. Красимир</u>	<u>X</u>	
<u>5. Митко</u>		<u>X</u>
<u>6. Г-жа Петрова</u>		<u>X</u>

Следващите три въпроса помагат на учениците да направят разлика между законното /легитимното/ използване на сила и нелегитимното ѝ използване. Те ще научат определенията за власт и сила без власт в следващата част на урока.

3. Сравнете как някой е използвал сила в ситуация 2 и 3. По какво се различават?

Както майката на Стоян, така и братът на Таня използват сила. Майката на Стоян използва сила, защото има правото да го прави. Братът на Таня обаче, няма правото да упражнява контрол върху поведението ѝ.

4. Сравнете как някой е използвал сила в ситуации 5 и 6. По какво се различават?

Както неназованият крадец, така и общинският съвет използват сила. Крадецът няма право да влияе върху поведението на Митко. Общинският съвет има право да упражнява контрол върху поведението на г-жа Петрова и другите магазинери.

5. Каква мислите може да е разликата между използването на власт и използването на сила без власт?

Когато някой използва сила и има правото да го прави, то тогава този човек упражнява власт. Иначе, този човек прилага сила без власт. Тъй като този въпрос е предварителен, приемоте аргументирани отговори от страна на учениците.

Насочете вниманието на учениците към стр. и ги попитайте за отговор на въпроса под илюстрацията. Завършете упражнението като подканите учениците да дадат примери от техния собствен опит, в който те или други, са действали по собствено желание или са били принудени да действат от трети човек.

Г) Идеи за усвояване

Какво е власт?

Нека групата прочете “Какво е власт?” на стр. от учебника. По време на обсъждането фокусирайте вниманието върху определението на понятието власт. Учениците трябва да разберат, че **властта е правото да упражняваш сила**, например: Някой човек или група има правото, в определени ситуации, да контролира поведението на други хора. Попитайте учениците за примери, свързани с техния собствен опит с отделни индивиди или групи, които в определени ситуации упражняват контрол върху поведението на околните. Примерите могат да включват, отговорника на класа, директора на училището, полицаи, съдии, министър-председател, училищното настоятелство, Народното събрание. В какви ситуации изброените индивиди имат правото да определят поведението на околните?

Учениците трябва да разберат че силата без власт е когато някой упражнява контрол върху поведението на трети лица, без да има правото да го прави. Попитайте учениците за примери, свързани с техния собствен опит с отделни индивиди или групи, които в определени ситуации упражняват контрол върху поведението на околните без да имат правото да го правят. Насочете вниманието на учениците към илюстрацията на страница 9 и ги накарайте да отговорят на въпросите.

Д) Разреша проблема

Можете ли да определите кой има власт?

Историята *В полза или вреда?* съдържа определен брой примери, в които се използва сила без власт. Нека учениците работят по двойки, докато четат историята и попълват упражнението “Приложете уменията си” на стр. . Прегледайте с класа насоките и въпросите от упражнението. Отделете подходящото време на учениците да завършат работата си и след това да споделят отговорите с класа.

Следват възможните отговори от страна на учениците за упражнението “Приложете уменията си”:

1. Кои ситуации от историята са примери за сила? Обяснете.

Учениците трябва да определят а) бащата на Калина и Богдан ги кара да помагат във всекидневната работа, б) Богдан принуждава Калина да му помогне с домашните, в) Г-ца Янева кара Богдан и Веско да правят упражнения на дъската и

г) Веско принуждава Богдан да му препише домашното. Всеки от тези примери е за упражняване на сила, защото някой контролира или насочва действията на друг човек.

2. Какви ситуации в историята показват, че някой използва власт?

Обяснете.

Учениците трябва да разпознаят в поведението на бащата на Богдан и Калина и на г-ца Янева използването на власт, защото и двамата имат право да казват на останалите какво да правят. Родителите имат право да казват на децата си какво да правят. Учителите имат право да карат учениците да правят определени неща в училище.

3. Какви ситуации в историята показват, че някой използва сила без власт?

Обяснете.

Учениците трябва да познаят, че нито Богдан, нито Веско има правото да казват на другите какво да правят. При тези ситуации и двамата упражняват сила без власт.

4. Защо мислите, че е важно да се знае разликата между власт и упражняването на сила без власт?

Учениците трябва да разберат, че е важно да се знае, когато някой човек или група от хора, контролира действията на останалите, защото ни помага да разберем как да се държим в определени ситуации.

Е) Заключение на урока

За заключение на урока, нека учениците да попълнят упражнение 1 в частта “Използвай наученото” на стр. от книгата на ученика. Раздайте хартия за рисуване и маркери на всеки ученик. След като учениците са завършили с рисуването, нека споделят разработеното от тях с класа. За накрая нека препрочетат “Целта на този урок е” на стр.. Нека да дадат оценка до каква степен урокът е постигнал целта си.

Използвай наученото

Другата дейност, предложена в “Използвай наученото на стр. от книгата на ученика, засилва и задълбочава знанията на учениците относно сила, власт и упражняване на сила без власт. Може да ги накарате да работят индивидуални или в малки групи, за да изпълнят упражнението.

Урок 3: Защо имаме нужда от власт

Преглед на урока. Този урок илюстрира проблемите, които обикновено възникват при липсата на ефективна власт. Учениците научават, че използваме властта за: (1) да защитим собствеността си и осигурим нашата сигурност; (2) да помогнем за решаване на конфликтите справедливо и по мирен път; (3) да разпределяме равномерно богатата и тежестите в обществото; (4) да запазим реда и спокойствието.

Учениците ще се запознаят с проблемите, възникващи от липсата на ефективна власт, ситуация описана в историята Лека нощ, Лили. Групата ще разгледа и хипотетични случаи в училище, където липсата на ефективна власт създава множество проблеми.

Учениците ще трябва да предложат възможни начини на упражняване на властта за проблемите, които са успели да посочат.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- идентифицират проблеми, които могат да възникнат от липсата на ефективна власт;
- посочат определен брой ползи от властта;
- обясняват как можем да използваме властта, за решаване на проблемите и предлагане на промени и алтернативи;
- оценяват ползата от властта при решаването на определен тип проблеми.

Протичане на урока

А. Начало

Докато вие записвате основните понятия на дъската, нека учениците прочетат “Този урок има за цел” на стр. от Тетрадката за ученика.

Основни понятия: общество

Допълнителна лексика: разпределение, упражняване на власт, ред, собственост

Накарайте учениците да си представят свят, в който властта не съществува. Какво би станало, ако не съществуваха законите и правилата? Какво би станало, ако нямаше хора, които да казват на околните какво да правят? Нека учениците се замислят както за положителните страни от липсата на власт(напр. неограничена свобода), така и за възможните отрицателни последици. Отбележете отговорите им на дъската.

Б. Разреша проблема

Можете ли да опишете място, без власт и закони?

Запознайте класа с първа глава от историята “Лека нощ Лили”. Това е история за младо момиче, която мечтае за свят без власт. Насочете вниманието на учениците към стр. , накарайте ги да обсъдят въпроса от урока и да изложат положителните и отрицателните последици.

Следващите глави от историята ще бъдат анализирани в по-нататъшните уроци. Докато учениците четат историята, трябва да потърсят примери за (1) хора, които използват сила без власт,(2) хора упражняващи власт, (3) закони и правила, проблеми възникнали поради липсата на власт.

Когато приключат с четенето, нека анализират по двойки върху въпроса “Обсъди” на стр.21 и споделят с класа отговорите си.

По-долу следват възможните отговори на упражнението “Обсъди”:

1. Кой в историята упражнява власт? Някой използва ли сила без власт?

Упражняване на власт: *училищен бодигард, учител, директор, майка. Никой в Кирения не е упражнявал власт.*

Използване на сила без власт: *Тези, които изпращат в затвора без присъда, тези, които взимат клиповете и комиксите на Лили.*

2. На какви правила и закони трябва да се подчиняват населението на Кирения?

Повечето ученици ще отговорят, че няма такива. Възможни са изключения, поради правилото за разпространение на комикси, клипове и сладолед, а именно: “първи дошъл, първи обслужен”.

3. Какви са някои от добрите неща, които се случват на Лили в Кирения?

Няма ограничения в броя на комиксите и клиповете, които тя може да вземе. Като цяло, Лили е свободна да прави каквото си поиска.

4. Какви проблеми възникват в Кирения поради липсата на власт?

Лили взема всичките комикси и клипове, а друго момче пък взема целия сладолед (проблем със справедливото разпространение).

Боклукът се изхвърля навсякъде(проблем с реда и сигурността)

Хората се сбиват всеки път, когато не са съгласни един с друг(проблем с мирното и справедливо решаване на конфликти).

Пресичането на улицата е опасно поради скоростта, с която се движат автомобилите.(проблем с реда и сигурността).

Някой ѝ взема комиксите и клиповете(проблем с неприкосновеността на личната собственост).

Някои хора са хвърлени в затвора без присъда.(проблем с липсата на справедливо съдебно производство).

5. Как мислите, че властта би предотвратила проблемите, възникващи в Кирения?

Поощрявайте учениците да търсят решения на идентифицираните от тях проблеми.

За приключване на обсъждането, помолете учениците да помислят за ситуации от техния личен опит, при които липсата на ефективна власт създава проблеми.

В. Идеи за усвояване.

Как да използваме властта в обществото?

Нека групата прочете “Как можем да използваме властта в обществото?” на стр. от помагалото. По време на дискусията, накарайте учениците да определят всеки проблем с пример от техния личен опит. Помогнете на учениците да разберат, че без власт животът ни би бил в опасност. Те трябва да могат да обяснят някои евентуални проблеми, възникващи поради липсата на правила и закони:

- (1) силният би могъл да се възползва от недостатъците на слабия и да следва собствените си егоистични интереси.
- (2) Хората могат да станат неконтролируеми и предразположени към насилие и да заплашват чуждия живот, свобода или собственост.
- (3) Хората могат да се чувстват несигурни, неспособни да определят бъдещето си или да предвиждат поведението на околните.

Разбирането за необходимостта от управление, независимо дали в класната стая, в училище или в обществото, и на неговата полезност при постигането на съгласие относно определени цели и ползи за отделния човек и за обществото като цяло, е условие за развитието на информирани, компетентни и отговорни граждани. Насочете вниманието на учениците към стр. , и го помолете да отговорят на въпросите към текста.

Г. Разрешете проблема!

Можете ли да опишете проблеми в компютърната зала и да обясните защо са възникват?

Нека групата прочете “Новата компютърна зала” на стр. от текста. Историята описва проблемите възникнали, когато г-ца Алексиева и директорът Петър Йорданов подкрепят компютърна зала за училището, но не отделят внимание за създаването на подходящи правила на поведение в стаята.

След като учениците са приключили с четенето, те по двойки попълнят таблицата “Използване на властта за намиране на решения”, примерна таблица може да намерите на стр. от помагалото. Раздайте на всеки ученик копие от таблица А-2 от раздела за материали. След като учениците завършат работа, ги помолете да споделят отговорите си с класа.

Част от възможните отговори могат да бъдат открити на следващата страница.

По време на дискусиата можа да предложите на учениците да посочат сходни проблеми в училище им и да предложат възможни решения чрез използване на власт.

Използване на властта за намиране на решения		А-2
<u>Вид проблем</u>	<u>Пример</u>	<u>Решение</u>
<u>1. Липса на ред и сигурност</u>	<u>На два пъти ученици са наранявани по време на сбивания в компютърната зала.</u> <u>Програмите са трудни за намиране, тъй като никой не ги оставя на място.</u> <u>Залата е мръсна и разхвърляна, поради факта, че никой се чувства длъжен да поддържа след себе си.</u>	<u>Поощрете учениците да предложат различни правила и властови позиции, чрез които да разрешат възникналите проблеми.</u>
<u>2. Липса на защита на собствеността</u>	<u>Много от компютърните програми липсват, защото учениците си ги взели в къщи.</u> <u>Няколко стола са счупени</u>	
<u>3. Липса на помощ при решаването на споровете по мирен и честен начин.</u>	<u>Спорове за използването и разпределението на софтуера и компютрите, прерастват в сбиване.</u>	
<u>4. Нечестно разпределение на неща, от които хората имат нужда, искат или трябва да направят</u>	<u>Някои ученици остават прекалено много време пред компютрите, други отказват да работят по няколко човека на компютър.</u>	
<u>5. Липса на защита на важни свободи</u>	<u>Учениците не уважават чуждите мнения и идеи.</u> <u>Отказват правото на техни съученици да говорят.</u>	

Д. Заключение на урока

За заключение на урока, нека класа направи упражнение 1 в “Използвай наученото”

на стр. от текста. Нека учениците споделят техните истории с класа. Преди да завършите ги накарайте да прочетат отново “Целта на този урок е” на стр. и да опишат до каква степен са постигнати целите на урока.

Използвай наученото

Други дейности предложени в “Използвай наученото” на стр. от текста затвърдяват и разширяват наученото относно липсата на ефективна власт. Може да ги накарате да работят индивидуални или в малки групи, за да изпълнят упражнението.

I

Урок 4: Как да използваме властта, за да решим проблем в нашето селище?

Преглед на урока

Урокът изисква участието на целия клас. По време на урока учениците използват наученото, за да решават проблеми възникнали в дадена общност. Историята “Риболовни кораби акостират в Изгрев”, описва трудностите, изпитвани от крайбрежно село поради липсата на ефективна власт. Учениците участват в граждански форум, за да обсъдят предложенията на жители на селото за решаване на проблемите. Те трябва да предложат закони и длъжности / властови позиции/ като средство за възвръщане на реда и закона в населеното място.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- да анализират проблеми в общността причинени от липсата на ефективна власт
- да развиват предложения за решение на общностни проблеми като използват правила и закони
- анализират, взимат и защитават позиции, относно кое предложение би използвало най-ефективно властта за разрешаване на конфликтни ситуации.

Протичане на урока

A. Начало

Докато записвате “Основните понятия”, нека групата прочете “Цели на урока” Обяснете на класа, че в урока учениците ще играят ролята на граждани в един въображаем град. Жителите са се събрали на граждански форум, за да разгледат предложения и да постигнат съгласие как да използват властта за решаване на проблеми на селището.

Б) Участие в граждански форум

Можете ли да анализирате, вземе и защитите позиция за това как да бъде използвана властта?

Историята на стр. от текста, Рибарски кораби акостират в Изгрев описва проблемите, възникнали в селище, където голяма риболовна компания започва да

използва местното пристанище за своите кораби. Нека учениците прочетат историята. Може да разгледате заедно с класа детайли от историята и да проверите дали я разбират.

Разделете класа на 5 групи. Дайте на всяка група една от следните роли: (1) Кмет и общински съветници, (2) Асоциация на предприемачите, (3) Местни рибари, (4) Професионални рибари и (5) Семейства. Ако вашите ученици нямат опит в ролевите игри или симулации от подобен вид, обяснете целите на подобни занимания и как всеки може ефективно да се включи и изпълни дадената му роля.

Уверете се, че учениците Ви разбират концепцията на гражданския форум. Насочете вниманието им към илюстрацията на стр. , нека обсъдят най-добрия начин за подготовка и участие в подобно събитие. Разгледайте с класа препоръките в “Подготовка на граждански форум” на стр. . Осигурете нужното време на учениците да отговорят на въпросите и да подготвят представянията си. Раздайте на всяка група постери и маркери, за да запишат предложенията си.

1-та група трябва да подготви въпроси, на които останалите да отговорят по време на срещата. Нека групата определи някой, който да води заседанието.

Групи от 2-5 трябва да подготвят кратки, формални представяния /презентации/, за да обяснят идеите си пред останалите участници в гражданския форум. Предложенията трябва да включват два или три закона, които групата би желала да прокара пред кмета или дори пред държавните законодателни органи, както и евентуалното създаване на една или две нови длъжности. Групите трябва предварително да подготвят въпроси, които според тях биха могли да им бъдат зададени след направените от тях предложения.

Разгледайте с класа насоките в “Участие в граждански форум” на стр.

Водещият форума, трябва да даде възможност на всяка група да изложи представянето си и да отговори на въпросите на гражданите. След като всяко едно от предложенията е изслушано и обсъдено, жителите, чрез гласуване трябва да решат кое от тях да приемат. Поставете ограничения във времето за представяне на групите и въпроси от страна на гражданите(от 3 до 4 минути за всяка група). Може да посочите и пазач на времето, за да осигурите спазването на ограниченията. За подробни инструкции как се провежда граждански форум, моля погледнете стр.

Заклучение на урока

След приключване на гражданския форум, обобщете упражнението с класа. Използвайте “Да обсъдим направеното” на стр. от Книгата на ученика. Ако ви е останало време може да зададете допълнителни въпроси:

1. Кои от представените аргументи са били най-ефективни? Защо?
2. Какво е усещането да играете ролята на гражданин на Изгрев?
3. При следващата възможност за провеждане на граждански форум какво бихте променили в поведението си?
4. Помага ли ви упражнението, за да използвате власт при решаване на проблеми на вашата общност?

Раздел 2: Как да оценим кандидат за дадена длъжност /властова позиция/? Как да оценяваме правилата и законите?

Въведение в раздела: Дотук учениците имаха възможността да научат, че властта се упражнява чрез длъжности /властови позиции/ като полицаи, учители, родители, кмет, съдия и чрез прилагане на правила и закони. В настоящия раздел те ще научат процедурите за избиране на кандидат за дадена длъжност. Учениците също така ще се запознаят с характеристиките на ефективния и полезен закон или правило, както и с процедури за оценка на дали даденият закон е полезен и ефективен.

Насочете вниманието им към илюстрацията на стр. . Помолете ги да отговорят на въпросите.

Нека групата прочете въведението към раздела и да обясни по какъв начин биха решили да гласуват за представители на класа в училищните съвети. Дискутирайте с тях възможните проблеми при избор на некомпетентни хора на дадена длъжност/пост/. Накарайте учениците да обяснят как преценяват дали дадено правило е полезно и ефективно. Обсъдете трудностите, които биха възникнали при налагането на несправедливи правила.

Урок 5: Как да избираме хора на дадена длъжност /пост/?

Преглед на урока

Учениците научават, че в нашата система на управление гражданите избират свои представители за различни длъжности /постове/. Важно е да се знае как да се избере подходящият кандидат. Настоящият урок им помага да идентифицират изискванията за дадена длъжност и за необходимата лична квалификация, за да се поеме подобна длъжност. Учениците работят с набор от “интелектуални инструменти”, които улесняват анализа им на задълженията на дадена длъжност и им помагат да преценят в частност дали даденият кандидат е подходящ за длъжността. По време на урока те ще имат възможност да практикуват въпросните инструменти.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- обяснят защо е важно да се отнесем сериозно към избирането на наши представители на дадена длъжност;
- идентифицират отговорностите на дадена длъжност и необходимата лична квалификация;
- изучат задълженията, правомощията, привилегиите и ограниченията на длъжността “кмет”, както и необходимите квалификации за справянето с поставените му задачи;
- оценяват кандидатите за длъжността “кмет” и да вземат решение, кой най-добре би се справил на този пост.

Протичане на урока

А.Начало

Попитайте учениците дали някога са били кандидати за дадена длъжност /пост/ или дали са участвали в избирането на такъв. Възможните отговори биха се отнасяли за постове като отговорници на класа или капитани на отбори. Нека учениците обсъят необходимите квалификации за посочените от тях примери. Обяснете, че въпросните примери, както и други изредени по-нататък ще бъдат основна тема на урока. Докато записвате основните понятия на дъската, учениците трябва да прочетат “Целта на този урок е” на стр. от помагалото.

Основни понятия: задължения, интелектуални инструменти, ограничения, правомощия, привилегии, квалификация

Б. Разрешете проблема

Можете ли да откриете и проучите задачите на властта?

В част втора от историята “Лека нощ, Лили”, Лили и останалите въвеждат определен ред в Кирения, чрез поставянето на знак “Стоп” на натоварено и опасно кръстовище. Удовлетворени от резултата, гражданите създават и други правила, за да подобрят живота в своята общност. Те създават три длъжности:

- хора, които да създават при необходимост нови правила;
- хора, които да прилагат правилата;
- хора, които да решават какво да правят с хората, които нарушават правилата и да разрешават възникнали конфликтни ситуации.

Преди да накарате учениците да прочетат втората част, нека си припомним събитията от първата. Обяснете им, че във настоящата глава хората упражняват власт като създават правила за поведение и решаване на конфликти. Трите длъжности отразяват законодателната, изпълнителната и съдебната власт. След като учениците завършат с четенето, нека по двойки, за да завършат въпросите към “Обсъди” на стр. . Насочете вниманието им към илюстрациите на стр. и ги помолете да отговорят на въпросите към тях. След приключване на работата, нека всяка двойка сподели отговорите си.

Възможните отговори са:

1. Кого, хората в Кирения, избраха да:
 - Прилага правилата: *Божидар*
 - Решава конфликти: *Маги*
 - Решава какво да прави с хората нарушили правилата: *Маги*
 - Създават нови правила: *Живко, Хриси и Биляна*
2. Какви мислите са задълженията на съдията, на полицейския началник и на общинския съветник?

Съдията трябва да реши какво да се прави с хората, а нарушили правилата и да решава възникнали конфликтни ситуации между хората.

Полицейският началник има правомощието да прилага правилата.

Общинският съветник има властта да създава нови правила, когато това се налага.
3. Какви квалификации са необходими на човек на всяка една от споменатите длъжности? Следват няколко възможни отговора, приемерте и други, но обосновани.

Ефективният законодател трябва да: разбира съществуващите проблеми в общността; да изслушва и общува добре с околните; да бъде справедлив; да бъде загрижен за интересите на хората, засегнати от дадено правило.

Ефективното прилагане на правилата включва: познаване на законите; добра преценка на ситуацията; справедливост; контрол върху собствените си емоции; разбирателство с хората; изслушва и комуникира добре с околните.

Решаващият конфликти трябва да: познава законите и правилата; да бъде справедлив; да има способността да изслушва и двете страни по спора; да бъде в състояние да взема мъдри решения.

Кои хора в своята общност или в нашата страна заемат следната длъжност:

- прилагане на правила и закони: полицаи, учители, директори
- решават конфликти и определят какво да се прави с закононарушителите: родители, учители, арбитри, посредници, съдии.
- създават нови правила и закони, когато е необходимо: членове на парламента, общински съветници, родители

В) Идеи за усвояване

Защо трябва да знаем как да избираме хора на властови позиции?

Нека групата прочете частта “Защо трябва да знаем как да избираме хора на дадена длъжност?” на стр. . Напомнете на учениците, че хората чиято работа е свързана с упражняването на властта ни влияят всекидневно. Попитайте ги: Защо е важно да си добре подготвен за подобна длъжност? Накарайте ги да обяснят някои основни квалификации, необходими при изпълнението на подобни задължения. Отговорите им би трябвало да включват фундаментални характеристики като: познания, умения и талант. Припомнете им, че ако някой е добре подготвен да бъде полицай, това не значи може да бъде учител.

Г) Разрешете проблема

Можете ли да опишете задълженията и квалификациите на председателя на класа?

Насочете вниманието на учениците към илюстрацията на стр. и ги накарайте да отговорят на въпросите. След като са приключили с четенето на историята “Избори в класа”, нека по двойки направят упражнението “Приложи своите умения” на стр. . Нека споделят свършеното от тях с класа. Направените упражнения имат за цел да представят идеята, че има определени процедури и че възникват различни въпроси, когато се избира кандидат за дадена длъжност /пост/. “Идеите за усвояване” разширяват познанията им чрез представените интелектуални инструменти за избиране на хора на властови позиции.

Отговорите на учениците могат да включват:

1. Какви са задълженията, правомощията и привилегиите на председателя на класа?

Задължения: Да насрочва седмични срещи на класа, да представя класа в училищния съвет

Правомощия: Да избира наблюдатели на класа и да дава награди на добре свършилите работата си наблюдатели

Привилегии: Да посещава организирани от училището мероприятия без да плаща

2. Какви са ограниченията на председателя на класа?

Учителят трябва да одобри избора на наблюдатели, председателят няма право да променя съществуващите правила за провеждане на срещите на класа.

3. Какви квалификации са необходими на председателя на класа?

Да се разбира със съучениците си; да посещава редовно часовете; надеждност; лидерски умения; да бъде справедлив; да може да изслушва и да общува.

4. Какви са някои от силните страни на Гергана?

Добра ученичка; посещава редовно часовете; приемана е добре от много ученици, въпреки че не е заемала подобен пост преди; сестра ѝ би могла да ѝ помага.

5. Какви са някои от слабостите на Гергана като председател на класа?

никога не е заемала подобен пост; притеснява се да говори пред много хора; някои ученици си мислят, че е надменна; един от съучениците ѝ се притеснява, че няма да изслушва добре околните.

6. Мислите ли, че Гергана би могла да стане добър председател на класа? Защо или защо не?

Учениците трябва да предвидят дали Гергана би могла да бъде добър председател. Те трябва да сравнят личностните характеристики на Гергана с необходимите за поста квалификации. Нека учениците подкрепят мненията си с аргументи от историята.

Д. Идеи за усвояване

Какво трябва да имаме предвид когато избираме някой на дадена длъжност /пост/?

Настоящата част представя набор от въпроси или интелектуални инструменти, полезни за определянето на нашия избор относно кандидат за дадена длъжност. Ще намерите информация в детайли за интелектуалните инструменти на страница от Книгата за учителя.

Нека групата прочете “Какво трябва да имаме предвид, когато избираме кандидат за дадена длъжност?” на стр . Запишете всяка от петте стъпки при интелектуалните инструменти на дъската и прегледайте примерите във всяка една от тях.

За целите на дискусията вие можете да запишете следното на дъската:

Задълженията, правомощията, привилегиите и ограниченията на кмета

Задължения: отговорен за различните градски служби, включително полиция, здравеопазване, водоснабдяване

Правомощия: препоръчва закони на общинския съвет; прилага градските правила и закони

Привилегии: престиж; уважение; възможност да изпълни гражданския си дълг и да повлияе положително на обществото

Ограничения: не може да създава закони, не може да решава дали хора обвинени, че са нарушили закона са виновни или не.

Бихте могли използвате информацията и за следващото упражнение.

Е. Разрешете проблема!

Можеш ли да оцениш кандидатите?

Нека групата работи в малки групи по упражнението “Можеш ли да оцениш кандидатите?” на стр. от Книгата на ученика. Прочете инструкциите за работа по упражнението пред класа.

Раздайте на всеки ученик копие от таблица А-3 “Интелектуални инструменти за оценка на кандидати за властова позиция” от раздела с материали. Отделете необходимото време на всеки от учениците, за да определи кой от кандидатите за длъжност има най-подходяща квалификация. След като групите са завършили работата си, учениците трябва да обсъдят направените от тях избори за длъжността. Всеки кандидат е приемлив, но учениците трябва да обосноват избора си със интелектуалните инструменти, довели до това решение.

Ж. Заключение на урока

В заключение обсъдете как интелектуалните инструменти могат да помогнат на учениците да изпълняват отговорностите си като граждани. Нека прочетат отново “Целта на този урок е” на стр. от помагалото им. Нека пояснят до каква степен са постигнали целите на урока.

Използвай наученото

Дейностите предложени в Използвай наученото на стр. от текста разширяват наученото за избирането на кандидати за властови позиции. Може да накарате учениците да работят индивидуално или по групи по посочените упражнения.

Урок 6: Кого бихте избрали за треньор на детския отбор?

Преглед на урока

Урокът изисква участието на целия клас. Целта е учениците да натрупат опит при избирането на кандидати за дадена длъжност като прилагат интелектуалните инструменти. Историята, “”Ракетите” си избират нов треньор”, описва защо играчите от детския отбор имат нужда от нов ръководител. По време на урока, учениците ще играят ролята на комисията за избор на треньор. Те ще трябва да използват интелектуалните инструменти, за да анализират длъжността, да идентифицират необходимата квалификация на кандидатите и да ги оценят. След това всяка група ще представи пред комисията своите аргументи за избор на треньор.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- използват интелектуалните инструменти за анализ на длъжност и за оценка на кандидатите;
- вземат решение кой кандидат е най-подходящ за позицията и да обосноват избора.

Протичане на урока

А.Начало

Обяснете на класа, че в тази ролева игра ще участват като членове на общност, интересуваша се от футбол. Кажете на учениците, че по време на урока те ще използват интелектуални инструменти за анализ на длъжността. Целта на играта е комисията да избере нов треньор за отбора. Ако учениците нямат опит с ролевите игри, трябва да им отделите време за пояснение на дейността и да им предложите как най-добре да се подготвят за участието си.

Б. Участие в заседание на комисия

Можете ли да оцените кандидати?

Преди класа да прочете сценария, може да отделите малко време за обяснение като наблегнете на важността на работата в екип и спортменството.

Нека класа да прочете “Ракетите избират нов треньор” на стр. от текста.

След като учениците са приключили с четенето на раздайте по едно копие за всеки ученик от таблица А-3 “Интелектуални инструменти за оценка на кандидат за длъжност”.

Проведете дискусия в класа, в която учениците да развият идеи в отговор на въпроси 1 и 2 от таблицата: “Каква е длъжността?” и “Какви са задълженията, правомощията и ограниченията на тази длъжност?” По време на дискусията, учениците трябва да попълнят отговорите си в таблицата.

Следва, дискуссионен въпрос 3: “Какви са необходимите квалификации, за да може кандидатът да си свърши добре работата?” Отново, учениците трябва да попълнят отговорите си в таблицата. Не забравяйте, че отговорите трябва да включват: подходящи знания и умения; лични качества като свободно време, удоволствие от работата с деца и др.

В. Участници в комисията за избор на треньор

Разделете класа на 6 групи, както е описано на стр. в Книгата на ученика.

Група 1 ще бъде самата комисия. Групи от 2-6 играят ролите на кандидати за длъжността. Помолете учениците да прочетат характеристиките за всяка роля. Ако сте поканили експерт за дискусията, той или тя могат да работят с комисията.

Г. Подготвяне на заседанието на комисията

Прегледайте с класа инструкциите за подготвяне на изслушването пред комисията на стр. от текста.

По време на подготовката, комисията по избора трябва:

- да избере председател, който да води заседанието;

- да изброи 4 или 5 длъжностни характеристики, които комисията смята за важни в случая.(трети въпрос от таблицата);
- да споделят с класа списъка с характеристики още в ранния стадий на подготовката;
- да прочетат кандидатурата на всеки участник;
- подготвят въпроси към всеки от кандидатите.

По време на подготовката, всяка от кандидатстващите групи трябва да:

- прочете персоналната характеристика на техният кандидат;
- идентифицира характеристиките, които най-добре пасват на избрания индивид;
- посочи слабите страни на кандидата си;
- определи защо според тях точно този кандидат трябва да бъде избран;
- попълни въпроси 4 и 5 от таблицата: “Какви са силните и слабите страни на кандидатите?”; “Кого бихте избрали? Защо?”;
- отговори на горните въпроси съобразно поставената им роля;
- подготви 3 или 4 минутно представяне ;
- избере един от групата за говорител, а другите да му помагат при отговорите на въпроси от страна на комисията.

Отделете необходимото време за подготовка на ролите и представянията.

Д. Участие в заседанието на комисията

Прегледайте с класа инструкциите за участие в изслушване пред комисията на стр. от текста. Подредете по подходящ начин класната стая.

Нека председателят на комисията прикани за внимание участниците. Не е задължително, но той може също така да изложи пред участниците какви са отговорностите на треньора и какви негови характеристики са важни според комисията. Всеки кандидат трябва да направи представяне пред комисията, като след всяка представяне членовете ѝ имат право да му задават въпроси. Може да посочите някой ученик за пазач на времето, който следи представянията да са по 3-4 минути и за въпроси да бъдат отделени 5-6 минути.

При приключването на избора, комисията трябва обсъди силните и слабите страни на всеки кандидат и да определи кой от тях е най-подходящият за поста. Насочете комисията към въпроси 4 и 5 от таблицата с интелектуални инструменти.

Комисията трябва да обяви пред класа своя избор и да го обоснове.

Заклучение на урока

Въпросите дадени в упражнението “Да обсъдим направеното” са замислени с цел да обобщят работата по време на урока. Те помагат на учениците да оценят решенията, взети от комисията и по-добре да осъзнаят и осмислят процеса, в който са участвали. Окуражете учениците да говорят свободно на за това дали са съгласни с решението на комисията. Допълнителни въпроси, които може да отправите към тях са дали интелектуалните инструменти са им били от полза в случая. Накарайте ги също така да дадат примери за други ситуации, в които интелектуалните инструменти биха били от полза.

Ако сте поканили експерт да се включи в дискусията, той или тя биха могли да коментират процеса на избиране на кандидати за длъжност.

Урок 7: Как оценяваме правилата и законите?

Преглед на урока

Този урок представя набор от интелектуални инструменти, полезни при оценяването на правилата и законите, и определянето дали те са ефективни или не. По време на занятието, учениците ще разгледат серия от закони и правила и ще определят техните слабости. Чрез анализ на слабостите в примерите, те ще научат характеристиките на ефективния и полезен закон. След това учениците ще приложат интелектуалните инструменти в упражнение за решаване на проблем, разработено специално да им помогне да създадат ефективен и полезен закон.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- идентифицират слабостите в дадено правило или закон;
- обясняват характеристиките на ефективен и полезен закон;
- приложат интелектуални инструменти за оценка на правило;
- създадат ефективен закон.

Протичане на урока

А. Начало

Докато записвате основните понятия на дъската, нека групата прочете “Този урок има за цел” на страница от Книгата за ученика.

Започнете урока като запишете на дъската някакво ново правило в класа. Подканете учениците да изразят своето мнение относно правилото:

- Момчетата да носят училищни униформи, а момчетата да носят каквото си поискат

Помолете ги да направят списък с характеристиките, които според тях дадено правило или закон трябва да притежават. На по-късен етап от урока, ще имат възможност да сравнят списъка си с този представен в учебника.

Попитайте класа, защо според тях е важно да се познават характеристиките на полезния закон?

Б) Идеи за усвояване

Нека учениците прочетат частта “Кой прави правилата и законите?” След това проведете обсъждане като използвате въпросите от “Приложи своите умения” на стр. от текста.

По време на обсъждането учениците отговорят на следните въпроси като цитират примери от прочетеното. Окуражете учениците да дадат примери от техния личен опит.

В) Разрешете проблема

Можете ли да опишете недостатъците на тези правила и закони?

Учениците трябва да работят по двойки или тройки при изпълнението на това упражнение. Раздайте на всеки копие от таблица А-4 “Интелектуални инструменти за оценка на правила и закони”. Прегледайте с класа инструкциите за попълване на упражнението, както и въпросите в таблицата.

По време на упражнението учениците могат да се запознаят с шест правила, всяко с различни недостатъци, и трябва да използват интелектуалните инструменти за оценката им. Бихте могли да направите оценката на първото правило с класа и после да ги оставите да попълнят останалите сами.

По-долу са изредени някои възможни отговора на въпросите от таблицата с интелектуални инструменти А-4 за правило #1.

1. Какво правило създаде г-жа Недева?

Учениците би трябвало отговорят: Всеки, който закъснее трябва да остане след училище по два часа, всеки ден и така в продължение на един месец.

2. Защо тя си мисли, че е нужно правило?

За да накара учениците, да идват навреме

3. Освен чрез създаването на правила, какво друго би накарало учениците да идват навреме на училище?

Възможни отговори: по-късно започване на часовете, в началото на дневната програма да има интересно занятие, или привикване на родителите на тези, които редовно закъсняват.

4. Какво би се случило в следствие на това правило?

Възможни отговори: по-малко закъснения, ядосани родители, наказания на учениците от страна на родителите.

5. Има ли нещо сбъркано с това правило?

Учениците трябва разберат, че това наказание е преувеличено.

6. Бихте ли запазили това правило, бихте ли го променили или просто бихте го отхвърлили? Защо?

Учениците трябва да бъдат окуражени да изразяват мнението си и да го подкрепят с аргументи.

Нека учениците споделят техните оценки с класа. Накарайте ги при обсъждането на всяко правило да спазват последователността на въпросите от таблицата с интелектуални инструменти.

За приключване на упражнението нека учениците попълнят по двойки “Приложете уменията си” на стр. . Това ще бъде подготовка за следващото занятие, разработване на ефективен закон. Нека групата насочи вниманието си върху слабостите на дадените правила на стр. . Те трябва да помислят как да променят неефективните правила и създадат полезни действащи закони.

Г) Разрешете проблема.

Можете ли да използвате новите си умения за създаване на ефективни правила?

За упражнението на стр. , учениците е добре да работят по двойки или по тройки. Прегледайте инструкциите за попълване с класа и после прочетете “Дългата опашка за обяд”. Историята описва проблеми, възникнали в начално училище, поради липса на ефективни правила, които да регулират поведението на учениците.

След като учениците приключат с четенето, те трябва да измислят две или три правила, които да помогнат за решението на проблемите и да споделят предложенията си с класа. Бихте могли да запишете всички предложения на постери, така че целият клас да ги вижда. Накарайте учениците да използват въпросите от интелектуалните инструменти за оценка на правилата и тяхната ефективност.

Д) Заключение на урока

В заключение използвайте заглавията на илюстрациите. Обсъдете дали интелектуалните инструменти са допринесли за добра оценка на правилата и законите и са спомогнали за разработването на нови такива. Обяснете как новосъздадените умения ще им помогнат да се реализират като пълноценни граждани на дадена общност. Преди края помолете учениците да препрочетат “Този урок има за цел” на стр. от Книгата на ученика и да опишат до каква степен са постигнати целите му.

Използвай наученото

Дейностите, предложени в “Използвай наученото” на стр. задълбочават знанията и уменията на учениците за оценката на правилата и законите. Те могат да работят по упражненията самостоятелно или в малки групи.

Урок 8: Как можеш да създадеш ново правило или закон?

Преглед на урока

Този урок изисква участието на целия клас. Упражнението към него дава на учениците възможност да приложат наученото за ефективните правила. Историята “Недостатъчно дървета”, описва проблемите, създадени при неконтролируемото използване на гората. По време на упражнението учениците ще играят ролите на законодатели и на групи граждани с различни интереси. Заедно те ще създадат закон за разрешаване на екологичния проблем в гр. Дъбово.

Цели на урока

При приключване на урока учениците трябва да могат да:

- прилагат интелектуалните инструменти за оценка на предложените закони;
- разработят опростен законопроект и приложат интелектуалните инструменти за оценката му;
- обясняват как интелектуалните инструменти спомогнали за разработката на закона;
- предвидят евентуалните последици от приемането на законопроекта.

Протичане на урока

А) Начало

Обяснете на класа, че в този урок учениците играят ролите на законодатели и членове на местната общност за решението на екологичен проблем. По време на урока те ще работят по групи по предложението за законопроект. После ще използват интелектуалните инструменти за преценка дали тяхното предложение е ефективно и

полезно. Докато записвате основните понятия на дъската, нека учениците прочетат текста на стр. от Книгата на ученика.

Б) Участие в среща на обществеността

Можете ли да разработите закон за разрешаването на даден проблем?

Преди групата да се запознае със сценария може да отделите известно време за обяснение на принципите на създаване на закони. Бихте могли да обсъдите отговорностите на законодателите на национално ниво.

Нека групата се запознае с историята “Недостатъчно дървета” на стр. от текста, описваща проблемите възникнали при изсичането на твърде много дървета в гр. Дъбово.

След като са учениците прочели текста, може да обобщите историята, за да се уверите че всички са я разбрали. Насочете вниманието на учениците към илюстрацията и заглавието. Те могат да отговорят с примери от техния личен опит. При приключване на упражнението може да използвате заглавията за обобщение.

В) Граждани участват в среща на обществеността

Разделете класа на 5 групи, както е посочено на стр. в Книгата на ученика. Първата група ще играе ролята на законодателен орган. Групи от 2-5 ще представляват гражданите и техните интереси. Накарайте учениците да прочетат характеристиките за ролите си. Ако сте поканили експерт, той може да се работи заедно със законодателната група.

Г) Подготовка за срещата

Разгледайте с класа инструкциите за подготовка на стр. от Книгата на ученика.

По време на подготовката, законодателната група трябва да:

- избере председател, който да води срещата;
- да изложи на дъската списък с характеристиките на ефективното и полезно правило;
- да се запознае с интересите на всяка една от групите;
- предвиди какво гражданите биха предложили на срещата;
- подготви въпроси към всяка една от групите.

По време на подготовката, всяка една от групите, представляващи интересите на гражданите трябва да:

- подготви законопроект за решаването на дадения проблем;
- оцени предложението като използва интелектуалните инструменти;
- изложи на постер законопроекта по време на представянето;
- подготви 3 - 4 минутно представяне като обясни какво предлагат и защо вярват, че тяхното предложение ще се превърна в ефективен закон.

Отделете на учениците подходящо време за подготовка на ролите и на представянията.

Д) Вземане на участие в срещата

Прегледайте с класа инструкциите за вземане на участие в среща на стр. от текста. Преди провеждането на срещата подгответе по подходящ начин класната стая.

Нека законодателите да представят на участниците характеристиките на полезния и ефективен закон.

Всяка група трябва да изложи мнението си като след всяко представяне законодателите и останалите граждани могат да задават въпроси. Може да сложите ограничения във времето за представяне и дискусии. Член на екипа на законодателите, трябва да постави предложението така, че то да се вижда от всички.

След приключване на представянето на всяка група, учениците трябва да изберат предложението, което е най-ефективно и полезно. Окуражете учениците да предложат поправки в законопроектите с цел да подобрят тяхната ефективност. На края законодателната група трябва да препише закона с включените в него поправки.

Заключение на урока

Въпросите в “Да обсъдим направеното” са разработени с цел да обобщят упражнението. Въпросите помагат на учениците да оценят предложения от тях законопроект, също така им помагат да осмислят по добре процесите, в които са взели участие. Нека споделят дали интелектуалните инструменти са били полезни в дадената ситуация. Нека дадат примери за други ситуации, при които този набор от инструменти ще им служи.

Раздел 3: Какви са ползите и цената, свързани с упражняването на властта?

Въведение към раздела: Насочете вниманието към илюстрацията на стр. от текста. Помолете учениците да отговорят на въпросите.

Обяснете на класа, че всеки път, когато някой упражнява власт се създават ползи и предимства за определена групи или за обществото като цяло. Съществуват също така цени и недостатъци. Разбирането на тези понятия свързани с властта като цяло и в детайли е от съществена важност при вземането на справедливи и мъдри решения относно обхвата и ограниченията на властта.

Някои ползи и цени на властта са произтичат от самото понятие. Например, всяко упражняване на властта е един вид ограничаване индивидуалната свобода; от друга страна, обаче е важно за съществуването на самата свобода.

Обсъдете с класа защо е важно да се идентифицират последиците от използването на властта.

Урок 9: Кои са някои от последствията при упражняването на властта?

Преглед на урока

Учениците научават, че всеки път, когато някой упражнява власт има определени последствия. Някои от последствията са ползи(предимства), други цени(недостатъци). Учениците усвояват някои най-популярните ползи и цени, свързани с упражняването на властта в обществото. По време на урока, групата ще се научи да идентифицира последствията и да ги определя като ползи или цени. Учениците също така научават, че е важно да знаят някои от ползите и цените свързани с властта, когато решават дали да упражняват самата власт или не.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- идентифицират възможни последствия от използването на властта в определени ситуации;
- класифицират тези последствия като ползи или цени;
- прилагат идеята за ползите и цените при решения дали да упражняват власт или не;
- обясняват значението на познаването на последствията от упражняването на властта.

Протичане на урока

А)Начало

Насочете вниманието към илюстрациите на стр. . Дискутирайте в класа въпросите. Докато записвате на дъската основните понятия, нека учениците прочетат “Този урок има за цел” на стр.

Б) Идеи за усвояване

Какви са последствията от упражняването на властта?

Нека групата прочете “Какви са последствията от упражняването на властта?” на стр. По време на обсъждането нека учениците да дадат допълнителни примери от техния собствен опит. След това ги помолете да класифицират някои от тези последствия като ползи или цени.

Учениците трябва да разберат важността от последствията при упражняването на власт в определена ситуация с цел да се взимат справедливи и мъдри решения. Важно е също да се премерят ползите и цените и да се уверят, че ползите са повече от цените, и че основните свободи на хората са запазени.

В) Разрешете проблема!

Можете ли да идентифицирате и класифицирате последствията от използването на властта?

Нека учениците работят по двойки и прочетат третата част от историята “Лека нощ, Лили” на стр. . След това нека отговорят на въпросите на “Обсъди” на стр. . Може да прегледате въпросите с класа преди да започнете да четете историята. След като групите са приключили с отговорите в упражнението, нека ги споделят с класа.

Възможни отговори :

1. Какви са някои от последствията от наличието на правила и на длъжности в Кирения?
 - а) справедливо разпространение на комиксите, клиповете и сладоледа
 - б) по-спокойни улици
 - в) организиран трафик
 - г) по-чисти улици
 - д) по-малко сбивания между гражданите на Кирения
 - е) хората спят спокойно, защото не трябва да се притесняват за собствената си сигурност, както и за тази на имуществото си
 - ж) правилата се прилагат
 - з) някои хора не следват правилата
 - и) на някои хора им липсва пълната свобода
 - й) хората във властта понякога заблуждават останалите

к) хората злоупотребяват с властта

л) някои от упражняващите власт са твърде заети, за да вършат добре работата си

м) някои от гражданите оставят други да им вършат работата

2. Кой от тези неща са ползи?

Учениците би трябвало да квалифицират отговори от А до Ж като ползи

3. Кой тези неща са цени?

Учениците би трябвало да класифицират отговори от З до М като цени

4. Можете ли да идентифицирате някои последствия от правилата във вашата общност?

Приемете всеки обоснован отговор. Целта на въпроса е учениците да дават примери от личния си опит.

5. Кой от последствията са ползи? Кой цени?

Приемете всеки обоснован отговор. Целта на въпроса е учениците да могат класифицират последствията от прилагането на властта.

6. Защо според вас е важно да знаем последствията от прилагането на властта?

Да взимаме честни и мъдри решения относно използването на властта в определени ситуации.

Да сме сигурни, че ползите превишават цените

Да сме сигурни, че докато упражняваме властта, ние не ограничаваме основните свободи на хората.

Г) Идеи за усвояване

Нека групата прочете “Кой са някои от най-известните ползи и цени при упражнението на властта?” на стр. Материалът се занимава с някои от ползите и цените свързани с прилагането на властта в дадени ситуации. Учениците могат да помислят за други, които не са включени в списъка.

Докато учениците четат, запишете следните ползи на дъската: сигурност, свобода(както и други права), справедливост, решаване на спорове, качество на живот. Запишете и цените(недостатъците): ограничения на свободата, необходимост да се съобразяваш, липса на гъвкавост, носене на отговорности, задължение да плащаш за властта.

Помолете учениците да свържат всеки един от термините с текста “Лека нощ, Лили” или с техния личен опит.

Насочете вниманието им към илюстрациите на стр. . Нека групата да отговори на въпросите.

Д) Разрешете проблема

Можете ли да идентифицирате ползите и цените свързани с властта в дадената ситуация?

По време на това упражнение, учениците ще идентифицират последствията от властта и ще ги класифицират като ползи или цени. Нека работят по двойки или тройки. Историята, “Елица Михайлова, член на ученически съвет”, описва последствията от това да бъдеш участник в ученически съвет. Прегледайте с класа инструкциите за попълване на упражнението на стр. и въпросите от частта “Приложете уменията си” на стр..

След като учениците са приключили с работа си, нека споделят отговорите си с класа.

Е) В края на урока

Нека групата препрочете “Целта на този урок е” на стр. и определи до каква степен целите са постигнати.

Използвай наученото

Дейностите, предложени в частта “Използвай наученото”, задълбочават и разширяват познанията на учениците относно последствията от упражнението на властта, както и създават умения за класифициране на ползите и цените, произхождащи от този процес. За разработването на упражненията учениците могат да работят по двойки или в малки групи.

Урок 10 Как можете да използвате властта за контролиране скейтбордистите в селището?

Преглед на урока

Урокът изисква участието на целия клас. По време на занятието учениците ще приложат знанията си относно последствията от упражняването на властта, да оценяват, взимат и защитават позиция по предложение за ново градско постановление. Историята, “Толемият дебат относно скейтбордистите” разглежда проект за постановление регулиращо практикуването на този спорт в даденото селище. Учениците ще играят ролята на общински съвет и на граждански групи с различни интереси.

Цели на Урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- прилагат наученото относно ползите и цените, свързани с властта в дадена общност;
- прилагат наученото относно ползите и цените, свързани с властта при разрешаването на определени проблеми;
- обясняват полезността от познанията си за ползите и цените при вземането на властови решения.

Протичане на урока

А)Начало

Обяснете, че упражнението – заседание на общински съвет - изисква участието на целия клас. Добре е да обясните ролята на общинският съвет, как функционира и как използва властта си за издаването на постановления свързани с управлението на града, какви са процедурите при изслушването на различните граждански предложения. Нека класа прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Б) Подготовка за изслушване пред общинският съвет

Можете ли да оцените, вземете и защитите позицията относно предложението за градско постановление?

Историята “Големият дебат относно скейтбордистите” описва предложение за постановление на общински съвет, ограничаващо практикуването на този спорт в дадено селище. Учениците ще играят ролята на общински съвет и на граждански групи с различни интереси.

Нека групата прочете увода на стр. и историята на стр. . При приключване на четенето обобщете текста и предложението за постановление с учениците, за да се уверите, че са ги разбрали.

В) Участници в изслушване на общински съвет

Разделете класа на шест групи, както е описано на стр. . Група 1 ще играе ролята на общински съвет, а групи от 2-6 ролите на граждани с различни интереси. Нека всяка група прочете характеристиката на ролята си и след това прегледайте с класа всяка роля, за да се уверите, че учениците са разбрали отговорностите и позициите, които трябва да заемат по време на играта.

Г) Подготовка на изслушването пред общинският съвет

Прегледайте с класа инструкциите за подготовка на изслушване пред общински съвет на стр. . Подчертайте пред класа, че всяка група трябва да посочи възможните последици от приемането на постановлението, след което трябва да класифицират последиците като ползи или вреди. Обяснете, че всяка група ще има различна гледна точка относно ползите и вредите, съгласно разпределените роли. Учениците трябва да подготвят и представяннията си, основани на ролевите им характеристики. Общинският съвет от своя страна трябва да подготви въпроси за всяка една група. Отделете необходимото време на учениците за подготовка.

Ако сте поканили експерт да се включи в дискусията, нека работи с групата на общинския съвет.

Е) Участие в изслушване пред общински съвет

Подредете класната стая за провеждане на упражнението. Прегледайте с класа инструкциите за участие в изслушване на общински съвет на стр. . Може да поставите ограничения във времето на изказване, като за представяне отделите между 3 и 4 минути, за задаване и отговаряне на въпроси между 6 и 7 минути.

За по детайлни инструкции относно законодателни изслушвания погледнете стр. от Книга за Учителя.

Ж) В края на урока

Използвайте заглавията към илюстрациите и въпросите от “Да обсъдим направеното” за обобщение на дейността.

Ако сте поканили експерт, той или тя трябва да се включат в заключителната част на урока и да разкажат повече за законодателните процедури в общината.

В допълнение към “Да обсъдим направеното”, може да накарате учениците да осмислят получения от ролевата игра опит. Какво биха променили при следващо тяхно участие на подобна тема? Как упражнението им е помогнало да приложат знанията си от раздел 3? Съществуват ли и други ситуации, при които те да приложат знанията си?

Раздел 4: Какви трябва да са обхвата и ограниченията на властта?

Увод : Насочете вниманието на класа към илюстрацията на стр. и я обсъдете.

Нека учениците прочета увода към раздела на стр. . По време на обсъждането те трябва да разберат, че за да изпълни функциите си, представени в Раздел 1 и постигне ползите, представени в Раздел 3, длъжността /постът/ трябва да бъде подходящо създадена. Длъжността трябва да предоставя необходимите правомощия и ресурси, за да могат изпълняващите я да си свършат пълноценно работата. От друга страна, за да се доведат до минимум вредите свързани с упражняването на властта, представени в Раздел 3, то тогава трябва да бъдат наложени и подходящи ограничения и механизми за налагане на спазването на тези ограничения на самата длъжност.

Термините “обхват и ограничения” се отнасят към задълженията, правомощията, привилегиите и ограниченията свързани с дадената длъжност.

Урок 11: Как можем да оценим дадена длъжност?

Преглед на урока

Учениците ще усвоят набор от интелектуални инструменти, чрез които да оценят дали дадена длъжност е подходящо създадена. Ще могат също така използвайки инструментите да повишават ефективността на длъжността. По време на урока групата ще приложи интелектуалните инструменти за оценка на силните и слабите страни на дадена длъжност и ще предложат начини на подобрения. Ще се разберат защо е важно да се оценяват длъжностите.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- използват интелектуалните инструменти за оценка на слабите страни в дадена длъжност;
- предлагат начини за подобрене на ефективността на длъжността;
- обяснят защо е важно да се оценява дадена длъжност.

Протичане на урока

А) Начало

Помолете учениците да идентифицират някои начини, по които хора заемащи дадена длъжност влияят на живота им. Нека разберат защо е важно да са способни да оценяват дадена длъжност.

Б) Идеи за усвояване

Защо е важно да сме способни да оценим дадена длъжност?

Нека групата прочете “Защо е важно да сме способни да оценим дадена длъжност” на стр. . По време на обсъждането помогнете на учениците да разберат, че за гражданите е добре да знаят, дали дадена длъжност има на разположение необходимите правомощия и ресурси, за да бъде ефективна. Също така, трябва да са наясно за проблемите, които биха възникнали, ако някой придобие прекалено много власт и започне да ограничава правата на останалите. Важно е заемащите длъжността да се отнасят към околните по справедлив начин.

В) Разрешете проблема!

Можете ли да идентифицирате проблемите на тези длъжности?

По време на упражнението, учениците ще прочетат четвъртата част на историята “Лека нощ, Лили” и ще се запознаят с проблемите, възникнали от недобре създадена длъжност.

Прегледайте с класа въпросите към “Обсъди” на стр. и оставете учениците по двойки при разработването на упражнението.

След приключване на работата нека споделят пред класа своите отговори.

Следват изброени възможни отговори на въпросите:

1. Какви са длъжностите, описани в историята? Каква е целта на всяка длъжност? Необходими ли са тези длъжности?

Съдия: изслушва споровете; решава какво да се прави с хората, нарушили закона

Полицейски началник: прилага правилата

2. Какви са слабостите на съдия Маринова? Какви промени бихте предложили за подобрене на ефективността на позицията?

Тя никога няма достатъчно време; хората трябва да чакат дълго, за да говорят с нея; тя трябва да се увери, че децата посещават училище; трябва да наблюдава работниците по чистотата на града; не може да принуди никой да дойде в съда; може само да обяснява правилата; не може да наказва хората нарушили закона; не може да принуди хората разрушили нещо да го поправят.

Приемете всякакви обосновани предложения за подобрене на ефективността на нейната длъжност. Накарайте учениците да подкрепят предложенията си с примери.

3. Какви са слабостите на полицейския началник Божидар? Какви предложения бихте предложили за подобрене на длъжността му?

Той спира шофьорите, когато не са направили нищо лошо; той безпокои хората по къщите им без причина; решава дали някой е виновен за нарушаване на закона; вкарва хората в затвора за дълго време; държи затворниците без храна и вода; той налага нови правила

Приемете всякакви обосновани отговори. Накарайте учениците да подкрепят предложенията си с примери.

Г) Идеи за усвояване

Как използвате интелектуалните инструменти за оценка на дадена длъжност?

Настоящото занятие представя на учениците интелектуални инструменти за оценка на длъжност. Те трябва да проучат добре таблица А-6. На стр. от текста е посочен пример. Таблицата ще бъде използвана при следващото упражнение “Реша проблема”

Д) Разрешете проблема!

Можете ли да оцените дадената длъжност в историята?

Упражнението дава възможност учениците да използват интелектуалните инструменти за оценка на длъжност. Историята “Пазач на игрище” описва длъжност и възникналите проблеми, свързани с недостатъчните правомощия и неподходящи ограничения. Прегледайте с учениците инструкциите на стр. и ги оставате да работят по двойки. Прегледайте въпросите, свързани с таблицата за интелектуалните инструменти на стр. от Книгата на ученика, както и “Приложи своите умения” на стр. . Раздайте на всеки ученик копие от таблица А-6 “Интелектуални инструменти за оценка на длъжност”. Отделете необходимото време, за да могат учениците да отговорят на въпросите от таблицата и след това да ги споделят пред класа. Възможни отговори са дадени в таблицата по-долу.

Е) В края на урока

В края на урока нека учениците попълнят упражнение 1 от частта “Използвай наученото” на стр. 79 и да напишат край на историята “Пазач на игрище”. Нека прочетат отново “Целта на този урок е” на стр. и споделят до каква степен целите са изпълнени.

Използвай наученото

Другото упражнение, предложено в “Използвай наученото” на стр. задълбочава и разширява наученото от класа за оценката на длъжност. Учениците могат да работят по него индивидуално или в малки групи.

А-6

<u>Интелектуални инструменти за оценка на длъжност</u>	
<u>Част 1 – Идентифицирайте или разработете длъжност</u>	
<u>1. Коя е длъжността, която ще бъде оценявана?</u>	<u>Пазач на игрище</u>
<u>2.Каква е причината за наличието на тази длъжност?</u> <u>Нужна ли е длъжността?</u>	<u>Учителят си е помислил, че може да е от полза</u> <u>Да</u>
<u>Какви са правомощията, задълженията и привилегиите на длъжността?</u>	<u>Задължения: разпределение на уредите, равнопоставено осигуряване на достъп до уредите, предотвратяване на спорове, предотвратяване на сбивания, предпазване на децата да не се катерят по оградата</u>

	<u>Никакви правомощия</u>
	<u>Никакви привилегии</u>
<u>4. Какви са ограниченията при упражняването на властта?</u>	<u>Няма ограничения</u>
<u>Част 2 – Анализ на възможните последствия от упражняването на длъжността</u>	
<u>5. Какви са някои от възможните последствия от така замислената длъжност?</u>	<u>Нито една от целите, за която е създадена длъжността няма да бъде постигната?</u> <u>Децата ще имат много свобода</u>
<u>6. Какви са слабите и силните страни на длъжността?</u> - <u>Има ли достатъчно власт?</u> - <u>Има ли ограничения на длъжността?</u> - <u>Има ли твърде много задължения?</u> - <u>Осигурени ли са достатъчно ресурси?</u> - <u>Съществува ли начин, по който да оценим дали работа се върши ефективно?</u> - <u>Съществува ли начин, чрез който да коригираме погрешното използване на длъжността?</u> - <u>Могат ли хората да споделят с изпълняващият длъжността нуждите и желанията си?</u> - <u>Съществува ли начин, по който да кажем че работа се върши по справедлив и спазващ правата на всички начин?</u>	<u>Няма власт</u> <u>Няма ограничения</u> <u>Твърде много задължения, за един човек</u> <u>Липса на адекватни ресурси, не достатъчно оборудване</u> <u>Няма начин да разберем дали Пешо си върши ефективно работата</u> <u>Няма начин да коригираме погрешното използване на длъжността</u> <u>Да, но не много ефективно</u> <u>Няма начин да осигурим спазването на правата</u>
<u>Част 3 – Вземане на решение</u>	
<u>7. Какво бихте предложили за подобрене на длъжността? Какви биха били ползите и вредите от тези промени?</u>	<u>Приемете всяко обосновано предложение</u>
<u>8. Мислите ли, че трябва да оставим длъжността така както е в момента, да я променим или да я премахнем? Защо?</u>	<u>Приемете всяко обосновано предложение</u>

Урок 12: Как да разработим дадена длъжност?

Преглед на урока

Този урок изисква участието на целия клас. По време на занятието учениците ще приложат наученото за оценка на длъжност. Те ще използват интелектуални инструменти за разработването на характеристики на длъжност, чрез която да се реши проблем в хипотетично училище. Историята, “Нашествието на графитите”, описва неприятности, възникнали в начално училище. Учениците ще работят в малки групи, за създаването на длъжност, която да разреши проблемите. Всяка група ще представи работата си пред класа и ще обясни защо вярва, че така разработената длъжност ще разреши проблема.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- прилагат интелектуалните инструменти за създаване на длъжности;
- оценяват силните и слаби страни на създадената от тях длъжност;
- оценят последствията, ползите и вредите от създадената от тях длъжност.

Протичане на урока

А) Начало

Насочете вниманието към илюстрацията на стр. . Обсъдете я.

Б) Участие в решаването на проблем на общността

Можете ли да разработите характеристиките на дадена длъжност?

В това упражнение, изискващо участието на целия клас, учениците ще приложат наученото за оценка на длъжност при решаването на проблем на общността. Историята “Нашествието на графитите” описва ситуацията в начално училище.

Нека групата прочете историята . Обобщете историята с учениците, за да се уверите, че са я разбрали правилно.

В) Разработване на характеристики на длъжност

Разделете класа на малки групи от по 5 човека. Прегледайте инструкциите за изпълнение на упражнението с класа. Раздайте на всеки ученик копие от таблица “Интелектуални инструменти за оценка на длъжност”. Част 1 трябва да им помогне при установяването на целите на длъжността, задълженията и ограниченията, които искат да й поставят. Част 2 ще им послужи да оценят длъжността. Отделете необходимото време да могат групите да завършат работата си. Раздайте на всяка група постери и маркери, на които да записват идеите си и да ги споделят с класа след това.

Г) Представяне на разработената длъжност

Прегледайте инструкциите за представяне длъжността. След като всички планове са представени, нека учениците сравнят работата на различните групи. Може да разработите една обща длъжност, като съберете най-добрите идеи от всяка представяне. Нека групата сам постигне консенсус на тази тема.

Ако сте поканили директора да присъства на дискусията, той или тя трябва да изслуша представянията и да зададе въпроси към групите.

Д) В края на урока

Използвайте въпросите от “Да обсъдим направеното” за обобщение на занятието. Може да помолите учениците да осмислят работата си като им задавате въпроси, например: “Колко ефективно работихте по групи?” “Какво можем да направим следващият път за подобрене на участието ни в групите/класа ?”

Лична неприкосновеност

Въведение в програмата на “лична неприкосновеност”. По време на занятията от програмата, учениците ще се запознаят с понятието “лична неприкосновеност”, с някои различия между отделните хора и общества относно темата, с ползите и цената, обхвата и ограниченията, свързани с нея.

Попитайте учениците как биха определили понятието “лична неприкосновеност”?

Какви примери на лична неприкосновеност могат да изредят? Защо личната неприкосновеност е важна за нашия живот? Защо личната неприкосновеност е важна за гражданите на едно демократично общество?

Нека групата прочете увода към лична неприкосновеност. Попитайте ги за нещата, които очакват да научат от уроците в тази програма.

Раздел 1: Какво е Личната неприкосновеност?

Увод към раздела. Разделът е разработен с цел да развие разбиране на понятието “лична неприкосновеност”. Учениците ще научат определение на понятието, както и да идентифицират и описват примери за лична неприкосновеност в най-различни ситуации. Те ще могат да идентифицират сходно поведение на различни хора при опазване личната им неприкосновеност, като например, пазенето на тайна и доверителни взаимоотношения. Най-накрая ще разберат защо институции и организации имат нужда от лична неприкосновеност.

Насочете вниманието към илюстрациите на стр. от текста. Помолете учениците да отговорят на въпроса: “Какви примери на лична неприкосновеност можете да откриете на тези картинки?”

Нека групата прочете увода към раздела на стр. . Помолете ги да изброят три неща, които желаят да научат в занятията към раздела или три въпроса, на които искат да получат отговор. Ако учениците си водят дневници, е добре да отразят очакванията си там. Написаното от тях ще бъде прегледано отново при приключване на програмата. Тази дейност трябва да бъде повтаряна при започването на всеки раздел.

Урок 1: Какво представлява личната неприкосновеност?

Преглед на урока

По време на урока учениците ще научат три основни значения, при които се използва понятието “лична неприкосновеност”. Те научават при какви ситуации имат или нямат право на личната неприкосновеност и защо тя е важна за живота ни.

Цели на урока

В края на този урок, учениците трябва да могат да:

- определят личната, информационната и поведенческата неприкосновеност;
- назоват ситуации, в които има или няма лична неприкосновеност;
- обяснят значението на личната неприкосновеност за живота ни.

Протичане на урока

А) Начало

Насочете вниманието към илюстрациите на стр. . Попитайте учениците: “По какъв начин картинката е пример за лична неприкосновеност”?

Нека групата прочете “Урокът има за цел” на стр. .

Б) Идеи за усвояване

Какво е лична неприкосновеност?

Нека групата прочете “Какво е личната неприкосновеност?” на стр. . По време на дискусията, учениците трябва да разберат, че можем да използваме термина лична неприкосновеност по отношение на: (1) **неприкосновеността на наблюдение на личния живот**, която е защитена от закона и включва правото да сме скрити от погледа на другите, "правото да бъдем оставени насаме"; (2) **неприкосновеността на лична информация**, която е защитена от закона и включва правото на индивидите, групите и институциите да определят сами кога, как и до каква степен да споделят информация за себе си с другите; (3) **неприкосновеност на личното поведение**, която включва правото да бъдем свободни да се държим както искаме без необосновани ограничения.

В) Разрешете проблема

Можете ли да дадете и опишете примери за лична неприкосновеност?

Кажете на групата да прочете част първа от историята “Чудният Чудомир”. Това е история за младо момче, което обича да рисува и да си измисля герои. За да може да твори, Калоян има нужда от място, където да бъде сам. Ще се запознаете със следващите части от историята в другите уроци. Като четат историята учениците трябва да търсят примери за (1) хора, които желаят лична неприкосновеност; (2) неща, които да запазят като лична неприкосновеност; (3) хора, от които да запазят нещо в тайна.

Когато завършат с четенето, нека отговорят по двойки на въпросите от “Обсъди”:

1. Кой искаше да опази нещо в тайна?

Чудният Чудомир

Калоян

Лили

Техният баща

2. Какво искаха да опазят в тайна?

Чудният Чудомир искаше да държи всички настрана след като извърши своя подвиг

Калоян искаше да запази информацията в компютъра си в тайна

Лили не искаше да споделя стаята си

Бащата не искаше да дава специфична информация по телефона

3. От кой искаха да запазят нещата си в тайна?

Чудният Чудомир търсеше уединение от света

Калоян държи на своята лична неприкосновеност спрямо сестра си и други членове на семейството

Лили държи на своята лична неприкосновеност спрямо нейната баба

Бащата търси своята лична неприкосновеност от телефония търговски агент

4. Защо искаха да запазят личната си неприкосновеност?

Чудомир има нужда от мир и спокойствие

Калоян търси своето творческо вдъхновение

Лили иска нужната свобода, за да изразява спокойно мислите си в дневника и да разполага със стаята си както намери за добре

Бащата иска да запази банковата си информация от престъпници

5. Кои примери в историята разглеждат личната неприкосновеност, информационната неприкосновеност и поведенческата неприкосновеност.

Лична неприкосновеност:

Чудният Чудомир

Калоян

Информационна неприкосновеност:

Калоян

Бащата

Поведенческа неприкосновеност:

Калоян

Лили

Г) Разрешете проблема

Можете ли да идентифицирате случаите на лична неприкосновеност?

Нека учениците работят по двойки. Упражнението на стр. ще им помогне да посочат ситуации, в които има или няма лична неприкосновеност.

Разгледайте инструкциите за попълване на упражнението с групата, както и въпросите от “Приложи своите умения”.

След като учениците са завършили с упражнението, нека споделят работата си с групата. Следват някои възможни отговори:

1. Кой изброените ситуации иска лична неприкосновеност?

Ситуация 1: Никола и Христо

Ситуация 2: Светла

Ситуация 3: Даниела

Ситуация 4: Петко

2. Какво всеки от тях искаше да запази за себе си?

Ситуация 1: съдържанието на чекмеджетата на бюрата си

Ситуация 2: телефония разговор със приятелката си

Ситуация 3: съдържанието на раницата си

Ситуация 4: бележката от Дора

3. Във всяка ситуация кой/коя от кого иска да запази личната си неприкосновеност?

Ситуация 1: един от друг

Ситуация 2: от по-големия си брат

Ситуация 3: от всеки

Ситуация 4: от майка си

4. Как всеки се опитал да запази личната си неприкосновеност?

Ситуация 1: момчета се договарят да не отварят чекмеджетата без разрешението на другия

Ситуация 2: тя затворя вратата на стаята си

Ситуация 3: очаква другите да не гледат в раницата ѝ

Ситуация 4: провери джобовете на панталоните си

5. Коя от ситуациите са пример на лична, информационна или поведенческа неприкосновеност? Защо?

Приемете обосновани отговори. Учениците трябва да могат да основават квалификациите си на определенията от урока.

6. Дайте примери на лична неприкосновеност от вашия живот?

Имайте предвид, че учениците ще държат да запазят за себе си някои факти засягащи както тях, така и техните семейства.

Д) В края на урока

Насочете вниманието на учениците към илюстрациите. Помолете ги да отговорят на въпросите към тях.

Накрая нека групата прочете отново “Целта на този урок е” на стр. от помагалото. Нека оценят сами до каква степен са постигнати целите на урока.

Използвай наученото

Дейностите, предложени в “Използвай наученото” на стр. от текста задълбочават и разширяват вече усвоения материал за личната неприкосновеност. Учениците могат да работят индивидуално или в малки групи. Нека след това споделят работата си с групата.

Урок 2: Какво хората искат да запазят за себе си? Как успяват да запазят личната си неприкосновеност?

Преглед на урока

Учениците научават нещата, които хората държат да запазят за себе си, като мисли, чувства, разговори. Те също така се запознават с начините, по които хората пазят личната си неприкосновеност, като изолирането от околните и пазенето на тайна.

Цели на урока

В края на този урок учениците трябва да могат да:

- описват сходни обекти на личната неприкосновеност
- да дефинират правилно понятията: уединение, тайна, поверителност и изключение
- опишат как хората пазят своята лична неприкосновеност
- защо хората могат да искат да запазят личната си неприкосновеност в определени ситуации

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика, стр.

Копие за всеки ученик от таблица Р-1 “Видове обекти на личната неприкосновеност” и Р-2 “Таблица за определяне на това как хората пазят своята лична неприкосновеност?”

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Помолете учениците да определят някои неща, които желаят да запазят за себе си. Нека опишат какво правят, за да запазят личната си неприкосновеност. Имайте предвид, че учениците ще държат да запазят за себе си някои факти засягащи както тях, така и техните семейства.

Оставете групата да прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие пишете основните понятия на дъската.

Основни понятия: категоризация, конфиденциалност, ексклузивност, уединение, обект на лична неприкосновеност, търпение, тайна

Допълнителна лексика: компания , лаборатория

Б) Идеи за усвояване

Какво хората биха искали да запазят за себе си?

Нека групата да прочете “Какво хората биха искали да запазят за себе си?” на стр. . По време на дискусията, учениците трябва да разберат, че обектите на личната неприкосновеност трябва да бъдат разделени на пет категории: разговори, лични факти или имущество, поведение и действия, асоциации, жизнено пространство/територия.

В)Реша проблема

Можете ли да категоризирате обектите на лична неприкосновеност?

Това занятие създава умения за класифициране на нещата, които хората държат да запазят за себе си. Нека учениците работят самостоятелно или с по двойки по упражнението на стр. . Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението и примерната таблицата на стр. . Раздайте на всеки копие от таблицата Р-1 “Видове обекти на личната неприкосновеност” . Нека групата се раздели на малки групи, които да изготвят списък с примери за всяка от споменатите категории. Накрая учениците трябва да споделят работата си.

Г) Идеи за усвояване

Нека групата прочете “Как хората опазват личната си неприкосновеност?” на стр. . Учениците трябва да разберат, че хората имат различни подходи при опазването на личната си неприкосновеност. Тези подходи включват уединение, поверителност, конфиденциалност и ексклузивност.

Д) Реши проблема

Можете ли да определите как хората опазват личната си неприкосновеност?

Това упражнение помага на учениците да приложат представите си за уединение, поверителност, конфиденциалност и ексклузивност. Историята “Добрите новини на д-р Попов” описва как компанията “Хап-Че”АД пази в тайна специалните си проекти.

Нека учениците работят или в малки групи от по трима по упражнението. Прегледайте инструкциите за занятието, както и въпросите от “Приложи своите умения” на стр. . След като са свършили с работата си нека я споделят пред групата. Раздайте им копие от таблица Р-2 “Таблица за определяне на това как хората пазят своята лична неприкосновеност?”.

Таблицата по-долу дава някои от възможните отговори. Отговорите дадени на първи въпрос са базирани на същата тази таблица.

1. Погледнете отговорите на въпрос 4 в таблицата. Кои са примери за:

Уединение: Д-р Попов се заключава в офиса си

Поверителност: Само няколко човека от компанията знаят за проекта

Конфиденциалност: хората трябва да обещаят да не говорят за проекта; Д-р Попов моли д-р Начев да запази информацията в тайна

Ексклузивност: Пазач стои пред вратата на лабораторията, хората трябва да показват пропуски за да влезнат вътре

2. Какви други примери бихте дали за неща, които правителството или компаниите биха пазили в тайна?

Приемете всеки обоснован отговор.

Е) В края на урока

За В края на урока, нека групата се запознае с илюстрациите и отговори на въпросите към тях. Накрая учениците трябва пак да прочетат “Целта на този урок е” и да обяснят до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. разширяват и задълбочават наученото в урока. Учениците могат да работят по упражненията индивидуално или в малки групи, после трябва да споделят пред групата идеите си.

P-2

Таблица за определяне на това как хората пазят своята лична неприкосновеност

1. Кой иска лична неприкосновеност?	“Хап-Че” АД	Д-р Попов
2. Какво иска обекта да запази за себе си?	Ново хапче предпазващо от студа	Информацията, която има за проекта
3. От кого искат да запазят информацията?	Други компании, които могат да работят по сходни проекти	Други служители, или компании
4. Как обектите пазят личната си неприкосновеност?	Пазач проверява за пропуски пред лабораторията; Хората обещават да не говорят за проекта;	Заклучва се в офиса; Не споделя информация с никой друг Моли д-р Начев да не изнася конфиденциална информация

Раздел 2: Какво обяснява различията в поведението спрямо личната неприкосновеност?

Увод към Раздел 2: Разделът е измислен да помогне на учениците да разберат, че личната неприкосновеност е желана от всеки индивид в обществото. Има големи различия в поведението спрямо личната неприкосновеност между отделните хора и култури. Първо, учениците ще научат, че обекти на лична неприкосновеност могат да бъдат различни неща, като например: възраст, тегло, вяра. Второ, те ще поведението спрямо личната неприкосновеност варира в зависимост от начините, които хората използват за да я опазят, например: в дадена култура не е възпитано да се подслушват чуждите разговори на обществени места, а в друга това да е съвсем нормално. Напомнете на учениците, че хората се различават по нещата, които искат за запазят за себе си. Различават се и по начина, по който пазят личната си неприкосновеност. Поведението им е обяснимо от гледна точка на най-различни случаи от техния живот. Насочете вниманието на групата към илюстрация 19 на текста. Помолете учениците да отговорят на въпросите към тях, като например: “Какво искат да запазят за себе си хората от илюстрациите?; “Как биха се държали, за да опазят личната си неприкосновеност?”

Нека споделят случки от техния живот, които са определили в известна степен обектите на лична неприкосновеност.

Накарайте учениците да прочетат увода към Втори Раздел на стр. . Помолете учениците да изброят ри неща, които очакват да научат по време на занятията към този раздел.

Урок 3: Какво обяснява различните поведения спрямо личната неприкосновеност?

Увод към Урока: Учениците научават, че индивидите, както и отделните култури има различни чувства, вярвания и поведения спрямо личната неприкосновеност. Урокът се съсредоточава около няколко фактора, които могат да бъдат от полза при обяснението на въпросните различия. Групата ще научи, че семейството, работата и ценностната ни система влияят на това как индивидите и културите възприемат личната неприкосновеност.

Цели на урока

В края на този урок, учениците трябва могат да:

- обясняват факторите, които влияят на поведението на даден индивид спрямо личната си неприкосновеност.
- Обяснят защо нуждата от лична неприкосновеност при отделните хора се различава
- Дадат примери на различия в поведението на хората спрямо личната неприкосновеност.

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика, стр.

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Започнете урока като зададете на учениците следните въпроси: 1)Как може семейството да повлияе на поведението на определен човек, спрямо личната неприкосновеност? 2. Как може жизненият опит на даден човек да повлияе на поведението му относно личната неприкосновеност?

Нека групата прочете урока “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: работно място, възможност

Допълнителна лексика: респект

Б) Реши проблема

Можете ли да определите причините поради, които хората искат лична неприкосновеност?

Това упражнение ще помогне на учениците да разберат как поведението на хората спрямо личната неприкосновеност се различава. Те ще разберат, че възможностите и личните нужди влияят на това поведение.

Занятието се базира на втората част от историята “Чудомир Чудният”. Първо, нека учениците прочетат текста на стр. . След това нека работят по двойки, за да отговорят на въпросите от частта “Обсъди” на стр. и споделя идеите си с групата.

Следват някои възможни отговора:

1. Какво се опитва Калоян да запази за себе си?

Неговите истории и рисунки

Личната неприкосновеност е много важна за Калоян. Той имаше нужда от нея, за да се съсредоточи и мисли творчески. Когато не получаваше нужното уединение той става заядлив и се ядосва.

2. Как Калоян пази личната си неприкосновеност?

Първоначално се крие във ваната, защото няма къде другаде да остане сам в пренаселеният апартамент. След това открива своето скривалище в на една дъбова горичка и решава да не споделя с никой за него.

3. Какви други неща се опитваха да запазят за себе си останалата част от семейството? Защо?

Банята

Лили – Нейните тайни

Бащата и майката – техните разговори

4. Как всеки член от семейството се държа, за да запази личната си неприкосновеност?

Лили иска да бъде сама, докато говори с приятелите си. Не обича да споделя разговорите си. Понякога тя прошепва тайните си на нейното мече.

Бащата и майката обичат да прекарват заедно определено време като излизат на вечеря. Имат нужда от уединение от останалите членове на семейството.

5. Какво може да обясни разликата в поведението относно личната неприкосновеност?

Тяхната възраст, техните интереси, техните характери

В) Идеи за усвояване

Защо хората се различават в отношението си към личната неприкосновеност?

Учениците научават, че има много причини за различията в отношението на индивидите към личната неприкосновеност, в това число семейство, интереси

свързани с работата, възможности за лична неприкосновеност, важност отдавана на личната неприкосновеност, разлики в характерите.

Нека групата прочете “Защо хората се различават в отношението си към личната неприкосновеност?” на стр. . По време на дискусията прегледайте всяка причина дадена в текста. Окуражете учениците да използват в обсъждането цитати от прочетеното, както и техният личен опит.

Д) Реши проблема

Можете ли да обясните защо хората в тези ситуации се различават в поведението си?

Тези упражнения дават на учениците практика в прилагането на това, което са научили за различията в отношението на хората към личната неприкосновеност.

Нека работят по двойки или в малки групи. Прегледайте инструкциите за упражнението на стр. и въпросите към частта “Приложи своите умения” на стр. .

Следват някои възможни отговора:

1. Какво иска всеки от хората да запази за себе си?

Ситуация 1: Деси иска да бъде сама, за да чете книгите си

Ситуация 2: Венци държи на уединението си, докато използва своя видео-телефон

Ситуация 3: Бойко иска да бъде далеч от други хора. Неговия брат, Антон, обича да живее в шумни населени места.

Ситуация 4: Александра иска да запази информацията за нейния клиент в тайна.

2. По какъв начин се държат, за да запазят личната си неприкосновеност?

Ситуация 1: Деси се оттегля в стаята си – уединение

Ситуация 2: Венци изключва камерата на телефона си – ексклузивност

Ситуация 3: Бойко отива в планините, Антон никога не напуска града – уединение

Ситуация 4: Александра отказва да отговори на въпросите на съдията – конфиденциалност

3.Как ще обясните поведението на всеки един от тях?

Ситуация 1: Деси е заинтересована в четене и има нужда от уединение.

Ситуация 2: Венци понякога иска другите да не го виждат в стаята му

Ситуация 3: Бойко отделя голямо значение на личната неприкосновеност. Той има възможност за уединение като живее в планините. Антон, от своя страна има по-малко нужда от уединение или успява да го намери по някакъв начин в града.

Ситуация 4: Александра защитава интересите на клиентите си през цялото време. Тя уважава поверителността на информацията.

3. Как обяснявате различието в поведението на всеки от тях?

Ситуация 1: Деси има възможност за уединение

Ситуация 2: Поведението на Венци е непостоянно, има хора, които не искат да използват видео-телефон

Ситуация 3: Бойко и Антон имат различни интереси

Ситуация 4: Работата на Александра изисква от нея конфиденциалност.

Д) В края на урока

За В края на урока, прегледайте илюстрациите. Нека учениците отговорят на въпросите към тях.

Преди да приключите накарайте групата да прочете “Целта на този урок е” на стр. . Помолете ги да преценят до каква степен са постигнати целите на урока.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. от текста разширяват и задълбочават познанията на учениците относно различията в отношението на хората към личната неприкосновеност. Могат да работят индивидуално или на малки групи. Нека след работата си учениците споделят идеите си групата.

Урок 4: Как моралните ценности влияят върху разбирането на хората за личната неприкосновеност?

Преглед на урока

В този урок, учениците ще открият и обяснят приликите и разликите в отношението на хората към личната неприкосновеност в зависимост от техните морални ценности. Учениците ще работят в малки групи, за да обяснят различията в отношението към личната неприкосновеност в три различни култури.

Цели на урока

В края на този урок, учениците трябва да могат да:

- обясняват как хора от различни култури могат да се отнасят към личната неприкосновеност
- обяснят по какво подобни отношения се различават от нашето собствено

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката за ученика на стр.

Копие за всеки ученик от: Р-2 - “Таблица за определяне на това как хората пазят своята лична неприкосновеност.

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Започнете урока като зададете следният въпрос: “Как може да запазите чувството си за лична неприкосновеност в къща, където с ‘хартиени стени’?”

Припомнете на учениците, че въпреки различията в отношенията на хората от различни общества, нуждата от лична неприкосновеност може да бъде открита навсякъде.

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: култура, роми, inuit, шаман, самота

Допълнителна лексика: местожителство, полицейско присъствие, koban, диета

Б) Идеи за усвояване

Какви са моралните представи за личната неприкосновеност?

Нека групата прочете “Какви са моралните представи за личната неприкосновеност?” на стр. . По време на дискусията учениците трябва да разберат, че хората от различни култури имат различни представи за това какво е лична неприкосновеност и по какъв начин да я пазят. Те трябва да разберат, че културата е нещо комплексно и отделните индивиди в нея могат да имат различно поведение.

В) Решете проблем

Можете ли да обясните приликите и разликите в поведението спрямо личната неприкосновеност в следващите истории?

Това упражнение да възможност на учениците да опознаят приликите и разликите в разбиранията за лична неприкосновеност в три различни култури. Занятието включва три истории: Посещение на Токио разглежда японската култура; Посещение в Албания, запознава с проблемите на личната неприкосновеност сред ромите; Посещение на Северозападните територии, изследва взаимоотношенията сред инюитите през 1923. Отбележете, че историята за инюитите разглежда желанието за самота по духовни причини.

Нека учениците работят в малки групи от по трима. Раздайте на всеки студент копие от таблицата Р-2 “Таблица за определяне на това как хората пазят своята лична неприкосновеност”. Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението на стр. 29 от помагалото. Също така обърнете внимание на таблицата и на въпросите от частта “Приложи своите умения” на стр. . Нека групите споделят идеите пред групата.

По време на дискусията, окуражете учениците да цитират примери, затова как различните култури си приличат по отношение на нуждата от лична неприкосновеност. Нека дадат някои примери от тяхната култура и демонстрират приликите. След това нека посочат и различията в поведението спрямо личната неприкосновеност, посочвайки отново накрая и примери от тяхната култура.

Г) В края на урока

За В края на урока учениците трябва напишат кратка история. Накарайте ги да си представят, че живеят във високо технологично общество някъде в бъдещето. Нека си измислят две неща, които биха искали да запазят в тайна. В историята си те трябва на кратко да ги опишат и да обяснят защо и от кого трябва да бъдат пазени в тайна. След приключване на работата е добре учениците да споделят идеите си с групата. В края на занятието прегледайте илюстрациите към урока и отговорите на въпросите към тях. Върнете се към “Целта на този урок е” и преценете до каква степен целите са постигнати.

Използвай наученото

Дейностите в тази част имат за цел да задълбочат и затвърдят наученото по време на занятието относно различията и приликите в отношението на хората към личната неприкосновеност. Учениците могат да работят самостоятелно или в малки групи по упражненията.

Раздел 3: Какви са възможните последствия от личната неприкосновеност?

Увод към раздела. Всеки път, когато даден човек или институция използва правото си на лична неприкосновеност има последствия за околните. Последствията от личната неприкосновеност могат да бъдат класифицирани като ползи или вреди, като предимства или недостатъци. Разбирането на ползите и вредите е от изключително значение при вземането на ефективни решения за обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност в определени ситуации.

Насочете вниманието на групата към илюстрациите от стр. от текста. Накарайте учениците да отговорят на въпроса: “Какви са ползите и вредите от личната неприкосновеност в тези картинки?”

Нека групата прочете увода към трети раздел. Помолете учениците да обяснят защо според тях е важно да се преценяват последствията от личната неприкосновеност? Нека изброят две неща, които очакват да научат по време на урока.

Урок 5: Какви са ползите и вредите от личната неприкосновеност?

Преглед на урока

Учениците ще се научат да идентифицират ползите и вредите от личната неприкосновеност. Ще им бъде показано как да класифицират последствията като предимства или недостатъци, като ползи или вреди. Групата ще се запознае с някои от най-често срещаните последствия.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- идентифицират последствията от личната неприкосновеност в определени ситуации
- класифицират последствията като ползи или вреди
- научат някои от най-често срещаните ползи или вреди от личната неприкосновеност

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката за ученика, стр.

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Нека групата да прочете “Този урок има за цел” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската

Основни понятия: ползи, вреди, последствия, сигурност, протест(resentment)

Допълнителна лексика: класифицирам

Б) Идеи за усвояване

Какви са някои от последствията от личната неприкосновеност?

Накарайте групата да прочете “Какви са някои от последствията от личната неприкосновеност?” на стр. от помагалото. Учениците трябва да разберат, че от използването на правото си налична неприкосновеност, възникват определени последствия. Те биват както в наша полза, така и наша във вреда. Уверете се, че групата прави разлика между полза и вреда, като изброят примери от техният личен опит по темата. Важно е учениците да осъзнаят значението на анализа на ползите и вредите при вземането на решения в определени ситуации.

В) Решава проблема

Можете ли да определите последствията от личната неприкосновеност?

Това упражнение създава в учениците умения за разпознаване на ползите и вредите от личната неприкосновеност. Занятието се базира на част трета от “Чудомир Чудният”. Нека групата прочете текста на стр. . След приключване на четенето учениците, работейки по двойки, трябва да отговорят на въпросите към упражнението и споделят отговорите си с групата

Следват някои възможни отговори:

1. Какви неща героите от историята искат да запазят за себе си?

Чудомир иска да запази своето изобретение в тайна.

Калоян иска да запази рисунките си в тайна.

Бабата има нужда от място, където да пише мемоарите си.

2. Какви са някои от последствията за героите от историята заради това, че са използвали правото си на лична неприкосновеност?

Чудомир не можеше да се справи с проблемите на машината си без чужда помощ.

Калоян намери място, където да рисува на спокойствие.

Калоян имаше затруднения с творческите си идеи, стана самотен, а картините му тъжни.

Бабата започна да пише мемоарите с по-голяма лекота.

3. Кои последствия са ползи? Защо?

Калоян намери място, където да рисува на спокойствие.
Бабата започна да пише мемоарите си с по-голяма лекота

– Това са примери за положителни последствия

4. Кои последствия са вредни? Защо?

Чудомир не можеше да се справи с машината си сам.
Калоян имаше затруднения с творческите си идеи, стана самотен, а картините му
тъжни.

- Това са примери за отрицателни последствия.

Г) Идеи за усвояване

Кои са някои от най-често срещаните примери за ползи и вреди от личната неприкосновеност?

Учениците ще научат, че съществуват общи за всички положителни и отрицателни
последствия от личната неприкосновеност. Нека групата прочете текста ” Кои са някои
от най-често срещаните примери за ползи и вреди от личната неприкосновеност?” на
стр. от помагалото. Запишете следните общи ползи на дъската: свобода, творческо
въдъхновение, сигурност и доверие, опазване на идеите. Обсъдете всяко едно от тях,
учениците могат да цитират текста или да дават примери от техния личен опит.
Запишете следните отрицателни последици на дъската: загуба на нови идеи, самота,
лошо поведение, трудности при откриването и оправянето на грешките, негодуване.
Дискутирайте ги по същия начин.

Д) Реши проблема

Можете ли да откриете ползите и вредите то личната неприкосновеност в
следните ситуации?

В това упражнение учениците се научават да откриват ползите и вредите от личната
неприкосновеност. Нека работят по двойки или в малки групи от по трима.
Прегледайте инструкциите на стр. и въпросите от частта “Приложи своите умения” на
стр. . Споделете идеите си с групата.

Следват някои възможни отговори, имайте предвид, че не са изчерпателни:

1. Какви са последствията от личната неприкосновеност във всяка ситуация?

Ситуация 1:

Всички ученици се чувстват сигурни и техните оценки ще бъдат пазени в тайна -
полза
Учителят е сигурен, че никой не му пречи при изготвянето на оценките – полза
Учениците няма как да разберат дали техния труд е бил оценен подходящо – вреда
Учениците нямат възможност да искат коригиране на грешките – вреда
Учениците няма да имат представа от средния успех на групата – вреда

Ситуация 2:

Милен се чувства сигурен, че тайната му няма да бъде разбрана - полза

Милен вярва на Румен – полза

Милен може да пази идеите си в тайна – полза

На Милен може и да не му дойдат нови идеи, тъй като околните не могат да му помогнат – вреда

Ако Милен е направил нещо лошо, никой няма да разбере за това – вреда

Околните могат да се почувстват засегнати от това, че Милен споделя идеите си само с Румен

Ситуация 3:

Цвети няма нужда да се притеснява от мнението на околните за уменията на гмуркач – полза

Няма как да ѝ се покажат грешките – вреда

Цвети може да се чувства самотна – вреда

Ситуация 4:

Пациентите се чувстват спокойни и споделят всичко с доктора си – полза

Други, които искат достъп до информацията може да се помислят, че несправедливо да не го получават – вреда

2. Кои последствия са ползи?

Помнете, че различните хора виждат по различен начин положителните последствия. Приемете обосновани отговори.

3. Кои последствия са вреди?

Помнете, че различните хора виждат по различен начин отрицателните последствия. Приемете обосновани отговори.

4. Дайте примери от вашия личен опит с подобни ползи и вреди.

Приемете обосновани отговори.

Е) В края на урока

За заключение, прегледайте илюстрациите към урока и отговорете на въпросите към тях. В края нека учениците прочетат “Целта на този урок е” на стр. и кажат до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. имат за цел да задълбочат и разширят познанията на учениците за класифицирането на ползите и вредите от личната неприкосновеност. Те могат да работят самостоятелно или в малки групи. Нека споделят работата си с групата.

Урок 6: Как можем да превредим ползите и вредите от личната неприкосновеност?

Преглед в урока

Учениците се научават да анализират последствията от личната неприкосновеност. Те ще използват дотук наученото за класифицирането на положителните и отрицателните последствия и ще го приложат при вземането на решения относно личната неприкосновеност. Ще разберат също така, че за вземането на справедливи решения, ние трябва да имаме предвид интереси и ценности като: достойнство, свобода, общо благо. Най-накрая учениците ще се запознаят с набор от интелектуални инструменти, полезен при вземането на решения относно личната неприкосновеност.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- сравняват ползите и вредите от личната неприкосновеност в определени ситуации и да преценяват нейната важност
- обясняват защо съществуват различия във възприемането на ползите и вредите от личната неприкосновеност
- прилагат интелектуалните инструменти за анализ на ситуации свързани с личната неприкосновеност
- обяснят защо е важно да разберат последствията от лична неприкосновеност в дадена ситуация.

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика, стр.

Копие за всеки ученик от таблица Р-3 “Интелектуални инструменти за оценка на ползите и вредите от личната неприкосновеност”.

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Нека учениците прочетат “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: интелектуални инструменти, интереси, ценности

Допълнителна лексика: Относителна важност

Б) Идеи за усвояване

Нека групата прочете “ Защо са важни ползите и вредите от личната неприкосновеност? На стр. 45-46 от текста. По време на дискусията учениците трябва да се научат да анализират ползите и вредите от личната неприкосновеност при вземането на решения. Те трябва да са наясно, че освен положителните и отрицателни последствия от личната

неприкосновеност, е важно да се имат предвид ценностите на отделните индивиди. Насочете вниманието към илюстрацията на стр. и накарайте учениците да отговорят на въпроса: “В тази ситуация кое е по-важно: положителните или отрицателните последици? Защо?”

В) Реши проблема

Можете ли да превредите ползите и вредите от личната неприкосновеност в историята?

Това занятие научава учениците да оценяват положителните и отрицателните последици от личната неприкосновеност. Историята “Частна среща” се отнася за трима избрани представители на групата, които искат срещите те им да останат затворени за околните.

Нека учениците работят по двойки или в малки групи от по трима по упражнението на стр. от помагалото и споделят отговорите си с групата.

Следват някои възможни отговора на въпросите:

1. Какви са последиците от личната неприкосновеност в тази ситуация?

Ще спести време – полза

Представителите ще могат да се изказват по-свободно – полза

Чувствата на останалите ученици ще останат ненакърнени -полза

Останалите ученици могат ще се чувства пренебрегнати като се вземат решения без тяхното знание – вреда

Може да е трудно да се съобщи какво се случило по време на срещата – вреда

Само представителите на групата ще имат думата при вземането на решения – вреда

Може да няма нови идеи, затова как да се разреши даден проблем.

Ще се наруши правото на хората да знаят какво става около тях – вреда

2. Кои последици са положителни и кои отрицателни?

Отговорите на учениците могат да варират. Приемете обоснованите мнения.

3. Ако вие бяхте представител на групата, кое щеше да е по-важно за вас, положителните или отрицателните последици?

Представителите на групата биха казали, че положителните страни са по-важни. Понякога отрицателните последици са от значение за ефективно свършената работа. Например по-малкото идеи се отразяват на това как ще се разреши даден проблем. Приемете обосновани отговори.

4. Ако вие бяхте ученик, който е избрал представителите на групата, кое ще бъде по-важно, ползите или вредите?

Учениците биха отговорили, че вредите са по-важни в случая. Затворените срещи биха нарушили някои от техните права. Те трябва да помислят и за ползите от срещите и вземането на ефективни решения.

5. Защо различните хора виждат по различен начин ползите и вредите от личната неприкосновеност?

Учениците трябва да разберат, че различните хора имат различно отношение относно важността на положителните и отрицателните последствия. Ще приемат, че индивидуалните интереси могат да се конфронтират по между си. Нека имат предвид, че когато вземаме решения трябва да се съобразяваме с общото благо, свободата и достойнството.

Г) Идеи за усвояване

Какви въпроси могат да ни помогнат, за да решим дали да правото на лична неприкосновеност е приложимо в определени ситуации?

Тази част представя интелектуални инструменти за оценка на ползите и вредите от личната неприкосновеност. Ако учениците не са се запознали с понятието “интелектуални инструменти”, отделете време, за да им го обясните. За по детайлно описание на интелектуалните инструменти погледнете на стр. от Книга за учителя.

Нека групата прочете “Какви въпроси могат да ни помогнат, за да решим дали да правото на лична неприкосновеност е приложимо в определени ситуации?” на стр. . Прегледайте шестте въпроса от примерната таблица на стр. с групата. Учениците вече са се запознали с някои от въпросите.

Д) Реши проблема

Можете ли да овредите ползите и вредите от личната неприкосновеност в историята?

Упражнението създава умения при използването на интелектуални инструменти за оценка на ползите и вредите от личната неприкосновеност. Историята “Тайното общество от улица Бейкър” описва какво се е случило, когато децата създават правила за членовете на един клуб.

Раздайте на всеки копие от таблица Р-3 “Интелектуални инструменти за оценка на ползите и вредите от личната неприкосновеност. Нека учениците работят по двойки или в малки групи за попълването на упражнението от стр. . Прегледайте инструкциите за попълване както и въпросите към таблицата. Споделете отговорите с групата. Таблицата по-долу дава някои възможни отговори:

Интелектуални инструменти за оценка на ползите и вредите от личната неприкосновеност	
Р-3	
<u>1. Кой иска да запази нещо за себе си?</u>	<u>Членовете на тайното общество от улица Бейкър</u>
<u>2. Какви неща искат да запазят за себе си?</u>	<u>Само деца, които живеят на улица Бейкър могат да членуват в клуба</u> <u>Искат да запазят в тайна това, което правят и казват по време на срещите си</u>

<u>3. Какви са последствията от личната неприкосновеност в тази ситуация?</u>	
<u>А) Кои са положителните последствия?</u>	<u>Децата могат да говорят свободно</u> <u>Могат да си имат доверие, че това, което казват няма да бъде чуто то други</u> <u>Хрумват им много нови идеи и планове</u>
<u>Б) Кои са отрицателните последици?</u>	<u>Някои от учениците не се виждат със старите си приятели</u> <u>Някои от учениците се държат глупаво</u> <u>Не спазват поведението, което имат в къщи или в училище.</u> <u>Говорят за едни и същи работи всеки път</u> <u>Никога спазват предварително подготвените планове</u>
<u>4. Какви важни ценности и интереси трябва да имате предвид в тази ситуация?</u>	<u>Трябва да помислите за ценностите на приятелството с останалите деца</u> <u>Имайте предвид загубата на творческо вдъхновение</u> <u>Помислете за проблемите свързани със справедливостта и загубата на достойнство възникващи при изключването на останалите от това, което правите</u> <u>Помислете за свободите, които децата имат именно поради наличието на личната неприкосновеност</u>
<u>5. Кое изглежда по-важно в тази ситуация, ползите или вредите?</u>	<u>Приемете обосновани отговори</u>
<u>6. Какво трябва да прави дадена личност в тази ситуация? Защо?</u>	<u>Приемете всеки обоснован отговор.</u> <u>Учениците трябва да подкрепят мненията си използвайки наученото относно положителните и отрицателните последствия</u>

Е) В края на урока

Въпросите от Приложи своите умения на стр. са полезни обобщение на индивидуалната работа. Нека учениците използват термините от таблицата.

На края прочете отново “Целта на този урок е” на стр. и обсъдете до каква степен целите му са постигнати.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. от текста разширява и задълбочава познанията на учениците относно положителните и отрицателните последици от личната неприкосновеност. Нека работят индивидуално или в малки групи и споделят идеите си с групата.

Урок 7: Как бихте овредили ползите и вредите от личната неприкосновеност в тази ситуация?

Преглед на урока

Урокът изисква участието на целия клас в ролева игра, която симулира законодателно изслушване. Учениците ще играят ролите на законодатели и граждани с определени интереси. Групата ще приложи наученото за анализа на положителните и отрицателните последици от личната неприкосновеност при решението, дали да се приеме законопроект забраняващ на корпорациите да следят работата на служителите си.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- прилагат интелектуалните инструменти за анализ на ситуации свързани с личната неприкосновеност
- оценят, вземат и защитят позиция и мнение свързани с личната неприкосновеност
- прилагат набор от интелектуални инструменти при вземането на решения относно личната неприкосновеност.

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика стр.

Копие за всеки ученик от таблица Р-3 “Интелектуални инструменти за оценка на ползите и вредите от личната неприкосновеност.

По избор: Поканете експерт от законодателната област, като например общински съветник, който да се включи в дискусията.

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: законопроект, законодател, наблюдател, технологии

Допълнителна лексика: законодателно изслушване, изключване, сензори

Б) Участие в законодателно изслушване

Можете ли да овредите, вземете и защитите позиция относно влиянието на технологиите върху личната неприкосновеност?

Историята “Устройство за следене” описва технология чрез, която компания следи местонахождението на служителите си по време на работните часове. Предложени са законопроекти за забрана на приложението на подобни технологии, тъй като те нарушават личната неприкосновеност.

По време на упражнението учениците играят ролята на законодатели и групи от заинтересовани граждани, които трябва да решат дали да забранят приложението на устройството на работното място.

Нека групата прочете увода и историята на стр. . Накрая обобщете прочетеното, за да проверите дали учениците са разбрали правилно текста.

В) Участници в законодателно изслушване

Дадено е детайлно описание на законодателното изслушване на стр. от Книгата за учителя. Разделете групата на 6 групи. Първата група ще играе ролята на законодателите, групи от две до шест на гражданите заинтересовани от темата. Ако групата няма опит с ролевите игри, отделете нужното време за обяснения. Накарайте учениците да прочетат характеристиките на ролите си и ги обобщете с групата, за да се уверите в правилното им разбиране.

Г) Подготовка за законодателно изслушване

Прегледайте с групата инструкциите за подготовка на законодателно изслушване на стр. . Раздайте на всеки копие от таблица Р-3 “Интелектуални инструменти за оценка на ползите и вредите от личната неприкосновеност”. Подчертайте пред учениците, че всяко група първо трябва да превреди последствията от закона в зависимост от зададената им роля. Участниците трябва да използват информацията от таблиците си за подготовка на законодателния процес. Законодателната група има за задача да подготви въпроси, които да зададе на различните групи. Отделете нужното време за подготовка.

Ако сте поканил експерт, то той или тя е добре да работи със законодателната група.

Д) Вземане на участие в законодателно изслушване

Подгответе класната стая по подходящ за провеждането на упражнението начин. Прегледайте инструкциите за участие в законодателно изслушване на стр. . Можете да поставите ограничения във времето на всеки участник: за представяне от 3 до 4 минути. За отговори на въпроси от 6 – 7 минути.

Е) В края на урока

Въпросите от частта “Да обсъдим направеното” на стр. от текста са поставени с цел да се обобщи упражнението. Използвайте ги и за оценка на свършената работа. Накрая нека учениците прочетат отново “Целта на този урок е” и кажат до каква степен целите му са постигнати.

Раздел 4: Какви трябва да са обхвата и ограниченията личната неприкосновеност?

Увод към Раздел 4. Разделът е замислен да помогне на учениците да разберат и приложат процедура полезна за анализа на правото на лична неприкосновеност, оценка на алтернативни начини на действие, вземане на решения относно обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност в определени ситуации.

Учениците научават, че понякога възникват конфликти заради искания свързани с личната неприкосновеност. Те ще разберат, че в някои ситуации личната неприкосновеност трябва да отстъпи пред други ценности, а в други трябва да бъде защитаване. За вземането на ефективно решение при възникнал конфликт е нужно да се анализира както самия конфликт, така и начините на разрешаването му. Интелектуалните инструменти за оценка на обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност са полезни при подобен анализ.

Насочете вниманието на групата към илюстрациите на стр. от Тетрадката на ученика. Помолете ги отговорят на въпроса към тях: “Какви ограничения бихте поставили върху правото на лична неприкосновеност гледайки илюстрациите? Нужно ли е въобще да се поставят някакви ограничения?”

Напомнете на учениците, че един от най-важните проблеми, с който се сблъскваме като граждани е въпроса за обхвата и ограничението на личната неприкосновеност. Тези въпроси обикновено възникват между хора желаещи да запазят някои неща за себе си и такива, които твърдят, че имат правото знаят пазена в тайна информация. В някои случаи е обосновано да се пази правото на лична неприкосновеност. Също така има ситуации, в които определени ценности и интереси трябва да минат на преден план.

Нека учениците прочетат увода към урока и запишат две неща , които желаят да научат по време на работата си в този раздел.

Урок 8: Кога трябва да бъде защитавано правото на лична неприкосновеност?

Преглед на урока

Учениците ще научат, че правото на лична неприкосновеност не е абсолютно. Понякога то трябва да бъде ограничавано в полза на много по важни ценности и интереси. Групата ще се запознае със значението на понятието “обхват и ограничение на личната неприкосновеност”. По време на занятието учениците ще придобият умения за идентифициране на обхвата и ограничението на личната неприкосновеност.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- дават определение на понятията “ограничение” и “обхват”
- идентифицират обхвата и ограничението на личната неприкосновеност в дадена ситуация
- обясняват защо личната неприкосновеност не е абсолютно право.

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика на стр.

Методи на обучение

А) Въвеждане в урока

Помолете учениците да опишат конфликт възникнал заради личната неприкосновеност в тяхното училище или общност. Нека посочат с каква информация биха искали да разполагат, за да решат проблема.

След това ги накарайте да дадат пример за ситуация, в която е обосновано намесата в личната неприкосновеност на даден човек. Кога би била погрешна подобна намеса? Оставете групата да прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: абсолютно, ограничение, обхват

Допълнителна лексика: официална гледна точка, арест

Б) Идеи за усвояване

Какво е правото на лична неприкосновеност?

Нека групата прочете “Какво е правото на лична неприкосновеност?” на стр. от текста. Учениците трябва да разберат, че правото на лична неприкосновеност не е абсолютно. Понякога то трябва да бъде ограничено. Окуражете учениците да дадат примери от техния личен опит. Подчертайте, че когато някой, особено правителството реши да правото ни на лична неприкосновеност, то той трябва да има много обоснователна причина за подобно действие.

Въпросите свързани с обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност стават от все по-голямо значение, особено с развитието на високите технологии.

В) Идеи за усвояване

Защо е важно правото на лична неприкосновеност?

Нека групата прочете “Защо е важно правото на лична неприкосновеност?” на стр. от текста. По време на дискусията те трябва да разберат, че още колониалните американци са имали опит в областта на личната неприкосновеност. Важно е да знаят, че частта от американската конституция свързана с правата на човека защитава личната неприкосновеност на всеки гражданин на САЩ. Нека разгледат поправки 3, 4 и 5. Използвайте таблица Р-4 или просто задайте въпросите от изложени в тетрадката на ученика.

Подчертайте, че личната неприкосновеност на младите хора е значително по-ограничена от тази на възрастните, заради други важни ценности и интереси като “сигурност” например.

Г) Реши проблема

Можете ли да идентифицирате кой иска да ограничи правото на лична неприкосновеност в историята?

Упражнението е базирано на четвъртата част от историята за Чудомир Чудният. В нея правото на Калоян на лична неприкосновеност за заплашено, когато баба му изпраща писмо до местния вестник. Тази последна част от историята въвежда понятията за обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност.
Оставете групата да прочете историята на стр. от текста. След като учениците са завършили с четенето, нека работят по двойки по въпросите на частта “Обсъди” на стр. . Нека споделят отговорите си с групата.

Д) Идеи за усвояване

Какво имаме предвид с термините обхват и ограничение на личната неприкосновеност?

Нека групата прочете “Какво имаме предвид с термините обхват и ограничение на личната неприкосновеност?” на стр. . По време на дискусията помогнете на учениците да обяснят термините “обхват” и “ограничение”. Подчертайте важността на личната неприкосновеност в всекидневното ни. Понякога обаче това наше право трябва да бъде ограничавано в името на общото благо. Подобни случаи са цитирани в текста. Решенията засягащи обхвата и ограничението на личната ни неприкосновеност са трудни за вземане. Причините за подобни ограничения трябва винаги да бъдат внимателно анализирани, с оглед на едно ефективно решение.

Е) Реши проблема

Можете ли да решите проблема възникнал с обхвата и ограничението на личната неприкосновеност в тази ситуация?

Това упражнение да създава умения в учениците при определянето на обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност в дадена ситуация. Историята “Липсващите 14 лева”, описва проблем възникнал с личната неприкосновеност в групата на г-жа Кръстева.

Нека учениците работят по двойки или в малки групи от по трима. Прегледайте въпросите от частта “Приложи своите умения” на стр. . Нека групата сподели работа си.

Следват някои възможни отговора:

1. Какъв е обхвата на правото на лична неприкосновеност в историята?

Г-жа Кръстева позволила на учениците в групата ѝ да имат прекалено много лична неприкосновеност

Учителката не прочела написаното от учениците в дневниците

Учениците можели да държат лични вещи в чиновете си, без те да бъдат проверявани.

Изборите в групата се провели с тайно гласуване

2. Какви могат да бъдат някои от ограниченията на личната неприкосновеност историята?

Венета основателно очаква никой да не бърка в портмонето ѝ. Някой обаче нарушил това нейно право.

Г-жа Кръстева накарала всички ученици да изпразнят джобовете си. Някои от тях обаче държали съдържанието на джобовете им да не бъде показвано пред всички.

3. Какви интереси и ценности са в конфликт при тази ситуация?

Очакванията на учениците за лична неприкосновеност в групата на г-жа Кръстева

Нуждата да се разбере кой е постъпил грейно

Възстановяването на липсващите пари

4. Как бихте постъпил в подобна ситуация? Защо?

Приемете всеки обоснован отговор. Окуражете учениците да подкрепят мненията си с факти от историята и с наученото до момента за обхвата и ограничението на личната неприкосновеност.

Ж) Реша проблема

Можете ли да решите този проблем?

Това упражнение създава допълнителни умения за прилагане на наученото при решаване на проблеми свързани с обхвата и ограничението на личната неприкосновеност. Въпросите в занятието представят някои от интелектуалните инструменти свързани с обхвата и ограничението на личната неприкосновеност. Историята “Г-н Петков се мести в Малко Градево” описва какво се случва, когато един вестник решава да публикува материал уличаващ г-н Петков да краде от предишният си работодател.

Нека групата се раздели на двойки или на малки групи от по трима за упражнението на стр. . Прегледайте въпросите от “Приложи своите умения” на стр. и накарайте учениците да споделят работата си с групата.

Следват някои примерни отговора:

1. Кой иска да запази правото си на лична неприкосновеност?

Николай Петков

2. Какво иска да запази за себе си? Защо?

Николай Петков иска да запази в тайна факта, че преди 10 години е бил уличен в кражба на 20 000 лева от предишния си работодател в друг град. Той е прекарал известно време в затвора. Работил е с жена си упорито и изплатил парите обратно. Г-н Петков иска да предпази семейството си и своя бизнес.

3. Кой иска да ограничи правото на лична неприкосновеност г-н Петков?

Лора Иванова и всекидневника “Малко Градево днес”

4. Как са ограничили личната му неприкосновеност?

Лора Иванова иска да публикува статия изобличаваща Николай Петков пред общността в града. Лора е положила много усилия за събирането на материала. Всекидневникът има право да публикува материал, който е обществено достояние(а също така и достояние на съда)

5. Какви ценности и интереси се конфронтират в историята?

Правото на Николай Петков на лична неприкосновеност

Репутацията на Николай Петков в обществото

Семейството и бизнеса на Николай

Правото на вестника да публикува информация

Правото на обществеността да е запозната с фактите

6. Какви щяха да са последствията ако личната неприкосновеност беше запазена в ситуацията? Какви ще са ползите и вредите?

Приемете обосновани отговори. Учениците имат опит в анализа на ползите и вредите от Раздел 3. Можете да зададете и следният въпрос: Какви са последствията от незачитането на правото на г-н Петков на лична неприкосновеност?

7. Какво бихте решили да направите вие в същата ситуация? Защо?

Приемете всеки обоснован отговор. Окуражете учениците да подкрепят мненията си с цитати от историята и с наученото до момента за обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност.

3) В края на урока

За заключение прегледайте илюстрациите към урока. Нека учениците отговорят на въпросите към тях. Накарайте групата да прочете отново “Целта на този урок е” да обсъдете до каква степен целите му са постигнати.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. задълбочават и разширяват познанията на учениците относно обхвата и ограничението на правото на лична неприкосновеност. Разделете групата по двойки или малки групи от по трима за работа по упражненията, нека след това всеки сподели отговорите си.

Урок 9: Какви идеи са полезни при решаването на проблеми свързани с личната неприкосновеност?

Преглед на урока

Учениците ще се запознаят с интелектуални инструменти за анализ и вземане на решения относно обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност. По време на

занятието те овладеят начини на решаване на проблем свързан с нарастващото насилие дадена общност чрез прилагането на интелектуални инструменти.

Цели на урока

В края на този урок учениците ще могат да:

- обясняват интелектуалните инструменти свързани с решаването на проблеми касаещи личната неприкосновеност
- прилагат интелектуалните инструменти за анализ на въпроси свързани с личната неприкосновеност
- обясняват доколко са полезни интелектуалните инструменти за решаването на проблеми свързани с въпросите на личната неприкосновеност.

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика на стр.

Копие за всеки от таблица Р-5 “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с личната неприкосновеност”

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: съгласие, правни задължения, морални задължения, права

Б) Идеи за усвояване

Какви интелектуални инструменти са полезни при решаването на проблеми свързани с личната неприкосновеност?

Накарайте групата да прочете “Какви интелектуални инструменти са полезни при решаването на проблеми свързани с личната неприкосновеност?” По време на дискусията напомнете на учениците ползата от прилагането на интелектуалните инструменти при вземането на решения. Прегледайте всяка една от петте стъпки за решаването на проблеми на личната неприкосновеност. Окуражете участниците в занятието да цитират примери от текста или техния личен опит. След това насочете вниманието към примерната таблица “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с личната неприкосновеност” на стр. от текста.

В) Реши проблема

Можете ли да разработите решения на проблема свързан с личната неприкосновеност в тази история?

Нека учениците работят по двойки или в малки групи от по трима за попълването на упражнението то на стр. . Раздайте на всеки копие от таблицата Р-5 “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с личната неприкосновеност”.
Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението и в частност петте стъпки представени в таблицата. Нека учениците споделят работата си с групата.
Възможните отговори могат да бъдат намерени в таблицата по-долу в текста.

Г) Идеи за усвояване

Кога е добре да не пазите нещо в тайна?

Това упражнение е създадено с цел да предупреди децата за последствията от пазенето на определени неща в тайна. Материала подчертава важността от сигурност и необходимостта от това да се прави разлика между личната неприкосновеност и погрешните постъпки в следствие на несподеляне на определени проблеми с околните. Може да развиете допълнително идеите или просто да оставите учениците да прочетат материала и продължите със следващия урок.

Д) В края на урока

За заключение прегледайте илюстрациите към урока и отговорете на поставените въпроси. На края нека учениците прочетат още веднъж “Целта на този урок е” на стр. от текста. Помолете ги оценят до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в използвай наученото на стр. задълбочават и разширяват познанията на учениците относно приложението на интелектуални инструменти за решаването на проблеми свързани с личната неприкосновеност. Разделете групата по двойки или в малки групи от по трима за работа по упражненията. Накрая нека всеки сподели идеите си.

<u>Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с личната неприкосновеност</u>	
	<u>Р-5</u>
1. <u>Обърнете внимание на хората търсещи правото си на лична неприкосновеност.</u> - <u>Кой търси правото си на лична неприкосновеност?</u> - <u>Кой е обекта на личната неприкосновеност?</u> - <u>Защо искат лична неприкосновеност?</u>	<u>Митко</u> <u>Информацията на Митко относно стрелбата по Петър Динев</u> <u>Страх от саморазправа от страна хората стреляли по Петър Динев</u>
2. <u>Обърнете внимание на хората, които искат да ограничат личната неприкосновеност.</u> - <u>Кой иска да ограничи личната</u>	<u>Полицията иска от Кръстьо да разкаже</u>

<u>неприкосновеност?</u> - <u>Как той или тя ще ограничат личната неприкосновеност?</u> - <u>Защо той или тя искат да ограничат личната неприкосновеност?</u>	<u>каквото Митко му е споменал за стрелбата.</u> <u>Като споделят конфиденциална информация.</u> <u>Информацията е нужна за наказание на стрелялите срещу Петър Динев</u>
3. <u>Разгледайте други начини, които могат да ви помогнат да решите проблема</u> - <u>Оплакал ли се е човека търсещ правото си на лична неприкосновеност, че тя му е била нарушена?</u> - <u>Има ли правно основание да се ограничи личната свобода на дадения човек? Защо и защо не?</u> - <u>Има ли Кръстьо правно задължение да не ограничава личната неприкосновеност на Митко? Защо и защо не?</u> - <u>Има ли Кръстьо моралното задължение да не нарушава личната неприкосновеност на Митко? Защо и защо не?</u>	<u>Митко не се е оплаквал, че личната му неприкосновеност е накърнена. Той е помолил Кръстьо да пази информацията в тайна.</u> <u>Кръстьо е принуден по законите да каже това, което знае относно престъплението.</u> <u>Няма правно задължение, което да ограничава Кръстьо да не наруши личната неприкосновеност на Митко. Може да бъде даден аргумента, че Кръстьо е бил един вид съветник на Митко.</u> <u>Кръстьо е дал обещанието си на Митко да не разкрива поверената му информация, поради факта, че някой може да му отмъсти.</u>
4. <u>Разгледайте ползите и вредите от личната неприкосновеност</u> - <u>Какви са последиците от спазването на правото на лична неприкосновеност в случая</u> - <u>Какви са ползите</u> - <u>Какви са вредите</u> - <u>Какви други начини има за решаването на проблема?</u> <u>Какви биха били последиците от тях?</u>	<u>Свобода; Сигурност и доверие; Защита на идеите</u> <u>Лошо поведение; Възможност за ненаказване на виновните; Самота и отчуждаване</u>
5. <u>Вземате и защитете вашата позиция. Как бихте разрешил проблема? Защо?</u>	<u>Приемете обоснователни отговори.</u> <u>Окуражете учениците да подкрепят мненията си с цитати от историята, с анализите им на положителните и отрицателни последствия, с наученото относно обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност</u>

Урок 10: Как бихте решили този проблем?

Преглед на урока

Този урок изисква участието на целия клас. Историята в урока е базирана на дело на Върховният съд на Съединените щати свързано с използването на наркотици – Училищен комплекс Верония срещу Уейн и Джуди Актън. По време на занятието учениците ще участват в съдебно изслушване. Те ще играят ролите на съдии, адвокати, ще оценяват, взимат и защитават позиции свързани с обхвата и ограниченията на личната неприкосновеност в училищата.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- прилагат интелектуални инструменти за анализ на личната неприкосновеност
- оценяват, взимат и защитават позиции свързани с личната неприкосновеност
- обясняват ползата от използването на интелектуални инструменти при вземането на решения свързани с личната неприкосновеност.

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика на стр.

Копие за всеки ученик от таблица Р-5 “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с личната неприкосновеност”.

По избор: Поканете експерт, който да се включи в дискусията, например адвокат или съдия.

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Нека групата прочете Целта на този урок е на стр.

Б) Вземане на участие в съдебно изслушване

Можете ли да решите дали тази училищна политика нарушава правото на учениците на лична неприкосновеност?

Нека групата прочете случая Училищен комплекс Верония срещу Уейн и Джуди Актън на стр. от текста. По време на дискусията вероятно ще възникнат въпроси за обяснение.

След приключване на обсъждането на фактите и въпросите свързани със случая, раздайте на всеки ученик копие от таблица Р-5 “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с личната неприкосновеност”.

В) Участници в съдебното изслушване

Преди да започнете упражнението може да прочете детайлни обяснения за pro se court на стр. от Книга за учителя.

По време на подготовката, учениците ще бъдат разделени на три големи взаимно сътруднически си групи: съдии, адвокати на училището, адвокати на Уейн и Джуди Актън. За самото изслушване групата ще работи на групи от по трима: съдия, адвокат на училището, адвокат на Актън. Съдебните изслушвания ще бъдат проведени едновременно, като всеки ще си има точно определена роля.

Разделете групата на 3 групи, както е обяснено в Тетрадката на ученика. Група 1 ще играе ролята на съдиите. Групи от 2 до 3 ще представляват адвокатите на Актън и на училището. Помолете учениците да прочетат ролевите си характеристики. Ако сте поканил експерт нека той или тя се включат в някоя от групите.

Г) Подготовка на съдебното изслушване

Прегледайте с групата инструкциите за подготовка на съдебно изслушване на стр. от текста. Всяка от трите групи трябва си сътрудничи с останалите при попълването на таблицата.

Групата на съдиите трябва да използва информацията в таблиците за подготовка на въпроси към адвокатите. Всеки съдия ще има нужда от тях по време на съдебното изслушване. Адвокатите, от своя страна, ще трябва да използват таблиците за подготовка на изказванията си пред съдиите по време на изслушването.

Д) Вземане на участие в съдебно изслушване

За В края на урока прегледайте въпросите от частта “Да обсъдим направеното”. Те са измислени с цел обобщение на упражнението. Учениците трябва да оценят до каква степен предложените интелектуални инструменти са били полезни и дали целите на урока са били изпълнени.

Правна консултация

Върховният съд на съединете щати отсъди, че учениците трябва да имат предвид ограниченото им право на лична неприкосновеност, участвайки в различни леко атлетични дисциплини. При взимането на решение относно изследванията съдът е използвал четвъртата поправка в конституцията. Върховният съд премери от една страна правото на лична неприкосновеност, а от друга интересите на училищния комплекс. В тази насока, съдът има предвид, че учениците са непълнолетни и трябва да спазват определени правила и закони свързани с училището. Докато училищните власти носят отговорност за тях, учениците имат ограничени права на лична неприкосновеност сравнение с възрастните или сравнение с правата, които имат по домовете си.

Съдът също така взема под предвид, че училищните спортове не са за “срамежливи”, тъй като атлетите регулярно се преобличат и къпят един пред друг. Върховният съд отбелязва, че в училищния правилник няма изисквания за здравното състояние на учениците. Взема се под внимание и факта, че една малка част от управителите на комплекса са знаели, кои от учениците са с позитивни резултати от изследванията. На

края, резултатите не са представени на полицейските власти. В резултат на това се отбелязва малка намеса в правото на лична неприкосновеност.

След това съдът постави от една страна интереса на училищния комплекс да предпазва учениците от употреба на наркотици, а от друга минималната намеса върху правото им на лична неприкосновеност. От тази гледна точка, съдът заключи, че превенцията срещу употребата на наркотици е от съществено значение, особено след като училищният комплекс е отреагирал незабавно на случая с документираните позитивни изследвания.

Програма на Раздел Отговорност

Увод към Раздела

В програмата отговорността се разглежда като концепция, присъща не само на демократичното общество, а на обществото въобще. Ако отделните хора не са способни да носят и поемат отговорностите си, обществото като цяло не може да продължи нормалното си съществуване, а ще представлява съвкупност от неконтролируеми индивиди. От друга страна, ако отговорностите от действията на всеки човек му се отнемат и се възложат на други, това би представлявало явно признание, че обикновените граждани не трябва и те могат да контролират самостоятелно съдбата си. Поради тази причина хората не биха могли да се нарекат свободни. Програмата има за цел да задълбочи разбиранията на учениците относно отговорностите им пред обществото и колко са важни те за воденето на пълноценен живот. Целта ни е да засилим способностите на учащите се за справяне с отговорностите ефективно и разумно.

Нека групата прочете увода към програмата. По време на дискусията, помолете учениците да отговорят на въпросите в текста: Какво си мислите, когато чуете думата отговорност? Какво би станало ако хората не вземеха отговорностите си на сериозно? Как бихте се решили да поемете нови отговорности?

Помолете учениците да дадат примери за отговорности, които носят. Кой им е възложил тези отговорности? Какви би станало ако те свършат или на свършат изискващото се от тях? Мислят ли, че обучението на тема отговорност ще им бъде полезно?

Обяснете на групата, че по време на занятията от програмата, те ще се научат да вземат решения относно отговорностите, както и ще се запознаят с набор от интелектуални инструменти за оценка и анализ на отговорностите.

При започването на всеки раздел, нека групата се запознае първо с увода към него. Помолете учениците да изброят четири неща, които очакват да научат или четири въпроса, на които очакват да получат отговор. Ако участниците в занятията си водят дневници свързани с уроците им от Основни на демокрацията, нека запишат въпросите си там. Това трябва да се повтаря при започването на всеки нов раздел. При приключването на работата си определена част от програмата учениците трябва да дават мнението си до каква степен целите на уроците са постигнати. В кои упражнения са се справили добре? Какво биха направили за в бъдеще за повишението на ефективността на обучението? Какъв е приносът им в дискусии в групата?

Раздел 1: Колко важна е отговорността?

Увод към раздел 1. Целта на раздела е да помогне на учениците да разберат колко важна е отговорността на отделния индивид за обществото като цяло. Те ще се запознаят начините, по които възниква отговорността и как тя бива прилагана в сред хората.

Насочете вниманието на групата към илюстрациите на стр. .Нека учениците отговорят на въпроса: “Какви примери за отговорност откривате на илюстрациите?”. След това ги оставете да прочетат увода към раздела.

Помолете учениците да изброят три неща, които очакват да научат по време на занятията си по раздел 1 или да изброят два или три въпроса, на които очакват да получат отговор. Ако си водят дневници, нека запишат въпросите в там.

Урок 1: Какво е отговорността?

Преглед на урока

Този урок въвежда понятието отговорност и нейното значение във всекидневието. Учениците научават, че отговорността е задължението да се извърши или да не се извърши нещо или да се държим по определен начин. Учениците научават, че отговорността има много източници: обещания, работа, семейство, правила и закони. Учениците се научават да откриват отговорностите в различни ситуации и да предвиждат какво може да се случи, когато хората изпълняват или не изпълняват поетата отговорност.

Цели на урока

След приключването на този урок, учениците ще могат да:

- дадат определение на понятието отговорност;
- дадат примери за отговорност;
- обяснят често срещани източници на отговорността;
- обяснят защо отговорността е важна за отделния човек и за общността.

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика стр.

Хартия за рисуване и цветни моливи

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Накарайте учениците да изброят 5 отговорности, които носят. След това нека определят: (1) източниците на отговорността, (2) какво ще стане ако изпълнят задълженията си, (3) какво ще стане ако не изпълнят задълженията си.

Сега помолете ги да изброят 5 отговорности, които другите носят пред тях: (1) кой носи отговорността, (2) какво би станало, ако човекът изпълни отговорностите си, (3) какво би станало ако човекът не изпълни отговорностите си.

Най-накрая нека учениците да изброят 5 отговорности, които носят пред себе си: (1) какво би станало, ако изпълнят отговорностите си, (2) какво би станало, ако не изпълнят отговорностите си.

Оставете групата да прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: задължение, отговорност

Допълнителна лексика: респект, изпълнение

Б) Идеи за усвояване

Какво е отговорност?

Нека групата прочете “Какво е отговорност на стр. . Помогнете на учениците да разберат определението за отговорност, така както е използвано в програмата. Нека цитират примери за задължения или обещание да се държат по определен начин, от техния личен опит. Също така, да дадат и примери за задължение да не правят нещо или да обещание да не се държат по определен начин.

В) Идеи за усвояване

Пред кого носим отговорност?

Нека учениците прочетат “Пред кого носим отговорност?” на стр. . По време на дискусията помогнете на учениците да разберат, че ние носим отговорност един пред друг, пред нашето семейство, пред нашето училище, пред обществото, пред самите себе си. Също така е важно да осъзнаят, че другите хора носят отговорности пред тях. Окуражете ги да цитират примери от текста. Погледнете частта “Приложи своите умения” на стр. .

Г) Реши проблема

Можете ли да идентифицирате и опишете отговорностите?

По време на упражнението, учениците ще развият умения да идентифицират отговорностите, да определят пред кого ги носят и да предвиждат последствията от това какво ще стане ако ги изпълнят или ако не ги изпълнят.

Историята Савина и клуба от 16-та улица на стр. е за група ученици, които помагат на съседите си. По време на историята, децата ще се запознаят с различни примери на отговорност. Историята се появява на четири части, по една във всеки раздел.

Нека групата работи по двойки за прочитането на историята, а после да отговорят на въпросите от “Обсъди”. Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението на стр. и въпросите на стр. от помагалото. След приключване на работата всеки да сподели идеите си.

Следват някои възможни отговора:

1. Кой в историята носи отговорности?

Савина, нейният баща, 2-жа Георгиева, Цецо, Мариана

2. Какви отговорности носи всеки от тях?

Савина: да направи домашните си; да изяде храната приготвена от баща ѝ; да си почине добре; нахрани кучето и др.

Нейният баща: да бъде осведомен за случващото се в общността; да изхранва семейството си; да възпита Савина как да се държи с околните

Г-жа Георгиева: Тя е поела отговорността да позволи на децата да построят къщичка за клуба им в двора си.

Цецо, Васил и Мариана: Да спазват договорката си с г-жа Георгиева, да пазят къщичката си и поддържат двора чист; за помощ при построяването на къщичката, да се срещнат в 8:30 сутринта

Приемете и други обосновани отговори.

3. Пред кого носят отговорност?

Савина: пред баща си, пред приятелите си, пред обществото

Баща ѝ: пред Савина, пред семейството, пред него, пред обществото

Г-жа Георгиева: пред децата и техните родители, пред съседите

Цецо, Васил и Мариана: пред г-жа Георгиева, един пред друг

4. Защо е важно да спазят отговорностите си?

Изберете някои от отговорите на учениците и ги попитайте защо е важно да ги изпълнят.

Д) Идеи за усвояване

Защо е важна личната неприкосновеност?

Нека групата прочете “Защо е важна личната неприкосновеност на стр. . По време на дискусията , учениците трябва да разберат добре, че има наказания и награди за неизпълнението и изпълнението на отговорностите си. Подчертайте важността от изграждането на доверие. Ние вярваме, че другите ще изпълнят отговорностите си, така както и те ни вярват на нас, че ще изпълним нашите.

Е) В края на урока

Нека групата нарисова две картинки: едната да илюстрира някой, който си изпълнява отговорностите и друг, който не ги изпълнява. Накарайте учениците да сложат заглавие на всяка картинка обяснявайки отговорността, пред кого се носи и последствията от изпълнението и не изпълнението ѝ. След приключване на работата, нека всеки сподели идеите си.

На края прочете отново “Целта на този урок е” на стр. . Помолете учениците да кажат мнението си до каква степен са изпълнение целите на урока.

Използвайте на наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” задълбочават и разширяват наученото от групата относно определянето на отговорностите и последствията от изпълнението или неизпълнението им. Учениците могат да работят по двойки или в малки групи по упражненията.

Урок 2: Източници на отговорност

Преглед на урока

Учениците ще научат, че има многобройни източници на отговорност и ще овладеят умения чрез, които да ги разграничават в дадени ситуации. Ще разберат също така, че има полза и цена при изпълнението или неизпълнението на отговорностите си.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- обяснят често срещани източници на отговорност
- идентифицират източници на отговорност в определени ситуации
- определят наказания и награди за неизпълнението или изпълнението на отговорностите

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика, стр.

Копие за всеки от Т-1 “Таблица за отговорностите”
Вестници и списания

Протичане на урока

А) Въвеждане в урока

Насочете вниманието към илюстрацията нас стр. 14. Дискутирайте въпросите към тях. Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие пишете основните понятия на дъската.

Основни понятия: задача, граждански принципи, обичай, морални принципи, служба
Допълнителна лексика: гражданство, общински съвет, полза, цена.

Б) Идеи за усвояване

Нека учениците да прочетат “Какви са някои източници на отговорност?”. Можете да изброите някои от източниците на отговорност на дъската: обещания, задачи, служба, правила и закони, навици, граждански принципи, морални принципи. По време на дискусията учениците е добре да се опитат да дефинират всеки един от термините. Окуражете ги да цитират примери от вече прочетеното или от техния личен опит.

Учениците трябва разберат, че може да идва от повече от един източници, например отговорността на родителите да отгледат дете си.

В) Реши проблема

Можете ли да идентифицирате някои от източниците на отговорност?

Упражнението помага на учениците да развият умения за идентифициране на някои източници на отговорност. Нека учениците да работят по двойки при попълването на упражнението и на частта “Приложи своите умения”. След като учениците завършат работата си, да споделят идеите си с групата.

Следват някои възможни отговора на въпросите:

1. Кой носи отговорност във всяка една от ситуациите?

Ситуация 1: Мартина, Петър и Стела

Ситуация 2: Кристиан и Нина

Ситуация 3: Г-ца Малева

2. Какви са отговорностите им?

Ситуация 1: Мартина, Петър и Стела – помагат на човека да пресече спокойно улицата

Ситуация 2: Кристиан и Нина - вземат с прахосмукачка, изхвърлят боклука и да напазаруват

Ситуация 3: Г-ца Малева – да представя хората, които са я избрали, да харчи набраните пари разумни и справедливо

3. Пред кого се носи отговорността?

Ситуация 1: Мартина, Петър и Стела – пред човека с патериците, пред тях самите

Ситуация 2: Кристиан и Нина – пред г-жа Каменова

Ситуация 3: Г-ца Малева – пред квартала, пред града, пред нея самата

4. Какви са източниците на отговорност?

Ситуация 1: Мартина, Петър и Стела – обещания, морални принципи, навици

Ситуация 2: Кристиан и Нина – служба, обещания, задачи

Ситуация 3: Г-ца Малева – гражданство, морални принципи, закони и правила

5. Защо е важно да се изпълнят отговорностите?

Изберете един или два от посочените отговора и накарайте учениците да ги обяснят, заедно с последствията от изпълнението им.

Г) Идеи за усвояване

Какви могат да бъдат някои награди за изпълнението на отговорностите ни?

Нека групата прочете “Какви могат да бъдат някои награди за изпълнението на отговорностите ни?” на стр. 17. След това накарайте учениците да отговорят на въпросите към частта “Приложете уменията си”.

Д) Идеи за усвояване

Какви могат да бъдат някои от наказанията свързани с неизпълнението на отговорностите ни?

Нека групата прочете “Какви могат да бъдат някои от наказанията свързани с неизпълнението на отговорностите ни?” на стр. . След това накарайте учениците да отговорят на въпросите към частта “Приложете уменията си”.

Е) Реши проблема

Можете ли да идентифицирате наградите и наказанията в историята?

Това упражнение помага на учениците да развият уменията си за идентифициране на източниците на отговорност и определят наградите и наказанията. Историята “На пикник със семейството”, предлага примери от различни източници на отговорност. Нека учениците работят по двойки или в групи от по трима за попълването на упражнението . Раздайте копие на всеки от таблицата Т-1. Прегледайте инструкциите за попълване и въпросите към таблицата. След завършване на упражнението споделете отговорите си с групата.

Възможни отговори на въпросите от таблицата са дадени по-долу в текста.

Ж) В края на урока

Раздайте вестници и списания на учениците. Помолете ги открият статия, която се отнася за отговорностите на даден човек. Нека определят:

- отговорностите
- пред кого се носят
- източниците на отговорности
- възможните награди и наказания

Накарайте учениците да споделят отговорите си с групата. Най-накрая нека всички прочетат “Целта на този урок е” и да си кажат мнението, до каква степен целта е изпълнена.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. разширяват и задълбочават знанията на учениците относно източниците на отговорност. Могат да работят индивидуално или по групи.

Таблица на отговорностите						С-1
	Пример 1	Пример 2	Пример 3	Пример 4	Пример 5	Пример 6
1. Кой носи отговорност?	Лора	Иван	Бащата на Лора	Семейството	Възрастните	Семейството
2. Каква е отговорността ?	Да помогнат за приготвянето на храната	Да съберат боклуците Да осигурят прибори за всички	За неговата работа Да вземе децата	Да спазва правилата в парка	Да приготвят масата Слушат новини Да решат за кого да гласуват	Да опаковат багажа си Да почистят местото
3. Пред кого носят отговорност?	Пред семейството	Пред семейството си Пред майка си	Пред работодателя си Пред семейството си	Пред други посетители на парка Пред общността	Пред семейството Пред града	Пред други посетители на парка Пред семейството
4. Какви са	Навик	Задача	Служба	Правила и	Граждански	Граждански

<u>източниците на отговорност?</u>	<u>Обещание</u>	<u>Навик</u> <u>Обещание</u>	<u>Навик</u> <u>Обещание</u>	<u>закони</u>	<u>принципи</u>	<u>принципи</u> <u>Морални принципи</u>
<u>5. Какви могат да бъдат някои от ползите от носенето на отговорност?</u>	<u>Приемете всеки обоснован отговор</u>					
<u>6. Каква може да е цената от носенето на отговорност?</u>	<u>Приемете всеки обоснован отговор</u>					

Раздел 2: Какви могат да бъдат ползите и цената от поемането на отговорност?

Увод към раздел 2. Обяснете на групата, че изпълнението на отговорностите е свързано с последствия. Някои от тях са ползи, други представляват недостатъци. Важно да сме в състояние да ги превредим, когато поемаме някаква отговорност или когато поставяме си поставяме приоритети.

Насочете вниманието на към илюстрациите на стр. . Обсъдете въпроса: “Какви биха били ползите от изпълнението на отговорностите? Каква би била цената?”

Нека групата прочете увода към раздел 2. Дискутирайте понятията “полза” и “цена”. Накарайте ги да разберат, че познаването на ползите и цената на отговорностите е от съществено значение при приемането на нови отговорности.

Урок 3: Какви са последствията от носенето на отговорност?

Преглед на урока

Урокът помага на учениците да придобият умения в определянето на последствията от носенето на отговорност и в класифицирането им като полза или цена.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- определят последствията от изпълнението или неизпълнението на отговорностите в дадена ситуация
- класифицират последствията като ползи или цена
- обясняват някои от най-често срещаните предимства и недостатъци при изпълнението на отговорностите.

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика стр.

Методи на обучение

А) Въвеждане в урока

Помолете учениците да идентифицират някои от отговорностите, които мислят да поемат, например: гледане на деца, наставяване на ученици от по-долен клас, участие във футболният отбор. Нека опишат как ще преценят, дали да поемат отговорността или не.

Оставете групата да прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: ползи, последствия, цена, първична правна норма (higher law), предвидимост

Допълнителна лексика: робство, класифицирам

Б) Идеи за усвояване

Какви са последствията от носенето на отговорности?

Нека групата прочете “Какви са последствията от носенето на отговорности?” на стр. . По време на дискусията учениците трябва да разберат, че всеки път, когато поемаме отговорност има определени последствия. Трябва също така да разберат, че последствията нямат нищо общо с наградите и наказанията. Окуражете ги да дадат примери от текста или от техния личен опит.

В) Решава проблема

Можете ли да посочите последствията от носенето на отговорност?

Упражнението е базирано втората част от историята Савина и клуба от шестнадесета улица и чрез него учениците ще научат за поемането на отговорности. Разделете групата по двойки, прочетете историята на стр. и отговорете на въпросите от “Обсъди” на стр. .

Прегледайте инструкциите за попълване и въпросите към упражнението. Следват възможни отговори. Приемете и други обосновани мнения и отговори от страна на учениците.

1.Какви отговорности поема Савина?

Включи се в клуба

Учи се как да изгради къщата на клуба

Помага при строенето на къщата

Ходи на кино с баща си

Пристига в един час след обед в клуба

Храни кучето

2. Какви са последствията от поемането на всяка една от отговорностите?

Нека учениците се опитат да определят последствията от изпълнението на отговорностите на Савина.

Например: Ходенето в клуба от един часа след обед води до по-ранно ставане през уикенда; отделя от свободното си време; по-натоварено ежедневиe заради задачите ѝ в клуба.

3. Кои последствия са положителни?

Разполага с повече време за работа в клуба

4. Кои последствия са отрицателни?

Да става рано през уикендите

5. Според вас, в тази история преобладават положителните или отрицателните последствия?

Приемете всеки обоснован отговор. Окуражете учениците да подкрепят мненията си с цитата от текста.

Г) Идеи за усвояване

Какви са някои от най-често срещаните ползи и вреди от поемането на отговорност?

Нека групата прочете “Кои са някои от най-често срещаните ползи и вреди от поемането на отговорност?” на стр. . По време на изброяването им бихте могли да отразите мненията на дъската. Някои от най-често срещаните ползи са: предсказуемост, сигурност, ефикасност, справедливост, колективен дух, индивидуални поощрения. Някои от най-често срещаните вреди са: задължения, следване на чужди интереси, недоволство, страх от провал, несправедливост.

Помолете учениците да определят всяко едно от тях. При отговарянето на въпросите от частта “Приложете уменията си” нека групата цитира примери от историята за Савина, както и от техния личен опит.

Д) В края на урока

За В края на урока, нека учениците направят упражнение 1 от частта “Използвай наученото”.

На края накарайте групата да прочете отново “Целта на този урок е” на стр. и преценете до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Упражненията предложени в частта “Използвай наученото” на стр. 30 от текста задълбочава и разширява наученото относно ползите и цената от поемането на отговорности. Учениците могат да работят индивидуално или по групи.

Урок 4: Как, при носенето на отговорност, може да превредите кога ползата е по-голяма от цената?

Преглед на урока

Учениците ще усвоят набор от интелектуални инструменти, които да ги насочват при вземането на решения относно поемането на нови отговорности. По време на урока, учениците ще използват интелектуалните инструменти за анализ на факторите при вземането на ефективни решения свързани с отговорността.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват ползата от използването на интелектуалните инструменти при вземането на решения относно поемането на отговорност.
- Прилагат интелектуалните инструменти при вземането на самите решения

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика стр.

Копие за всеки ученик от таблицата С-2: “Интелектуални инструменти за вземане на решения относно поемането на отговорности”.

Протичане на урока:

А) Въведение в урока

Нека учениците прочетат “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: интелектуални инструменти, представител

Допълнителна лексика: номинация, демокрация

Б) Идеи за усвояване

Какво трябва да направиш, за да превредиш правилно дали да поемеш дадена отговорност или не?

Не групата прочете “Какво трябва да направиш, за да превредиш правилно дали да поемеш дадена отговорност или не?” на стр. . По време на дискусията, помогнете на учениците да разберат каква е идеята на интелектуалните инструменти. Те трябва да разберат, че въпросите им помагат при вземането на ефективни решения. За по детайлни обяснения относно интелектуалните инструменти, моля погледнете стр. от Тетрадката на учителя.

Прегледайте таблицата “Интелектуални инструменти помагачи при вземането на решения за поемане на отговорност”. Таблицата е представена на стр. от Тетрадката на ученика. Учениците ще се досетят, че вече са използвали по-голямата част въпросите в таблицата.

В) Реши проблема

Как да превредите като ученик, дали да поемате нова отговорност?

Упражнението развива в учениците умения да използват интелектуалните инструменти за анализ на ситуации и вземане на определени решения. Историята “Представителят на групата” описва последствията от представянето на групата пред ученическия съвет. Нека групата работи по двойки при попълването на упражнението на стр. . Раздайте на всеки ученик копие от таблица С-2 “Интелектуални инструменти помагачи при вземането на решения за поемане на отговорност”. Прегледайте инструкциите за попълване, както и въпросите от частта “Приложи своите умения” на стр. 34

След като учениците попълнят таблиците си, нека споделят отговорите по между си.

По-долу са дадени и възможните отговори на въпросите. Приемете всяко обосновано мнение и окуражете учениците да ги подкрепят с цитата от текста.

Г) В края на урока

За В края на урока, нека учениците оценят ползата от използването на интелектуалните инструменти при анализа на проблемите свързани с поемането на отговорност. Използвайте въпросите от частта “Приложете уменията си” на стр. .

Прочете отново “Целта на този урок е” на стр. и преценете до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. задълбочават и разширяват познанията на учениците за наученото. Учениците могат да работят индивидуални или в малки групи.

<u>Интелектуални инструменти помагачи при вземането на решения за поемането на отговорност</u>	
---	--

С-2

<u>1. Какви отговорности е мислил ученикът да поеме?</u>	<u>Представя групата пред ученическия съвет; да присъства на събранията веднъж седмично; да гласува; дискутира училищни проблеми; планира класни занимания</u>
<u>2. Пред кого се носи отговорността?</u>	<u>Пред другите ученици в училището</u>
<u>3. Какви са източниците на отговорност?</u>	<u>Граждански задължения; обещания; морални принципи</u>

4. Какви могат да са някои от последствията от поемането на тези отговорности? А) <u>Кои от последствията са ползи?</u> <u>Кои представляват цена?</u> Б) <u>Кои ползи или вреди мислите са най-важни? Защо?</u> В) <u>Защо хората преценяват ползите и вредите различно?</u>	Удовлетворението от това, че служи на определена кауза – полза Възможността на гласува – полза Натрупване на опит при общуването с хора – полза Да бъдеш по-различен от останалите – полза Да се откажеш от времето си за обяд – цена Да пропускаш срещи с приятели – цена Да спориш по определени проблеми – цена Възможност някой да ти се ядоса при определено гласуване – цена Приемете всеки обоснован отговор Учениците трябва да дискутират, <u>защо отдават различно значение на ползите и вредите в тази ситуация</u>
5. Ако вие бяхте на мястото на този ученик, как бихте постъпил/а?	Приемете всеки обоснован отговор

Раздел 3: Как да избира кои отговорности да поема?

Увод към раздела. Напомнете на учениците, че хората често са изправени пред избора кои отговорности да поемат и кои не. Много пъти ще ни е необходима способността да вземаме ефективни и обосновани решения относно, кои отговорности да изпълним и на кои наши интереси да дадем приоритет.

Разделът е създаден, така че да повиши способността на учениците да взимат систематични и мотивирани решения. По време на занятията към раздела, те ще се запознаят с методи, които да има помогнат в процеса на взимането на решения.

Насочете вниманието на клас към илюстрациите на стр. и ги обсъдете коментара към тях.

Нека учениците прочетат увода към раздела на стр. от Тетрадката на ученика. Помолете ги да дадат примери на ситуации от техния живот, в които са били изправени пред това да избират коя отговорност да поемат. Как са взели решението?

Урок 6: Кои отговорности са конкуриращи се?(competing responsibilities)

Преглед на урока

Учениците ще научат, че хората често се сблъскват с конкуриращи се отговорности. Ще се запознаят също така и със случаи на конфликти между интереси, ценности и отговорности и че ние сме принудени да правим избор между някои от тях. По време на урока, групата ще се запознае с две истории, които ще им помогнат да разберат повече за алтернативните отговорности.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- обяснят какво са конкуриращите се отговорности
- определят някои от най-често срещаните конфликти между интереси, ценности и отговорности в ежедневието ни
- идентифицират конкуриращите се отговорности в определени ситуации

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика, стр.

Хартия за рисуване и цветни моливи

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: конфликт, конкуренция, интереси, ценности

Б) Идеи за усвояване

Кои са конкуриращите се отговорности?

Нека групата прочете “Кои са конкуриращите се отговорности?” на стр. . По време на дискусията окуражете учениците да цитират примери на алтернативни отговорности от личния си опит. Помогнете им да разберат как отговорностите могат да бъдат в конфликт или как могат да се конфронтират интереси и ценности. Уверете се, че всички са разбрали понятията “ценности” и “интереси”. Те трябва да разберат, че понякога да изпълниш отговорностите си изисква жертви.

Насочете вниманието към илюстрациите на стр. 43 от текста. Обсъдете коментара към картинката.

В) Реши проблема

Можете ли да идентифицирате конкуриращи се отговорности?

Нека учениците прочетат по двойки втората глава историята Савина и клуба от шестнадесета улица. С това занятие учениците ще се научат да идентифицират алтернативните отговорности. След като приключите с четенето нека учениците да отговорят на въпросите от “Обсъди” на стр. . Споделете направеното пред групата.

Ето някои възможни отговори на въпросите:

1.Кои са алтернативните отговорности на Савина?

Да присъства в клуба в 1 часа и да помогне на момчето да открие родителите си

2. Кои са източниците на всяка една от отговорностите?

Обещание; морални принципи

3. Какви биха били последствията от поемането на всяка една от отговорностите?

Учениците имат опит с въпросите от Раздел 2. Приемете всеки обоснован отговор. Помолете ги идентифицират ползите и вредите.

4. Какви ценности и интереси са свързани с всяка една от отговорностите?

Да удържиш на думата си; точност и безопасност; социална загриженост

5. Ако вие бяхте Савина, какви въпроси бихте си задали, за да вземете възможно най-подходящото решение.

Този въпрос е свързан с представените в следващия урок интелектуални инструменти. Приемете всеки обоснован отговор.

Г) Реши проблема

Можете ли да идентифицирате отговорностите, ценностите и интересите?

Това упражнение помага на учениците да развият уменията си за определяне на алтернативните отговорности. Историята “Да кажеш или да не кажеш”, илюстрира как отговорностите могат да се влезнат в конфликт с други важни ценности и интереси. Нека учениците работят с партньор или в групи от по трима за попълване на упражнението. Прегледайте инструкциите на за попълването на упражнението на стр. и въпросите от “Приложи своите умения” на стр. 48.

След приключване на работата си, нека учениците споделят мнението си с останалите.

Възможни отговори могат да включват следното:

1. Какви са отговорностите на Илиян в историята?

Да се прибере в къщи веднага след училище

Негово гражданско задължение е да предотврати или докладва за престъпление

2. Какви други ценности или интереси са свързани с поемането на тези отговорности?

Честност, приятелство, предотвратяване на кражба

3. По какъв начин тези ценности и интереси са в конфликт с отговорностите?

Приемете всеки обоснован отговор

4. Ако вие бяхте Илиян, какво бихте направили? Защо?

Приемете всеки обоснован отговор.

Д) В края на урока

Раздайте хартия за рисуване и цветни моливи. Нека учениците нарисуват човек изправен пред алтернативни отговорности. Споделете направеното с групата.

За заключение прочетете отново “Целта на този урок е” и преценете до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. ___ от текста разширяват и задълбочават наученото относно алтернативните отговорности. По упражнението учениците могат да работят по двойки или в малки групи.

Урок 7: Как да избираме между конкуриращи се отговорности?

Преглед на урока

В този урок учениците ще усвоят интелектуални инструменти за анализ на въпросите свързани с избора на алтернативни отговорности. По време на занятието групата ще ги приложи, за да достигне до определено решение. Историята Торнадото, описва алтернативните отговорности на полицаи от пътната полиция.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват интелектуалните инструменти помагачи при вземането на решение относно конкуриращи се отговорности
- прилагат интелектуалните инструменти за анализ на ситуацията
- правят подходящия избор, относно това коя конкурираща се отговорност да поемат

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика стр. ___.

Копие за всеки ученик от таблицата С-3 “Интелектуални инструменти за избор на конкуриращи се отговорности”.

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Насочете вниманието на групата към илюстрациите. Обсъдете коментарите към тях.

Нека учениците прочетат “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: алтернативни решения, относителна важност, ресурси, спешност

Допълнителна лексика: торнадо, ценности и интереси

Б) Идеи за усвояване

Какво трябва да имате предвид при избора измежду конкуриращи се отговорности?

Това упражнение взема представя някои фактори, които трябва да имаме предвид при вземането на решения свързани с алтернативните отговорности.

Нека групата прочете “Какво трябва да имате предвид при избора измежду алтернативни отговорности?” на стр. . Докато учениците четат, запишете следните неща на дъската: спешност, относителна важност, необходимо време, налични ресурси, други ценности и интереси и алтернативни решения.

По време на дискусията, накарайте групата да обясни всеки един от термините и да цитира свързани с тях примери от текста или техния личен опит.

В) Реши проблема

Можете ли да изберете измежду конкуриращи се отговорности?

Раздайте на всеки копие от таблицата С-3 “Интелектуални инструменти за избор на конкуриращи се отговорности”.

Нека групата се раздели по двойки или в малки групи при попълването на упражнението на стр. . Прегледайте подробно инструкциите и въпросите към таблицата с интелектуални инструменти. Отделете необходимото време за работа.

След приключване на работата, нека всеки сподели мнението си с останалите и отговорите на въпросите от частта “Приложете уменията си” на стр. .

Възможните отговори са дадени в примерната таблица по-долу в текста. Приемете и други обосновани отговори.

<u>Интелектуални инструменти за избор на конкуриращи се отговорности</u>		
C-3		
	<u>Отговорност 1</u>	<u>Отговорност 2</u>

1. Какви са отговорностите?	Да се шофира 15 км до следващия град и да се докарат пожарна кола и подходящото оборудване	Да помогне на викащите си за помощ приятели.
2. Какви са източниците на отговорност?	Задължение, граждански принципи	Морални принципи
3. Какви са последствията от поемането на всяка една от отговорностите?	Приемете всеки обоснован отговор	
4. Кои последствия са ползи и кои вреди?	Приемете всеки обоснован отговор	
5. Колко спешна е всяка едно от отговорностите?	Много спешна, тъй като пожарите в населеното място са извън контрол и няма необходимото оборудване за борба с бедствието	Много спешна, тъй като приятелите му и съседите му викат за помощ
6. Каква е относителната важност?	Част от работата му е да помага на цялата общност; важно е да спаси колкото се може повече живота	Важно е да помогне на приятелите си и да внимава за своя живот.
7. Какво време е необходимо за изпълнението на отговорностите?	Приблизително половин час	Не може да се превреди, тъй като не знаем състоянието на приятеля му
8. Какви са нужните ресурси?	Транспортни средства	Време
9. Какви други ценности и интереси са намесени?	Да спаси човешки животи	Приятелство
10. Какви са възможните алтернативни решения?	Приемете всеки обоснован отговор	
11. Какво бихте направил в тази ситуация? Защо?	Приемете всеки обоснован отговор	

Г) В края на урока

Обсъдете с групата двата въпроса от “Използвай наученото” на стр. .Прочетете отново “Целта на този урок е” на стр. и преценете до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в тази част имат за цел да разширят и задълбочат наученото относно анализа на алтернативните отговорности. Учениците могат да работят по двойки или в малки групи при попълването на упражнението.

Раздел 4: Кой трябва да бъде държан отговорен?

Увод към раздела. Първите 3 раздела от програмата, учениците се запознаха аспекта от понятието отговорност, засягащ задължението на човек или група от хора да изпълнят или да не изпълнят нещо в определена ситуация.

Раздел 4 представя един нов аспект свързан с отговорността. Учениците ще се запознаят със серия от процедури свързани с определянето на това кой е отговорен в смисъл на: подходящ да носи отговорност, подотчетен или заслужаващ доверие поради нещо, което се е случило. Важно е да си способен да определиш типа отговорността с цел да можеш да възнаградиш/осъдиш даден човек или група от хора за извършено добро/лошо дело. В ежедневието използваме тези си способности да планиваме някои наши бъдещи постъпки.

Насочете вниманието към илюстрациите на стр. . Обсъдете коментара към картинките. Попитайте учениците, как могат да решат кой е отговорен за нещо случило се. Накрая нека групата прочете увода към раздела.

Урок 9: Защо искаме да знаем кой е отговорен?

Преглед на урока

Учениците ще научат, че често искаме да знаем кой е отговорен за нещо случило се. Искаме да знаем кой е отговорен за случилото се и съответно, ако то е положително, да го възнаградим, ако е отрицателно да го осъдим по някакъв начин. Понякога искаме да знаем кой е отговорен, за да планиваме някои наши бъдещи действия.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват защо хората искат да знаят кой е отговорен за дадено събитие
- определят кой е отговорен за определени събития
- обяснят защо може да е трудно да се превреди кой да носи отговорността за дадено събитие.

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика на стр. _____.

Протичане на урока

A) Въведение в урока

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: наказвам

Допълнителна лексика: признание

Б) Идеи за усвояване

Защо искаме да знаем кой е отговорен за дадено събитие?

Нека групата прочете “Защо искаме да знаем кой е отговорен за дадено събитие?” на стр. от помагалото. По време на дискусията учениците трябва да разберат, че ние имаме нужда да знаем кой е отговорен за дадено събитие с цел да го възнаградим, осъдим или съставим план за наши бъдещи действия. Окуражете учениците да подкрепят мнението си с цитати от текста или от техният личен опит.

В) Реши проблема

Можете ли да решите кой е отговорен?

Това упражнение включва четвъртата част от историята Савина и клуба от шестнадесета улица. Историята помага на учениците да определят кой е отговорен за нещо случило се и да обяснят защо ни е необходима тази информация.

Нека групата работи по двойки при прочитането на текста и при отговарянето на въпросите от частта “Обсъди” на стр. . Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението и въпросите.

След приключване на работата, нека всеки сподели мнението си с останалите.

Следват някои примерни отговора на въпросите. Приемете и други обосноваване мнения и отговори.

1. За кои от случилите се в историята събития можем да държим някой отговорен?

А) Всички деца поеха отговорност да изплатят на бащата на Савина заема от 50 лева.

Б) Децата са отговорни за поддръжката на къщичката на клуба и двора пред г-жа Георгиева

В) Савина е отговорна за планирането на дейността на членовете на клуба, да се увери, че цветята са напоени и оплевени.

Г) Марко е отговорен за пожара в къщичката. Той също така е и отговорен за възстановяването на къщичката след пожара.

Д) Кучето на съседите е отговорно за разравянето на градината; съседа е отговорен за поведението на кучето си.

Е) Всеки работи здраво по поддръжката на градината през лятото, събирайки и продавайки цветята и зеленчуците.

5. Защо хората в историята искат да знаят кой е отговорен за определени събития?

Защото искаха да възнаградят тези сторили добри дела и да накажат другите, които с действията си са причинили някакви вреди. Също така искат да знаят кой е отговорен, за да предотвратят определени неща за в бъдеще.

6. Кой отговорен за положителни действия е награден?

А) Г-жа Георгиева иска да награди децата за добре свършена работа, като им разреши да засадят градината

Б) Децата и съседите искат да дадат на Савина награда в знак на признание за нейното посвещение и работа в клуба.

В) Марко съжалява за своето поведение и полага доста усилия за възстановяването на клуба и децата му се отблагодарили с покана за членство в клуба.

Г) Кметът иска да знае кой е отговорен за добрите дела в общността с цел да ги награди и да даде пример за подражание на останалите.

7. Кой отговорен за отрицателните действия е наказан?

Децата имат нужда да знаят кой е виновен за пожара в клуба им и да направят, така че той да поеме своята отговорност. В историята Марко възстановява клуба в неговото предишно състояние.

8. Кое познаването на това кой носи отговорност се отразява на бъдещото им поведение?

Участниците в историята имат нужда да знаят кой разравя градината, за да могат я предпазят за в бъдеще. С тази цел се поставя ограда и проблема бива решен.

Г) В края на урока

Тъй като това е последната глава от историята Савина и клуба от шестнадесета улица, нека групата попълни упражнението “Използвай наученото” на стр. . След приключване на работата, учениците трябва да споделят направеното с останалите.

На края прочетете отново “Целта на този урок е” на стр. и установете до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. от текста задълбочават и разширяват познанията на учениците относно кой носи отговорност в определени ситуации. Групата може да работи по двойки или в малки групи.

Урок 10: Какво е полезно да знаем, за да превредим кой е отговорен?

Преглед на урока

Урокът представя набор от интелектуални инструменти полезни при определянето на това, кой носи отговорност. След като се запознаят с интелектуалните инструменти, учениците ще ги приложат в упражнението свързано с историята “Злополука на гарата” – базирана по истински съдебен случай.

Цели на урока

В края този урок, учениците ще могат да:

- обяснят интелектуалните инструменти, които могат да се прилагат при определяне на това кой е отговорен за дадено събитие.
- използват интелектуалните инструменти за анализ на ситуации и преценяват кой носи отговорност за дадено събитие

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика, стр. ____.

Копие за всеки от таблицата С-4”Интелектуални инструменти за определяне на отговорност”

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. ____, докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: безотговорност, мотив, намерение

Б) Идеи за усвояване

Как можете да превредите кой е отговорен?

В тази част на урока ще се запознаете с интелектуални инструменти помагачи при определянето на отговорността. Нека групата прочете “Как можете да превредите кой е отговорен?” на стр. ____ от помагалото. Докато учениците четат, запишете следните фрази на дъската: събитие или ситуация, участници, причиняване, състояние на духа, намерение, безотговорност, вземане под предвид на възможни последствия, контрол, дълг, ценности и интереси. По време на дискусията нека учениците свържат събития от историята със всяка една от фразите в таблицата с интелектуални инструменти. Окуражете учениците да подкрепят мнението си с примери от текста или от техния личен опит.

В) Решава проблема

Можете ли да решите кой е отговорен?

Упражнението дава практически умения на учениците в преценката на това кой носи отговорност за дадено събитие. Историята “Злополука на гарата” описва случка, когато двама души се опитват да се качат в движещ се влак.

Раздайте на всеки ученик копие от таблица С-4 и ги разделете по двойки при попълването ѝ. Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението и въпросите към таблицата.

След приключване на работата нека всички споделят мнението си.

Примерни отговори на въпросите са дадени в таблицата по-долу в текста.

Г) В края на урока

За В края на урока, нека групата обсъди въпросите от “Приложи своите умения” на стр. от текста.

На края прочетете отново “Целта на този урок е” на стр. и обсъдете до каква степен целите му са постигнати.

Използвай наученото

Дейностите предложени в секцията “Използвай наученото” на стр. разширяват и задълбочават наученото за начините на преценка на това кой носи отговорност. Можете да разделите групата по двойки или в малки групи.

<u>Интелектуални инструменти за определяне на отговорност</u>				<u>C-4</u>
<u>1. Какво е събитието или случката?</u>	<u>Експлозията на гарата ранила г-жа Караманова</u>			
<u>2. Кой трябва да бъде държат отговорен за случилото се?</u>	<u>Човека</u>	<u>Охраната</u>	<u>Железопътната компания</u>	
<u>3. По какъв начин всеки от замесените е допринесъл за злополуката?</u>	<u>Човекът се е опитал да се качи в движещ се влак носейки експлозивни вещества</u>	<u>Охраната, която се е опитала да помогне на човек да се качи в движещ се влак</u>	<u>Железопътната компания, която е отговорна за поведението на служителите си</u>	
<u>4. С каква поведенческа нагласа са били учатниците?</u>				
- <u>Намерение</u>	<u>Човекът е бързал, защото е закъснявал; не е имал намерението да причинява щети</u>	<u>Охраната е искала да се увери, че човека ще се качи на влака; не са имали намерение да причиняват щети</u>	<u>Компанията винаги трябва да следи, дали служителите ѝ си изпълняват стриктно задълженията; не е имала намерение да причинява щети</u>	
- <u>Безотговорност</u>	<u>Безотговорно е да</u>	<u>Охраната е била</u>	<u>Компанията трябва</u>	

<u>- Вземане под предвид на възможни последствия</u>	<u>се опиташ качиш в движещ се влак</u> Човекът е трябвало да се предвиди опасностите произтичащи от това да носиш експлозивни материали	<u>запозната с опасностите при качване в движещ се влак</u> Охраната не е имала представа от багажа на човека	<u>да осигури такова поведение на служителите си, че да се създава максимална сигурност за пътниците и околните</u> Компанията винаги трябва да е подготвена за евентуални опасности за пътниците и околните
<u>5. Липсвал ли е контрол върху поведението на дадения участник в събитието?</u>	<u>Не</u>	<u>Не</u>	<u>Не</u>
<u>6. Дълг ли е било на участника да се постъпи по различен начин?</u>	<u>Да</u>	<u>Да</u>	<u>Да</u>
<u>7. Какви важни ценности и интереси обясняват поведението на участника?</u>	<u>Не съществуват причини в оправдаващи на поведението на човека</u>	<u>Охраната е постъпила, така че да осигури безопасността на пътниците</u>	<u>Спорен е въпроса, дали компанията е отговорна за стоящите на гарата хора</u>
<u>8. Кой носи отговорност за злополуката?</u>	<u>Приемете всеки обоснован отговор</u>		

Урок 11: Кой е отговорен за злополуката?

Преглед на урока

В този урок изисква участието на целия клас. Целта на занятието е да покаже на учениците, че подвеждането под отговорност може да има отрицателни последствия. Участниците в това съдебно изслушване, ще анализират историята “Премеждие с балон” и ще определят кой е отговорен за случилите се събития. Историята описва злополука с оборудването на балон с горещ въздух. Учениците ще играят ролите на адвокати и свидетели излагащи показания пред съда с цел да се докаже нехайството на обвиняемия.

Цели на урока

След края на този урок, учениците ще могат да:

- използват интелектуални инструменти при анализа на отговорността на определени лица
- оценяват, взимат и защитават позицията относно това кой трябва да бъде държан отговорен.

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика, стр. .

Копие за всеки ученик от таблица С-4 “Интелектуални инструменти за определяне на отговорност”.

По избор: Поканете местен експерт, например адвокат или съдия, който да се включи в дискусията.

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: ответник, ищец

Допълнителна лексика: граждански процес

Б) Участие в съдебно изслушване

Можете ли да овредите, вземете и защитите позиция свързана с подвеждането под отговорност на даден човек?

Обяснете на групата, че ще вземе участие в фиктивен процес. Участниците ще играят ролите на адвокати, свидетели и жури, за да определят кой трябва да бъде подведен под отговорност в дадена ситуация.

Нека учениците да прочетат историята “Премеждие с балон” на стр. от помагалото. Раздайте на всеки копие от таблицата С-4. Проведете дискусията използвайки въпроси 1 и 2 от таблицата.

В) Подготовка на съдебно изслушване

Можете да въведете групата в занятието с информация относно фиктивните процеси, която ще намерите на стр. от Книгата за учителя.

1. Учениците трябва да се запознаят с ролите си на съдия, адвокати, свидетели, жури и други участници в съдебен процес.

2. Участниците трябва да имат предвид, че това е граждански процес при, който ищецът съди ответника за нанесени му щети.

3. Трябва да се запознаете със съдебните процедури като: встъпителни речи, разпит, кръстосан разпит, заключителни речи, забележки към журито, решение на журито, присъда. Подробни обяснения относно съдебните процедури ще намерите на стр. от Книгата за учителя.

4. Учениците трябва да се запознаят с елементарните правила при излагането на доказателства, като забраната за отправяне на подвеждащи въпроси или излагането на информация, която няма конкретна връзка със случая.

Идеята на подобно занятие е да развие критическото мислене и участническите умения на учениците

Разделете групата на групи, както е посочено на стр. от помагалото.

Група 1 – Свидетели

Свидетелите на ищеца включват: г-н Кирилов и хората в парка съгласни с позицията му.

Свидетелите на ответника включват: г-н Начев, Бойко и хората в парка погнали на г-н Начев.

Група 2 – Адвокати

Трябва да разпределите по четири адвоката на всяка страна. Всеки адвокат трябва да се включи в подготовката на отредената му позиция. По време на процеса един адвокат ще направи встъпителната реч, втори разпита, трети кръстосания разпи, четвърти заключителната реч.

Група 3 – Други роли в съдебния процес

Ролите включват съдия, жури, съдебен полицай, стенограф

Ако сте поканил експерт, той трябва да се включи в подготовката на позицията на адвокатите. Експертът би могъл да играе ролята и на съдия.

Както са разделени по групи, нека учениците довършат попълването на таблица С-4. Информацията от таблицата трябва да бъде използвана от адвокатите да подготвят речите си.

Г) Вземане на участие в съдебно изслушване

Прегледайте с групата процедурите по вземане на участие в фиктивен съдебен процес. Съдията трябва да е подготвен да прилага правилата по време на занятието и да не допуска избухването на спорове между адвокатите и между свидетелите. Добре е да поставите и подходящо ограничение във времето за всяко изказване, както и човек който да следи за спазването им.

Д) В края на урока

Въпросите от частта “Да обсъдим направеното” са създадени с цел да обобщят урока. Окуражете учениците да изразят мнението относно процеса и решението на журито. Накарайте групата да овреди ефективността от подобни занятия при създаването на определени умения за определянето на отговорност.

На края прочете отново “Целта на този урок е” на стр. и преценете до каква степен целите му са изпълнени.

Справедливост

Справедливост

Въведение в програмата на раздел Справедливост. Почти е невъзможно да прочетем вестник или да гледаме телевизия без да срещнем проблеми свързани с възникнала несправедливост - по отношение на определен човек или група от хора – за начина на разпределение на определени блага, ресурси или задължения; или в процес срещу обвинен закононарушител.

Програмата на раздел Справедливост помага на учениците да разберат и приложат основните принципи при анализа на въпроси свързани със справедливостта, с цел да могат да преценят в дадена ситуация, от тяхна гледна точка, какво е справедливо и какво не. Участниците в програмата ще добият ясна представа за това колко е важно за съвременното общество, хората да могат да решават проблемите свързани със справедливостта ефективно и компетентно.

В уроците към раздела учениците ще се научат, че понятията “справедливост” и “честност” имат приблизително еднакво значение. Ще научат, че всеки се сблъсква в ежедневието си с проблеми свързани със справедливостта – в къщи , в училище, в населеното място, където живеем. В програмата “Справедливост” са включени въпроси засягащи разпределителната справедливост, корективната справедливост и процедурната справедливост. Подобен род класифициране ни помага да отреагираме адекватно на проблеми свързани със справедливостта. Изложени са също така и набор от интелектуални инструменти за анализ на конкретни ситуации и решения.

За въведение на участниците в програмата, накарайте ги да прочетат увода на стр. от помагалото. Накарайте учениците да изброят случки от техния личен опит, когато са чули фразата “Това не е честно!”. Обяснете им, че това са все въпроси касаещи темата “Справедливост”. Нека участниците изброят, всеки за себе си, списък с критерии, по които преценяват дали нещо е справедливо.

Раздел 1: Какво е справедливост?

Увод към Раздел 1. По време на този уводен урок, учениците ще дискутират въпроси свързани с важността на понятието “справедливост” в ежедневието ни.

Насочете вниманието на групата към илюстрациите на стр. ____ от текста. Помолете ги отговорят на въпроса: “Какви примери на справедливост откривате в тези картинки?”. В първата илюстрация се вижда момче, което е наказано заради поведението си – корективна справедливост. Във втората илюстрация един ученик получава кутия с цветни моливи, докато друг само един молив – пример за разпределителна справедливост. В третата илюстрация се вижда момиче, което чете вестници и гледа телевизия с цел да си помогне при взимането на определено решение - процедурна справедливост.

Нека групата прочете увода към раздел 1. Какво е справедливост? Учениците трябва да могат да обяснят какво е справедливост и да разделят представените проблеми в три категории: разпределителна справедливост, корективна справедливост, процедурна справедливост. Ние разделяме проблемите на справедливостта в тези три категории, защото използваме различни идеи и подходи при решаването на възникнали с тях проблеми.

Накарайте учениците да определят както очакват да научат от тази програма и да изброят няколко въпроса, на които очакват да получат отговор. Ако си водят дневник нека ги отразят и там.

Урок 1: Какви са трите основни проблема свързани със справедливостта?

Преглед на урока

Учениците ще научат, че въпросите свързани със справедливостта са разделени в три категории: разпределителна справедливост, корективна справедливост, процедурна справедливост. Те ще се запознаят със определенията на всяко едно от понятията и ще получат опит в класифицирането на определени проблеми във всяка една от трите категории. На участниците ще бъдат представени и набор от интелектуални инструменти, помагачи при анализа на въпроси свързани със справедливостта.

Цели на урока

След края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват какво са разпределителна, корективна и процедурна справедливост.
- Класифицират определени ситуации във всяка една от трите категории
- Обясняват ползата от това да класифицираш проблемите във всяка една от категориите.

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика, стр. ____.

Раздайте определен брой вестници и списания на групата.

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Докато групата чете “Целта на този урок е” на стр. от помагалото, вие запишете основните понятия на дъската.

Основни понятия: разпределителна справедливост, корективна справедливост, процедурна справедливост

Допълнителна лексика: категория, класифициране

Б) Реши проблема

Нека учениците попълнят упражнението “Реши проблема” на стр. от помагалото. След това ги оставете да прочетат историята “Иван научава какво е справедливост” на стр. .Това е история от четири части, като всяка една от тях се е представена в един от четирите раздела на програмата. Първата част има за цел да запознае учениците с методите на класифициране на справедливостта. В първата част Иван, полицейски началник, се сблъсква с проблеми свързани с назначаването на негов заместник – разпределителна справедливост, с определянето на това кой е виновен - корективна справедливост, събирането на информация относно някой обвиняем – процедурна справедливост.

Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението на стр. и въпросите от “Обсъди” на стр. .След като прочетат историята разделете групата по двойки за отговаряне на въпросите от упражненията и ги накарайте да споделят мненията си с групата.

Проведете дискусия, в която учениците отговарят на въпросите от илюстрациите на стр. “Какво е честно и какво нечестно, при ограничаването на хората да кандидатстват за работа като заместник шерифи?”, “Какво е честно и какво нечестно в начина, по който Иван арестува определен човек?”

В) Идеи за усвояване

Какви са трите проблема на справедливостта?

В тази част учениците ще се запознаят с определенията на трите категории справедливост. Нека учениците прочетат дефинициите и дадените примери. Уверете се, че групата е разбрал добре определенията. По време на дискусията, окуражете участниците да дават примери от техния личен опит. Сега насочете вниманието им към всяка една от илюстрациите в частта. Накарайте ги да отговорят на въпросите към тях: “Какъв е справедливия начин на преценка относно това колко пари трябва да взима даден човек за свършената си работа?”; “Какво е честно или нечестно да разрешиш на някой обвиняем да каже своята версия за случилото се?”; Какъв ще бъде справедливото поведение спрямо някой, който е направил нещо лошо?”

Г) Реши проблема

Можете ли да дадете примери за трите типа проблеми свързани със справедливостта?

Упражнението помага на учениците да приложат наученото в частта “Идеи за усвояване”.

Разделете групата по двойки при попълването на упражнението: “Можете ли дадете примери за трите типа проблеми свързани със справедливостта?” на стр. ____.
Прегледайте инструкциите към упражнението и въпросите от “Приложи своите умения” на стр. ____. След като учениците приключат с работата си, накарайте ги да споделят мнението си с останалите.

Ето някои възможни отговора:

1. Може ли всяка от описаните ситуации да се определи като корективна, разпределителна или процедурна справедливост? Защо?

Ситуации 1&4: Разпределителна справедливост

Ситуации 2&6: Корективна справедливост

Ситуации 3&5: Процедурна справедливост

2. Какво би било справедливо да се направи във всяка една от ситуациите?

Приемете всеки обоснован отговор.

3. Има ли ситуации във вашето училище, които да свържете с изброените проблеми?

Приемете всеки обоснован отговор.

Д) Идеи за усвояване

Защо проблемите на справедливостта са разделени в три групи?

Нека групата прочете “Защо проблемите на справедливостта са разделени в три групи?” на стр. ____. Учениците трябва да разберат, че ние разделяме справедливостта в три категории, защото трябва да си задава различни въпроси, за да решим проблемите свързани с дадена ситуация. Важно е първо да се идентифицират първо проблемите и след това да се изберат подходящите интелектуални инструменти (представени подробно в програмта). Подчертайте, че самата справедливост не е разделена на три категории, а въпросите и проблемите свързани с нея. Отбележете също така, че има ситуации, които можем да отнесем към повече от една категория.

Е) В края на урока

Разделете групата на малки групи от по трима или петима. Раздайте на всяка група вестник или списание и ги накарайте да открият статии свързани със справедливостта. След това нека се опитат да категоризират всяка една от статиите и да споделят работата си с останалите.

На края прочетете отново “Целта на този урок е” и преценете до каква степен целите на урока са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите в частта “Използвай наученото” имат за цел да разширят и задълбочат знанията на учениците относно класифицирането на въпросите свързани със справедливостта. По упражнението можете да разделите групата по двойки или в малки групи.

Раздел 2: Как можем да решаваме проблеми разпределителната справедливост?

Увод към раздела. Раздел две се занимава с темата за разпределителната справедливост, а именно: справедливото разпределение на облагите и задълженията между двама или повече членове на обществото. В занятията към раздела учениците усвояват набор интелектуални инструменти полезни при анализа, вземането и защитаването на позиция свързана с разпределителната справедливост. Интелектуалните инструменти свързани с разпределителната справедливост включват:

1. Принципи на равнопоставеност

2.Серия от разсъждения (нужда, капацитет, заслуга), необходими при прилагането на принципите на равнопоставеност.

Насочете вниманието на учениците към илюстрациите на стр. от помагалото. Помолете ги определят показаните проблеми свързани с разпределителната справедливост. Например кой трябва да получи награда или колко трябва да му бъде платено за извършването на определена работа? Какво трябва учениците да имат предвид, когато отговарят по честен начин на въпроси свързани с проблемите на разпределителната справедливост?

Нека групата прочете увода към раздел 2: Как можем да решаваме проблеми свързани с разпределителната справедливост? Помолете учениците да кажат какво очакват да научат в този раздел и да изброят няколко въпроса, на които искат да получат отговор?

Урок 2: Какви идеи са полезни при анализа на проблеми свързани с разпределителната справедливост?

Преглед на урока.

Урокът е фокусиран върху понятията “облаги” и “задължения”. Учениците ще се запознаят с определението за разпределителна справедливост и ще научат какво хората дефинират като облаги и задължения и как те трябва да бъдат разпределяни. Групата ще се запознае, че при честното разпределяне на облагите и задълженията, трябва да се прилага принцип на равнопоставеност. Добре е да знаем, че хората получаващи облаги или нагърбващи се с определени задължения са различни по между си. Участниците в дискусията ще се научат също така, да прилагат принципа на равнопоставеност в различни ситуации.

Цели на урока

След края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват, че разпределителната справедливост е честен начин на разпределение на облагите и задълженията
- дефинират понятията “облаги” и “задължения”
- дефинират принципа на равнопоставеност
- прилагат принципа на равнопоставеност при анализа на дадена ситуация
- обясняват ползата от равнопоставеност и неравнопоставеност, когато се анализират въпроси на разпределителната справедливост

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика на стр.

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Насочете вниманието на групата към илюстрацията на стр. . Помолете учениците да отговорят на въпроса: Какво трябва да вземете под предвид, когато решавате кой да свири в училищния оркестър? Накарайте групата да изброи какво трябва да вземе се под предвид, когато се решава кой да бъде подложен на медицинско лечение при злополука.

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. от помагалото, докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: облаги, задължения, равнопоставеност, неравнопоставеност

Допълнителна лексика: свързвам, следовател

Б) Идеи за усвояване

Какво е разпределителната справедливост?

Нека учениците прочетат “Какво е разпределителната справедливост?” на стр. . Те трябва да разберат, че понятието се отнася за честното разпределянето на определени неща сред членовете на дадено общество. По време на дискусията се уверете, че всеки е разбрал правилно смисъла на термините “облаги” и “задължения”. Накарайте ги да цитират примери за облаги и задължения от прочетеното или от техния личен опит. Какви проблеми биха възникнали ако се опитахме да разпределяме облаги и задължения в дадена общност?

В) Решава проблема?

Можете ли да идентифицирате облагите и задълженията разпределени в тези ситуации?

Упражнението създава умения в учениците да идентифицират облагите и задълженията в определени ситуации.

Разделете групата по двойки или в малки групи. Прегледайте въпросите от “Приложи своите умения” на стр. . След като са завършили работата си, помолете ги споделят мнението си с останалите.

Следват някои възможни отговора:

1. Какво се разпределя във всяка една от ситуациите? Облага ли е или задължение?

Ситуация 1: поправка на повредени сгради – облага; плащане на данъци и такси - задължение

Ситуация 2: възможност да свириш в училищния оркестър – облага

Ситуация 3: носене на учебници в училище – задължение

Ситуация 4: награда – облага

2.Какво е честно или нечестно при разпределението на облагите и задълженията във всяка една от ситуациите?

Ситуация 1-4: Приемете всеки обоснован отговор

3. Какво трябва да имате предвид при вземането на справедливи решения за това кой да получи облага и кой задължение?

Ситуация 1-4: Приемете всеки обоснован отговор. Отговорите трябва да бъдат така изложени, че да се разбира, че учениците са започнали да разбират как хората във всяка една от ситуациите са различни или еднакви и колко важно е това за разпределението. Отговорите им трябва да подсказват, че са започнали да мислят за понятията: нужда, капацитет, заслуга. Идеите за равнопоставеността са дискутирани по обширно в оставащата част от урока.

Г) Идеи за усвояване

Как може принципа на равнопоставеност може да бъде използван при решаването на проблеми свързани с разпределителната справедливост?

Тази част от урока обяснява принципа на равнопоставеност. За да бъдем честни при разпределянето на облагите или задълженията трябва да вземаме под предвид техните еднаквости и различия.

Нека групата прочете “Как принципа на равнопоставеност може да бъде използван при решаването на проблеми свързани с разпределителната справедливост?” на стр. . Уверете се, че учениците са разбрали какво значи “равнопоставеност”. Подчертайте, че трябва да гледаме само тези еднаквости и различия, които имат отношение към конкретния случай.

Д) Реши проблема

Можете ли да идентифицирате начините, по които хората си приличат или се различават в дадените ситуации?

Упражнението създава умения в учениците да идентифицират приликите и разликите между хората, които трябва да получат дадена облага или да бъдат натоварени с определено задължение.

Разделете групата по двойки или в малки групи. Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението на стр. 19 и въпросите от “Приложи своите умения” на стр. . След като са приключили с работата си, ги помолете да споделят мненията си с останалите.

Ето някои възможни отговора:

1. По какво си приличат хората във всяка една от ситуациите?

Ситуация 1: Всички обитатели са били засегнати от пожара

Ситуация 2: Всеки иска да помогне при гледането на пет годишното дете

Ситуация 3: Всички ученици в групата имат правото и заслужават да се учат

Ситуация 4: Всички ученици са членове на една и съща общност. Решенията на ученическия съвет засягат всички ученици. Всеки ученик има нужда да разбере какво значи самоуправление.

2. По какво се различават хората във всяка една от ситуациите?

Ситуация 1: Някои обитатели са загубили дома и имуществото си. Други на са пострадали от пожара. Някои имат нужда от помощта на червения кръст, други не.

Ситуация 2: Всеки от намесените се различава от другите по възраст и поради това от способността им да се справят с определени ситуации.

Ситуация 3: Трима ученика притесняват реда в клас. Другите се държат добре. Някои заслужават по ниска оценка за заслугите си, други не.

Ситуация 4: По-старите ученици са по опитни от по-младите. Те могат по-лесно да разберат важността от ученическото самоуправление и как вземат правилно решения относно дадена ситуация. Някой може да каже, че по-старите ученици са по-заслужили от други, тъй като са посещавали училището по-дълго време

2. Използвахте ли думите: нужда, капацитет и заслуга в дискусиата относно какво е справедливо във всяка една от ситуациите?

Ситуация 1-4: Тези въпроси са свързани с материал, които учениците трябва да усвоят по-нататък. Приемете всеки обоснован отговор.

4. Какво си мислите, че ще е справедливо да направите във всяка една от ситуациите? Защо?

Ситуации 1-4: Приемете всеки обоснован отговор. Отговорите трябва да показват, че учениците мислят за еднаквостите и различията като вземат под предвид термините: нужда, капацитет, заслуга. По-детайлно обяснение следва в Урок 3.

Е) В края на урока

Нека учениците прочетат още веднъж “Целта на този урок е” на стр. , след това преценете до каква степен целите му са изпълнени.цц

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. задълбочават и разширяват наученото относно идентифицирането на еднаквостите и различията между хората и начина на разпределение на облагите и задълженията между тях. Може да разделите групата по двойки или в малки групи за работата по това упражнение.

Урок 3: Какви идеи са полезни при решаването на проблеми свързани с разпределителната справедливост?

Преглед на урока

Урокът представя идеята, че когато анализираме въпроси свързани с разпределителната справедливост, трябва го правим съобразявайки се с нуждите, капацитета и заслугите на хората. По време на урока учениците ще научат набор от интелектуални инструменти за полезни за решаването на проблеми свързани с разпределителната справедливост.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват понятията: нужда, капацитет и заслуга
- прилагат принципа на равнопоставеност, вземайки под предвид нуждата, капацитета и заслугите
- обясняват полезността от интелектуалните инструменти при решаването на проблеми свързани с разпределителната справедливост

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика на стр. .

Копие за всеки от таблица Й-1 “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с разпределителната справедливост”

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: капацитет, заслуга, нужда

Допълнителна лексика: титуляр, съмнения

Б) Идеи за усвояване

Как можете да комбинирате нуждата, капацитета и заслугите със принципа на равнопоставеност?

Тази част обяснява в детайли идеите за нужда, капацитет и заслуги и как те се свързани с разпределителната справедливост.

Нека групата прочете “Как можете да комбинирате нуждата, капацитета и заслугите със принципа на равнопоставеност?” на стр. . По време на дискусията помолете учениците да цитират примери от текста или от техния личен опит.

Групата трябва да разбере, че в някои случаи нуждата е по-важно от капацитета и заслугите, в други ситуации е възможно обратното. Понякога на всичките три трябва да им бъде отдадена еднаква важност. Подчертайте, че по принцип мненията на хората относно нуждата, капацитета и заслугите се различават.

В) Реша проблема

Можете ли да откриете примери на нужда, капацитет и заслуги?

Упражнението включва втората част от историята “Иван научава какво е справедливост”. Героят се запознава с термините “нужда”, “капацитет” и “заслуга”.

Първо прегледайте инструкциите за попълване на упражнението на стр. , а после отговорите на въпросите от “Обсъди” на стр. . След това накарайте учениците да прочетат историята. Разделете ги на малки групи или по двойки за отговор на въпросите. След приключване на работата нека всеки сподели мнението си с останалите.

Г) Идеи за усвояване

Какви интелектуални инструменти са нужни при решаването на проблеми свързани с разпределителната справедливост?

Тази част представя интелектуалните инструменти за анализ на проблемите на разпределителната справедливост. Въпросите, с които учениците са се запознали в уроци 2 и 3 се появяват в примерната таблица на стр. тетрадката на ученика.

Раздайте на всеки копие от таблицата Й-1.

Д) Реша проблема

Можете ли да използвате интелектуални инструменти за решаването на проблем?

Това упражнение създава умения в учениците за използването на интелектуални инструменти при вземането на определени решения.

Историята “Избор на заместник” описва нуждата на отбор по баскетбол да замени капитана си, тъй като той е контузен. Пет резерви са взети под предвид. Кой играч трябва да бъде избран?

Нека учениците работят по двойки или в малки групи. Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението и оставете групата да прочете историята. Учениците трябва да използват таблица Й-1, за да запишат отговорите си. След приключване на работата нека всеки сподели мнението си с останалите. Таблицата по-долу в текста включва примерни отговори. Приемете и други обосновани мнения.

Е) В края на урока

За В края на урока, насочете вниманието към въпросите от частта “Приложи своите умения”. Учениците трябва да обяснят защо решението им от упражненията “Реша проблема” са справедливи.

На края нека групата прочете отново “Целта на този урок е на стр. и преценете до каква степен целите му са изпълнени.

<u>Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с разпределителната справедливост</u>		<u>Й-1</u>
<u>1. Каква облага или задължение трябва да бъде разпределено?</u>	<u>Възможността някой да се включи в титулярния отбор по баскетбол – облага</u> <u>Възможността да се трупа опит по време на играта срещу други отбори – облага</u>	
<u>2. Кои са хората взети под предвид при разпределянето на ползите и облагите?</u>	<u>А) Ангелина – тя е най-добрата резерва и е имала вече възможността да играе</u> <u>Б) Мартин – той е с навехната китка</u> <u>В) Еди – не е имал възможността да играе последните три игри. Полезен е за отбора толкова, колкото Георги и Павлина</u> <u>Г) Георги – Той е бил болен по време на последните три игри. Полезен е за отбора, толкова, колкото Еди и Павлина</u>	
<u>3. Какви съществени прилики и различия съществуват сред хората от гледна точка на:</u> <u>А) нужда</u> <u>Б) капацитет</u>	<u>Отговорите на този въпрос ще варират. Приемете всеки обоснован отговор. Ето изброени няколко примера:</u> <u>А) нужда – всяка една от смените има нужда от повече опит. Ангелина има предимство в това отношение, тъй като вече е играла и е най-добрата резерва.</u> <u>Б) капацитет – възможните смени нямат еднакви способности. Еди, Павлина, Георги имат еднакви способности на</u>	

<u>В) заслуга</u>	<u>добри играчи. Мартин е контузен. Всеки от тях има нужда от опит, за да подобри представянето си.</u> <u>В) заслуга – Ангелина може би най-много от всички заслужава да играе, тъй като е най-добрата резерва, но от друга гледна точка и останалите имат право да играят, защото не са взели участие в последните няколко игри.</u>
<u>4. Какви прилики и разлики трябва да бъдат взети под предвид, когато се решава кой да получи облагата или задължението?</u>	<u>При отговора на този въпрос учениците трябва да имат предвид, че отбора има нужда да спечели следващия си мач. Също така отбора има нужда от това резервите му да трупат повече опит.</u> <u>Учениците трябва да вземат под предвид приликите и разликите между резервите от гледна точка на нуждите, способностите и заслугите им. Приемете всеки обоснован избор за титуляр</u>
<u>5. Вземайки под предвид набелязаните от вас приликите и разликите между резервите, какъв според вас ще е най-справедливият начин на избор на смяна?</u>	<u>Учениците трябва да изберат смяна и да са в състояние да обосноват избора си.</u>

Урок 4: Как бихте решили този проблем свързан със справедливостта?

Преглед на урока

Урокът изисква участието на целия клас. Занятието има за цел да създаде умения у учениците, чрез прилагането на интелектуални инструменти свързани с разпределителната справедливост. Историята “Здравно осигуряване” описва предложение за създаване на перо в бюджета на дадена община, което да покрива медицинските услуги на жителите ѝ. Някои от гражданите са за, други против. По време на упражнението учениците ще играят ролите на общински надзорен съвет и групи на заинтересовани граждани. Участниците ще използват набор от интелектуални инструменти за взимането и защитата на позициите си. По време на ролевата игра всяка група ще представи мнението си пред общинския надзорен съвет.

Цели на урока

След края на този урок, учениците ще могат да:

- прилагат интелектуалните инструменти за анализ на ситуации свързани с разпределителната справедливост

- оценяват, взимат и защитават позиция по въпрос свързан с разпределителната справедливост
- обясняват ползата от интелектуални инструменти при вземането на решения свързани с разпределителната справедливост

Подготовка/Необходими материали

Текст от Тетрадката на ученика на стр.

Копие за всеки ученик от таблица Й-1

По избор: Баджове за всеки участник с името и ролята му; Можете да поканите местен експерт, като например общински съветник.

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Обяснете на групата, че по време на занятието ще използват набор от интелектуални инструменти, които ще ги насочват при оценката, вземането и защитата на отредените им позиции.

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните думи на дъската.

Основни понятия: надзорен съвет, местни власти, граждански форум

Допълнителна лексика: предложение, общински услуги, здравно осигуряване

Б) Участие в граждански форум

Как бихте разпределили справедливо облагите и задълженията от здравното осигуряване?

Нека групата прочете историята, “Здравно осигуряване” на стр. . По време на дискусията можете да дадете на учениците повече информация относно местните власти и по специално общинския надзорен съвет.

Учениците трябва да разберат за какво точно ще служи това перо в общинския бюджет и какви ще се облагите и задълженията на гражданите свързани с него. След като сте обсъдили подробно историята , раздайте на всеки ученик копие от таблица Й-1.

В) Участие в граждански форум

Разделете групата на шест групи, както е посочено на стр. от помагалото. 1-вата група ще играе ролята на Общински надзорен съвет. Групи от 2 до 6 ще играят ролята на граждани с различни интереси. Помолете учениците да се запознаят подробно с ролите си. Ако сте поканили местен експерт, нека се включи да работи с общинския надзорен съвет.

Г) Подготовка на граждански форум

Прегледайте инструкциите за подготовка на изслушване на граждански мнения пред общинския съвет на стр. _____ от помагалото. По време на подготовката всяка група трябва да попълни таблица Й-1.

Група 1 трябва да избере председател, който да проведе изслушването и да подготви въпроси към всяка една от страните.

Групи от 2 до 6 трябва да използват информацията от таблиците си, за да подготвят кратки изложения пред общинския съвет. Задължително за всяка група е да си избере говорител, останалите ще се включат при отговорите на въпроси от страна на общинския съвет.

Д) Вземане на участие в изслушване пред общински съвет

Прегледайте инструкциите за изслушване пред общински съвет на стр. _____ от помагалото. Подредете класната стая по подходящ за занятието начин.

Нека председателят на общинския съвет да призове за внимание. Може да представи накратко предложението за ново перо в бюджета.

След това всяка група трябва да изложи позицията си пред общинския съвет. След всяко изложение следват въпроси от страна на съвета, на които трябва да отговорят учениците, които не се взели участие в представянето на позицията.

За заключение, съвета трябва да обсъди силните и слабите страни на всяка позиция и да вземе обосновано решение.

Е) В края на урока

Въпросите от частта “Да обсъдим направеното” на стр. _____ са създадени с цел да се обобщат урока. Също така тези въпроси ще помогнат на учениците да оценят начина, по който съвета е взел своето решение. Окуражете учениците да се изказват свободно относно решението на общинския надзорен съвет.

Ако сте поканили местен експерт, нека се включи с коментар за проведката се дискусия.

Раздел 3: Как да решаваме проблемите на корективната справедливост?

Увод към раздела. В този раздел учениците ще се запознаят със справедливите последици при нарушаването на определени правила и закони. В първите уроци групата ще се запознае с основните принципи на корективната справедливост, които включват: коригиране на поведението и превенция. Учениците ще се запознаят и с набор от интелектуални инструменти, полезни при оценката, вземането и защитата позиция свързана с нарушаването на определени правила и закони.

Интелектуалните инструменти включват:

1. Определяне на самите нарушения
2. Идентифициране на човек или група от хора, нарушаващи законите.
3. Идентифициране на човек или група от хора, чиито права са били нарушени.
4. Обсъждане на последициите свързани с нарушените правила и закони
5. Вземане по предвид на различни ценности и интереси

Насочете вниманието на групата към илюстрациите на стр. . Помолете учениците да отговорят на въпроса: “Какви проблеми свързани с корективната справедливост можете да откриете на картинките?”. Помолете учениците да кажат как би било справедливо да се реагира в изложените ситуации?

Нека групата прочете увода към раздел 3 на стр. от помагалото. Помолете учениците да изброят няколко неща, които очакват да научат по време на занятията си към раздела или въпроси, на които очакват да получат отговор.

Урок 5: Какви са целите на корективната справедливост?

Преглед на урока

Учениците ще се запознаят, че корективната справедливост представляват последствията възникващи при нарушаване на определени правила и закони. Участниците в занятието ще научат, че целта на корективната справедливост е да коригира поведението на определени хора и да следи за спазването на законите и правилата в обществото. Учениците трябва да правят разлика между термините “лоша постъпка” и “щета”.

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват значението на корективната справедливост
- дефинират понятията “лоша постъпка” и “щета”
- правят разлика между ситуации, където има проява на “лоша постъпка” или “щета”
- обясняват целите на корективната справедливост
- анализират ситуации и предлагат начини за постигане на целите на корективната справедливост

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика, стр. .

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Помолете учениците да дадат примери на ситуации, когато са постъпили лошо или са нанесли щета на някого, както последвалото постъпката наказание.

Защо според тях е било необходимо това наказание? Мислят ли, че наказанието е било справедливо? Защо и защо не?

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: коригиране на поведението, превенция, щета, лоша постъпка

Допълнителна лексика: нарушаване, репутация, отказ, обезкуражаване, пещ, огън

Б) Идеи за усвояване

Какви са лошите постъпки и щетите?

Нека групата прочете на стр. “Какво са лошите постъпки и щетите?”. Прегледайте дефиницията на корективната справедливост от урок 2. Уверете се, че учениците са разбрали понятията. Накарайте учениците да цитират примери за лоши постъпки от текста или от техния личен опит.

Уверете се, че групата е разбрал какво е значението на термина “щета”. Нека учениците цитират от текста примери за щети. Те трябва да разберат, че щетите включват както нанасянето на повреди на имущество или физическото нараняването на определена личност, така и ограничаването на някои нейни права.

В) Реши проблема

Можете ли да идентифицирате лошите постъпки или щетите в изложените ситуации?

Това упражнение създава умения в учениците да идентифицират лошите постъпки и щетите в определени ситуации.

Разделете групата по двойки за попълването на упражнението “Можете ли да идентифицирате лошите постъпки или щетите в изложените ситуации?” на стр. . Прегледайте въпросите от “Приложи своите умения” на стр. . След приключване на работата нека всеки сподели мнението си с останалите.

Следват примерни отговори на въпросите:

1. В коя ситуация наблюдаваме лоша постъпка или щета?

Ситуация 3: *трима тийнейджъри нападнали г-жа Пенева и ѝ откраднали чантата – и двете лоши постъпки. Г-жа Пенева си счутила ръката - щета*

2. В кои ситуации наблюдаваме само лоши постъпки?

Ситуация 2: *Цецо взел насила пари от Божо – лоша постъпка. Би могло да се твърди, че е и щета, тъй като Божо е бил лишен от своя собственост.*

3. В коя ситуация е имало само щета?

Ситуация 1: *Юлия изпуснала и счутила вазата на Мила - щета*

4. Дайте примери на ситуации, от вашия опит, който включва следното:

- лоша постъпка и щета
- само лоша постъпка

- само щета

Приемете всеки друг обоснован отговор.

Г) Идеи за усвояване

Защо имаме нужда от корективната справедливост?

Нека групата прочете “Защо имаме нужда от корективната справедливост?” на стр. . По време на дискусията учениците трябва разберат, че в един идеален свят най-справедливото отговор при наличието на лоша постъпка или щета е да се възстановят нещата точно така, както са били началото. Това, разбира се, е невъзможно в света, в който живеем и затова трябва да измислим алтернативни начини за наказание и отговор на подобни постъпки.

Имаме нужда от корективната справедливост в нашето общество с цел да поправим и възстановим в максимална степен нанесените щети. От съществено значение е за обществото да направи така, че да предотврати евентуални бъдещи подобни постъпки.

Д) Реши проблема

Можете ли да предложите справедливо решение на проблема?

Това упражнение представя пред учениците основните цели на корективната справедливост: да коригира и да предпазва.

Разделете групата по двойки или в малки групи за работата по упражнението. Прегледайте въпросите от “Приложи своите умения” на стр. 41. След като учениците са приключили с работата си, нека споделят идеите си с останалите.

Приемете всеки обоснован отговор. Важна гледна точка е, учениците да са способни да обясняват как предложенията им по справедлив начин ще коригират лошата постъпка или щета и същевременно ще предпазят обществото от бъдещи подобни последствия.

Е) В края на урока

За обобщение на урока можете да използвате въпросите към илюстрациите.

На края, накарайте учениците да прочетат отново “Целта на този урок е” на стр. и ги помолете да определят до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в “Използвай наученото” на стр. имат за цел да задълбочат и разширят наученото от учениците относно лошите постъпки, щетите и целите на корективната справедливост. Разделете групата по двойки или на малки групи за работа по упражненията.

Урок 6: Какви интелектуални инструменти са полезни при решаването проблеми на корективната справедливост

Преглед на урока

Този урок ни представя първите четири от седем въпроса организирани като интелектуални инструменти в таблица.

Учениците ще научат ключови понятия и ще използват всеки един от четирите въпроса в дейностите към урока.

Цели на урока

След края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват първите четири въпроса от интелектуалните инструменти свързани с корективната справедливост
- прилагат четирите въпроса за анализ на определени ситуации

Подготовка/Необходими материали

Копие за всеки ученик от таблицата С-2 “Интелектуални инструменти за разрешаване на проблеми свързани с корективната справедливост.

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Нека учениците прочетат “Целта на този урок е” на стр. от Тетрадката на ученика, докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: справедливост на мира

Допълнителна лексика: извършвам, възстановявам

Б) Идеи за усвояване

Какви идеи можем да използваме, за да реагираме по подходящ начин на лоши постъпки или нанесени щети?

Нека групата прочете “Какви идеи можем да използваме, за да реагираме по подходящ начин на лоши постъпки или нанесени щети?” на стр. . Това упражнение служи като преглед на целите корективната справедливост.

В) Реши проблема

Можете ли да посочите идеи, които да ни помогнат да решим проблеми свързани с корективната справедливост?

Това занятие представя интелектуалните инструменти служещи за решаването на проблеми свързани с корективната справедливост.

Историята към упражнението е третата част на “Иван научава какво е справедливост”. В третата част, гласоподавателите избират Иван за съдия миротворец. Иван разбира какво трябва да знае, за да може да анализира проблеми на корективната справедливост и да осъжда правилно лошите постъпки и щетите.

Нека учениците прочетат третата част на стр. . Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението на стр. и въпросите от “Обсъди” на стр. . След като са завършили с четенето, нека групата се раздели по двойки и направи посочените упражнения. След приключване на работа, помолете участниците да споделят мненията си с останалите.

Г) Идеи за усвояване

Какви са някои полезни инструменти за решаване на проблемите на корективната справедливост?

Нека групата прочете “Какви са някои полезни инструменти за решаване на проблемите на корективната справедливост?” на стр. .

По време на дискусията прегледайте всяка от представените по-долу стъпки с групата.

Стъпка 1: Идентифицирайте лошите постъпки и щетите

Учениците вече имат натрупан опит в идентифицирането на лошите постъпки и щетите от предходните уроци.

Прегледайте примерите в текста.

Стъпка 2: Преценете колко сериозни са лошите постъпки и щетите.

Учениците трябва да попитат: колко човека или предмета са засегнати; каква е била продължителността; колко тежки са били престъпленията, какви вреди са нанесли? Прегледайте примерите в текста.

Стъпка 3: Анализирайте хората причинили щетата или постъпили лошо.

Учениците трябва да попитат: дали човекът постъпил лошо или нанесъл щети е вложил умисъл в действията си; съзнавал ли е, че постъпва лошо с поведението си; знаел какви ще бъдат последствията от действията му и ако да, продължил ли е да го прави; изключил ли е човека потенциалните рискове; има ли човека вече досие с подобни прояви; разкайва ли се човека за постъпката си; сам ли е действал и ако не, каква е била неговата роля?

Прегледайте примерите в текста.

Стъпка 4: Анализирайте хората на които са били нанесени щети и спрямо, които е постъпено лошо.

Учениците трябва да питат: има ли човека някакъв принос към случилото се; до каква степен може да се възстанови от щетата?

Прегледайте примерите в текста.

Насочете вниманието на към таблица Й-2 на стр. .Обяснете на групата, че така изглежда интелектуалния инструмент, когато четирите стъпки са комбинирани.

Д) Решава проблема

Можете ли да опишете, лоши постъпки, щети и хората причинили ги в дадената ситуация?

Това упражнение създава умения в учениците да прилагат изброените по-горе четири стъпки.

Историята, нарушеното обещание на Петър, описва как той обещал на родителите си да работи почасова работа, ако му купят скъпи баскетболни маратонки. Когато Петър не спазил обещанието си родителите му, трябвало да решават какво да правят.

Раздайте на всеки ученик копие от таблицата Й-2.

Разделете групата по двойки или в малки групи за попълване на упражнението.

Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението на стр. , както и въпросите от “Приложи своите умения” на стр. . След като приключат с работата си накарайте учениците да споделят помежду си направеното.

Е) В края на урока

За В края на урока попитайте учениците по какъв начин биха осъдили лошите постъпки и щетите представени в историята. Какви въпроси биха задали, преди да произнесат окончателното си мнение?

На края прочетете отново “Целта на този урок е” на стр. и преценете до каква степен целите на урока са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите в “Използвай наученото” на стр. задълбочава и разширява наученото от учениците за интелектуалните инструменти свързани с проблемите на корективната справедливост. По упражненията към тази част, можете да разделите групата по двойки или в малки групи.

Интелектуални инструменти за разрешаване на проблеми свързани с корективната справедливост

Й-2

1.Какви са лошите постъпки и щетите?

- Какви са лошите постъпки?

- Какво са щетите?

Петър не изпълнил обещанието да си намери работа, нарушавайки по този начин устно споразумение с родителите си.

Нарушеното обещание на Петър нанесло материални щети на родителите му

9. <u>Колко сериозни са лошите постъпки и щетите?</u> - <u>колко човека или предмета са засегнати?</u> - <u>каква е продължителността?</u> - <u>Колко тежки са били лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Как се отнася постъпката към чувството ни за справедливост?</u>	<u>Лошата постъпка и щетата засегнали цялото семейство.</u> <u>Проблемът продължил няколко дена. Проблемът от намеленото доверие към Петър ще продължи по-дълго</u> <u>Може да им се наложи да използват парите си по спешност, а да ги нямат в наличност</u> <u>Когато хората влизат в договорни взаимоотношения, се очаква от тях да ги спазват</u>
10. <u>Кой е постъпил лошо или нанесъл щета?</u> - <u>дали човекът постъпил лошо или нанесъл щети е вложил умисъл в действията си;</u> - <u>съзнавал ли е, че постъпва лошо с поведението си;</u> - <u>знаел какви ще бъдат последствията от действията му и ако да, продължил ли е да го прави;</u> - <u>изключил ли е човека потенциалните рискове;</u> - <u>има ли човека вече досие с подобни прояви;</u> - <u>разкайва ли се човека за постъпката си;</u> - <u>сам ли е действал и ако не, каква е била неговата роля;</u>	<u>Можем да отбележим, че действията на Петър са били умишлени. Няма условия, които да са му попречили да си намери работа, особено като се има предвид, че е имало свободно работно място</u> <u>Родителите на Петър недвусмислено са му казали, че му дават спестяванията си, за да му осигурят парите</u> <u>Петър си намирал оправдания за това, че не е помолил г-жа Захариева за работата.</u> <u>Да</u> <u>Не</u> <u>В историята не е отбелязано , че Петър съжалява за постъпката си</u> <u>Петър е действал сам</u>
4. <u>На кого са нанесени щети и спрямо кого е постъпено лошо?</u> - <u>има ли човека някакъв принос към случилото се ;</u>	<u>Родителите на Петър са понесли изцяло последствията, нанесени са щети евентуално и на техните кредитори</u> <u>Родителите на Петър са имали желанието да го научат как се изкарват парите. Те му предложили да му платят половината от обувките и да му дадат възможност да си изплати в последствие другата половина.</u>

- <u>до каква степен може да се възстанови от щетата;</u>	<u>Не е имало причина да не вярват на сина си.</u> <u>Родителите може да изпаднат в затруднение при намирането на пари. Ако доверието в тях бъде по някакъв начин накърнено, те ще понесат щетите от това</u>
--	---

Урок 7: Допълнителни идеи и методи за решаване на проблеми на корективната справедливост

Преглед на урока. Урокът представя оставащите три стъпки(от общо седем – Урок 6) за ефективно оценяване на проблемите на корективната справедливост.

Учениците ще се запознаят с ключови термини и след това ще приложат всичките седем стъпки за разрешаването на даден проблем

Цели на урока

В края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват трите представени стъпки от интелектуалните инструменти
- прилагат интелектуалните инструменти за разрешаване на проблеми на корективната справедливост

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика на стр. .

Копие за всеки ученик от таблица Й-2.

Протичане на урока

А) Въведение в урока

В този урок учениците ще се запознаят с начините на отговор при нанасянето на щети и осъждането на лоши постъпки. Помолете групата да даде примери за хипотетични реакции при възникване на ситуации свързани с нарушаване на определени правила и закони.

Прочетете “Целта на този урок е” на стр. , докато записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: доблест, свободи, игнорирам, информирам, извинение, практично, наказание, възстановяване, сериозни намерение

Допълнителна лексика: равнопоставеност, подходящи, третиране

Б) Идеи за усвояване

Кои са допълнителните интелектуални инструменти за решаване на проблемите свързани с корективната справедливост?

Нека групата прочете “Кои са допълнителните интелектуални инструменти за решаване на проблемите свързани с корективната справедливост?” на стр. . По време на дискусията прегледайте с групата всяка една от оставащите три стъпки:

Стъпка 5. Помислете какво бихте могли да направите, за да оправите нещата? Помислете какво бихте могли да направите, за да попречите това да се случи и за в бъдеще?

Учениците трябва да се запитат: трябва ли да пренебрегнем лошата постъпка или щета; трябва ли да кажем на човека, че е постъпил лошо, или че е нанесъл щета; трябва ли да му простим; трябва човека да възстанови или да върне нещо обратно; трябва ли да плати пари за лошата си постъпка или нанесената щета; трябва ли да бъде наказан; трябва ли човека да бъде третиран по специален начин? Прегледайте примерите в текста.

Стъпка 6: Други важни, които трябва да се имат предвид.

Учениците трябва да се запитат: подходяща ли е реакцията към лошата постъпка или щета; реакцията в съответствие ли е с човешките права; практична ли е; третира ли хората по равнопоставен начин? Прегледайте примерите в текста.

Стъпка 7: Определяне на ефективно наказание

На този етап учениците имат нужните познания за вземането на ефективни решения относно реакция спрямо лоши постъпки или нанесени щети. Те трябва да са в състояние да обосноват решението си с принципите на корективната справедливост: коригиране на поведението и предотвратяване на бъдещи подобни случки.

Насочете вниманието към примерната таблица “Интелектуални инструменти за решаването на проблеми на корективната справедливост” на стр. от текста.

В) Решете проблеми

Можете ли да вземете решение за справедливо наказание?

Това упражнение създава умения в учениците да използват интелектуалните инструменти при вземането на определени решения.

Историята “Новата приятелка на Мария” описва какво става, когато Мария – току що постъпила в новото си училище – и нейната нова приятелка избягват от часовете. Учениците ще използват интелектуалните инструменти, за да вземат подходящо решение за наказание.

Разделете групата по двойки или в малки групи от по трима и направете упражнението на стр. . Раздайте на всеки участник копие от таблица Й-2. Прегледайте въпросите от частта “Приложи своите умения” на стр. . След като учениците са завършили работата си, накарайте ги да споделят идеите си с групата. Примерни отговори са посочени в таблицата по-надолу в текста.

Г) В края на урока

Прочетете отново “Целта на този урок е” на стр. . Помолете учениците да оценят до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в използвай наученото задълбочават и разширяват наученото по време на урока относно интелектуалните инструменти свързани с корективната справедливост. Може да разделите учениците по двойки или в малки групи за работата по упражненията.

<u>Интелектуални инструменти за разрешаване на проблеми свързани с корективната справедливост</u>		<u>Й-2</u>
<u>1.Какви са лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Какви са лошите постъпки?</u> - <u>Какво са щетите?</u>	<u>Мария и Жана бягат от училище – лоша постъпка</u> <u>Момичета влизат без позволение в чужда къща в квартала – лоша постъпка</u> <u>В историята няма описани нанесени щети</u>	
<u>2. Колко сериозни са лошите постъпки и щетите?</u> - <u>колко човека или предмета са засегнати?</u> - <u>каква е продължителността?</u> - <u>Колко тежки са били лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Как се отнася постъпката към чувството ни за справедливост?</u>	<u>Съседа, при който са били ключовете от овакantenата къща е трябвало да се намеси. Полицията също се е намесила. Къщата – частна собственост.</u> <u>Момичета са останали в къщата за кратко</u> <u>Навлизането в частна собственост е криминална проява.</u> <u>Ученичките е трябвало да бъдат на училище. Нарушена е личната неприкосновеност на собствениците на къщата.</u>	
<u>3.Кой е постъпил лошо или нанесъл щета?</u> - <u>дали човекът постъпил лошо или</u>	<u>Мария и Жана са постъпили лошо</u>	

<u>нанесъл щети е вложил умисъл в действията си;</u> - <u>съзнавал ли е, че постъпва лошо с поведението си;</u> - <u>знаел какви ще бъдат последствията от действията му и ако да, продължил ли е да го прави;</u> - <u>изключил ли е човека потенциалните рискове;</u> - <u>има ли човека вече досие с подобни прояви;</u> - <u>разкайва ли се човека за постъпката си;</u> - <u>сам ли е действал и ако не, каква е била неговата роля;</u>	<u>Жана е постъпила умишлено, тя също така е подвела Мария като и е казала, че имат право да влезнат в къщата.</u> <u>Жана е шести клас, Мария – четвърти. Жана е знаела, че постъпката ѝ е неправилна. Тя почукала на врата преди да предложи да влезнат през прозореца. И двете момичета са знаели, че да бягаш от училище е лоша постъпка. Мария е знаела, че да влезнеш в нечия къща през прозореца не е правилно.</u> <u>Може би Мария е трябвало да зададе повече въпроси на Жана, но имайки предвид възрастта ѝ, е обяснимо защо не го е направила.</u> <u>Жана е знаела за възможните рискове, но е решила все пак да влезне в къщата.</u> <u>Жана е била вече хващана да влиза в чужда къща, тя не обича училището. Мария е добра ученичка.</u> <u>В историята не е споменато двете да са съжалили за постъпката си.</u> <u>Жана се е проявила като инициатор. Мария е се е присъединила, защото е имала нужда от приятел. Мария е избягала от училище по собствено желание</u>
<u>4. На кого са нанесени щети и спрямо кого е постъпено лошо?</u> - <u>има ли човека някакъв принос към случилото се ;</u> <u>- до каква степен може да се възстанови от щетата;</u>	<u>Семейството в чиито дом момичетата са влезнали. Самите момичета, защото са изпуснали уроци в училище.</u> <u>В историята не е спомената, че семейството собственик на къщата по някакъв начин е допринесло за случая. Може би е трябвало да подсигурят прозорците си малко по добре.</u> <u>Собствениците на къщата ще се възстановят от случая.</u>

Интелектуални инструменти за разрешаване на проблеми свързани с корективната справедливост

Й-2

5. <u>Какво може да се направи в случая?</u> <u>Кое от изброените последствия би било справедливо?</u> - <u>трябва ли да пренебрегнем лошата постъпка или щета?</u> - <u>трябва ли да кажем на човека, че е постъпил лошо, или че е нанесъл щета; трябва ли да му простим?</u> - <u>трябва човека да възстанови или да върне нещо обратно?</u> - <u>трябва ли да плати пари за лошата си постъпка или нанесената щета?</u> - <u>трябва ли да бъде наказан; трябва ли човека да бъде третиран по специален начин?</u>	<u>Учениците трябва да съобразят решенията си с наученото до тук. Те трябва да преценят какво е най-подходящото наказание за Жана и какво е най-подходящото за Мария.</u>
6. <u>Какви други важни неща трябва да се имат предвид?</u> - <u>подходяща ли е реакцията към лошата постъпка или щета?</u> - <u>реакцията в съответствие ли е с човешките права?</u> - <u>практична ли е?</u> - <u>третира ли хората по равнопоставен начин?</u> - <u>ако участниците са повече от един наказанието третира ли ги всичките по справедлив начин?</u> - <u>справедливо ли е наказанието спрямо други хора, постъпили по подобен начин?</u>	
7. <u>Определяне на ефективно наказание</u> - <u>По какъв начин може да се коригират лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Как можем да предотвратим бъдещи подобни прояви?</u>	<u>Учениците трябва да определят наказания за случилото с в историята. Те трябва да базират наказанията си в съответствие с принципите на корективната справедливост</u>

Раздел 4: Как да решаваме проблеми свързани с процедурната справедливост?

Увод към раздела. Процедурната справедливост- това е начина на събиране на информация и методите на вземане на решения свързани при определянето на наказания за лоши постъпки и нанесени щети. Целите на процедурната справедливост са да: (1) да създаде условия за събирането на необходимата информация за вземането на ефективни решения; (2) да осигури разумното и справедливо използване на информацията; (3) да зачита правото на лична неприкосновеност, достойнство, свобода и други важни човешки ценности и интереси.(4) да създаде условия за максимална ефективност на всички процеси.

В началните уроци към раздела ще бъдат представени целите на процедурната справедливост. След това учениците ще се запознаят с набор от интелектуални инструменти помагачи при вземането на решения свързани с процедурната справедливост.

Насочете вниманието на групата към илюстрациите на стр. . от текста. Помолете ги на отговорят на въпроса към тях: “Какви проблеми на процедурната справедливост можете да идентифицирате на тези картинки?”

Нека учениците прочетат увода към раздел 4: Как да решаваме проблеми свързани с процедурната справедливост? Помолете ги изброят няколко неща, които очакват да научат по време на занятията си към раздела.

Урок 9: Защо се нуждаем от процедурна справедливост?

Преглед на урока

Урокът въвежда понятието процедурна справедливост. Учениците научават, че е важно информацията относно престъпленията да се събира по справедлив и честен начин с цел да са зачита правото на хората на лична неприкосновеност, правото на обвинения да изложи своята версия, правото на собствено мнение. По време на занятието учениците ще се запознаят със ситуации представящи проблеми на процедурната справедливост.

Цели на урока

След края на този урок, учениците ще могат да:

- дефинират “процедурна справедливост”
- обясняват защо процедурната справедливост е от съществено значение
- определят ситуации свързани с процедурната справедливост

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика на стр. .

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Насочете вниманието към илюстрацията на стр. . Задайте на учениците въпроса: “Това справедлив начин на събиране на информация ли е?”

След това им покажете снимката на стр. . Накарайте ги да отговорят на въпроса: Как съдебните инстанции събират по справедлив начин доказателствата си?

Нека учениците цитират примери от техния личен опит, които показват справедливи и несправедливи начини на събиране на информация.

Прочетете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: безпристрастност, предубеждение, процедура, свидетелство

Допълнителна лексика: събиране на информация, вземане на решения

Б) Идеи за усвояване

Кои са честните начини на събиране на информация и вземане на решения?

Първо прегледайте определението за процедурна справедливост на стр. от Урок 2. Нека групата прочете “Кои са честните начини на събиране на информация и вземане на решения?” на стр. .

По време на дискусията, учениците трябва да разберат, че не само институциите прилагащи законите имат нужда от събиране на информация и вземане на определени решения. Всеки, включително и децата, има нужда от информация и се сблъсква в ежедневието си с проблемите на процедурната справедливост.

В) Решава проблема

Можете ли да определите проблемите на процедурната справедливост?

Това упражнение създава умения в учениците да идентифицират ситуации и въпроси свързани с процедурната справедливост.

Разделете групата по двойки или на малки групи от по трима. Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението на стр. и въпросите от “Приложи уменията” си на стр. . След приключване на работата нека всеки сподели идеите си с останалите.

Г) Идеи за усвояване

Какви са целите на процедурната справедливост?

Нека групата прочете “Какви са целите на процедурната справедливост?” на стр. . По време на дискусията, учениците трябва да разберат, че хората заемащи властови позиции оказват влияние с решенията си както върху нас, така и върху нашето имущество. Имаме нужда от процедурната справедливост за да сме сигурни, че няма да злоупотребят с правомощията си. Процедурната справедливост защитава някои наши

граждански права. Накарайте учениците да изброят някои права, които според тях са защитавани от процедурната справедливост.

Групата трябва да се запознае с целите на процедурната справедливост: (1) да създаде условия за събирането на необходимата информация за вземането на ефективни решения; (2) да осигури разумното и справедливо използване на информацията; (3) да зачита правото на лична неприкосновеност, достойнство, свобода и други важни човешки ценности и интереси.

Д) Реши проблема

Можете ли да опишете проблеми свързани с процедурната справедливост?

Упражнението включва последната част от историята “Иван научава какво е справедливост”. В нея героят се изправя пред проблеми свързани със събирането на информация и вземането на определени решения.

Нека групата прочете текста на стр. . Прегледайте инструкциите за попълване на упражнението на стр. и въпросите от “Обсъди” на стр. . След приключване на работата, не всеки сподели с останалите идеите си.

Е) В края на урока

Прочетете отново “Целта на този урок е” на стр. и преценете до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в използвай наученото имат за цел да разширят и задълбочат наученото относно процедурната справедливост. За работата по упражненията в тази част може да разделите групата по двойки ли в малки групи от по трима.

Урок 10: Какви идеи са полезни при решаването на проблеми свързани с процедурната справедливост?

Преглед на урока

Този представя интелектуални инструменти за решаването на проблеми свързани с процедурната справедливост. По време на занятието учениците ще се запознаят с 5 стъпки оформени в таблица за интелектуални инструменти.

Цели на урока

След края на този урок, учениците ще могат да:

- обясняват интелектуалните инструменти за събиране по справедлив начин на информация
- прилагат интелектуалните инструменти за събиране на информация

- обясняват ползата от интелектуални инструменти при анализа на проблеми свързани с процедурната справедливост

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика, стр. .

Копие за всеки участник от таблица Й-3 “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с процедурната справедливост”

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: изчерпателен, предвидим, надежден, тирания

Допълнителна лексика: кралски министри, Английски парламент, затвор

Б) Идеи за усвояване

Какви интелектуални инструменти можем да използваме за решаването на проблеми свързани с процедурната справедливост?

Нека групата прочете “Какви интелектуални инструменти можем да използваме за решаването на проблеми свързани с процедурната справедливост?” на стр. . По време на дискусията прегледайте всяко една от петте стъпки.

Стъпка 1: Определете нужната ви за вземане на решение информация.

Учениците трябва да попитат: От каква информация има нужда; защо се нуждаем от нея; какво решение трябва да вземем?

Прегледайте дадените ви в текста примери.

Стъпка 2: Проучете начините на събиране на информация.

Учениците трябва да попитат: изчерпателна ли е информацията; достоверна ли е; известни ли са хората, че се събира информация и, че трябва да се вземе решение; имали ли са възможност хората да изложат по подходящ начин мнението си; предвидим ли е бил процеса?

Прегледайте дадените ви в текста примери.

Стъпка 3. Проучете начините на вземане на решение

Учениците трябва да попитат: безпристрастен ли е човека събирал информацията или взел решението; имало ли е възможност за публично наблюдение на процеса; имало е възможност да се открият и коригират грешките?

Прегледайте дадените ви в текста примери.

Стъпка 4: Спазване на човешките права

Учениците трябва да попита: процедурите по събиране на информация и вземане на решения нарушават ли правото на лична неприкосновеност, свобода и достойнство? Прегледайте дадените ви в текста примери.

Стъпка 5. Определете дали дадената процедура е била справедлива

Учениците трябва да попитат дали започната процедура е постигнала целите си. Необходими ли са някакви промени и ако да, какви?

Насочете вниманието към въпросите от “Приложи своите умения” на стр. . Помолете групата да отговори на въпросите и после нека всеки сподели мнението си с останалите.

В) Реши проблема

Можете ли да идентифицирате процедури свързани със събирането на информация и вземането на решения в историята?

Упражнението създава умения в учениците да прилагат интелектуалните инструменти за вземането на определени решения.

Историята “Процеса срещу Джон Лилбърн” е базирана на истински случай в Лондон, през 17 век. Джон Лилбърн е бил призван пред съда на кралските министри, защото написал книга с неподходящо според тогавашните управници съдържание. Историята подчертава нуждата от процедурна справедливост в живота ни.

Нека групата прочете текста на стр. . След като приключат с четенето, разделете групата по двойки или в групи от по трима за попълване на упражнението. Раздайте на всеки участник копие от таблицата Й-3 “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с процедурната справедливост”. След като са приключили с работата си, нека всеки сподели мнението пред групата. Примерни отговори са дадени в таблицата на следващата страница.

Г) Заключение към урока

За заключение към урока накарайте учениците да отговорят на въпроси от частта “Приложи своите умения” на стр. .

На края прочете отново “Целта на този урок е” на стр. и установете до каква степен целите му са изпълнени.

Използвай наученото

Дейностите предложени в частта използвай наученото имат за цел да разширят и задълбочат знанията на учениците относно интелектуалните инструменти свързани с процедурната справедливост. За работа по тези упражнения, разделете групата по двойки или в малки групи.

Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с процедурната справедливост

Й-3

Стъпка 1: Определете нужната ви за вземане на решение информация.

- от каква информация има нужда?
- защо се нуждаем от нея?
- какво решение трябва да вземем?

Можем да кажем, че съдът е очаквал Джон да даде информация уличаваща го в престъплението

Съдът се провалил при намирането на обоснована причина за повдигане на обвинение срещу Джон

Извършил ли е престъпление срещу английската църква?

Стъпка 2: Проучете начините на събиране на информация.

- **Изчерпателност:** Събрана ли е необходимата информация? Имат ли възможността засегнатите от събитието хора да кажат мнението си?
- **Достоверност :** Има ли начин, по който да разберем дали информацията е вярна?
- **Предизвестеност:** Хората били ли са предизвестени, че някой ще събира информация?
- **Ефективно представяне:** Дали хората, които имат нужда от помощ при излагането на информацията, разполагат със свой компетентен представител?
- **Предвидимост:** Познати ли са процедурите?

Информацията не може да е изчерпателна, тъй като съдът не е бил безпристрастен в събирането на информация.

Събрана по насилствен начин информация не може да бъде призната за достоверна
Джон не е бил предизвестен, че съдът събира информация срещу него, нито пък е имал информация, че срещу него са повдигнати обвинения
На Джон му е бил отказан адвокат и възможността да повика свидетели в своя защита.

Съдебните процедури са били пазени в тайна.

Стъпка 3: Проучете начините на вземане на решение

- **безпристрастност:** Предубеден ли е човека вземащ решение?
- **Откритост на процеса:** Имат ли възможност заинтересованите хора да разберат как се събира информацията?
- **Откриване и коригиране на грешките:** Има ли начини за корекция допуснатите грешки?

Можем да кажем, че съдът е повлиян от хора свързани с църквата.
Заседанията на съда са били провеждани в тайна.

Нямало е възможност за откриване и коригиране на грешките

разработят закон защитаващ правата на непълнолетните. Учениците ще използват интелектуални инструменти за оценка, вземане и защита на определена позиция.

Цели на урока

След края на този урок, учениците ще могат да:

- прилагат интелектуалните инструменти, за анализ на проблеми свързани с процедурната справедливост
- оценяват, взимат и защитават позиция свързана с процедурната справедливост

Подготовка/Необходими материали

Текст от тетрадката на ученика на стр.

Копие за всеки участник от таблица Й-3 “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с процедурната справедливост”

Копие от Поправки 4,5,6,8 и 14 от конституцията на САЩ

По избор: Поканете местен експерт, член законодателен орган да се включи в занятието заедно с учениците.

Протичане на урока

А) Въведение в урока

Обяснете на групата, че по време на урока ще участват законодателно изслушване. Те ще обсъдят решенията на реално състоял се процес и ще преценят дали процедурите използвани по време на делото са били справедливи. Учениците ще използват набор от интелектуални инструменти за оценка, взимане и защитаване на определена позиция.

Нека групата прочете “Целта на този урок е” на стр. , докато вие записвате основните понятия на дъската.

Основни понятия: съд за малолетни престъпници, процедурни права, законодател, Върховен съд на съединените щати

Допълнителна лексика: домашен арест, неприличен

Б) Участие в законодателно изслушване

Можете ли да овредите, вземете и защитите позиция свързана с процедурните права?

Урокът е базиран по истински случай на Върховният съд на САЩ. Историята “Делото Джералд Гоут” описва събития от живота на Джералд, неговия арест и съдебен процес. По време на упражнението учениците ще играят ролите на законодатели с цел да се създаде закон, защитаващ правата на непълнолетните.

Нека групата прочете увода към историята на стр. . Може да отделите малко време за представяне на съдебните процедури свързани с непълнолетни.

На края остават учениците да прочетат историята на стр. . Обобщете основните моменти от текста след приключване на четенето.

В) Участници в законодателно изслушване

Разделете групата на 5 групи, както е посочено на стр. . Група 1 ще играе ролята на държавен законодател, групи от 2-5 ще играят ролите на заинтересовани граждани. Остават групата се запознава подробно с ролите си. Уверете се, че всеки е разбрал поставената му задача.

Г) Подготовка за законодателно изслушване

Прегледайте процедурите за подготовка за законодателно изслушване. Раздайте копие от таблица Й-3 “Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с процедурната справедливост” и Й-4 Поправки в конституцията на САЩ. Отделете необходимото време на учениците за попълване на таблиците.

Бихте могли да осигурите копия от конституцията на САЩ. Учениците трябва да намерят в Поправки 4, 5, 8 и 14 гарантираните процедурни права. След като учениците са попълнили таблиците се интелектуални инструменти, те трябва да разработят проекти, които да представят на самото изслушване. Ако присъства експерт, той може да работи със законодателната група по време на упражнението.

За по-детайлни инструкции относно това как се провежда законодателно изслушване, прегледайте стр. от Книгата за учителя.

Д) Вземане на участие в законодателно изслушване

Подредете по подходящ начин класната стая. Прегледайте инструкциите за участие в упражнението на стр. от помагалото. Бихте могли да заложите и подходящи ограничения във времето.

Е) В края на урока

За В края на урока, проведете дискусия по въпросите от частта “Да обсъдим направеното” на стр. . Ако сте поканил местен експерт, той трябва да участва в обобщението на свършената работа.

На края нека учениците прочетат отново “Целта на този урок е” на стр. и преценят до каква степен целите му са изпълнени.

Информация за учителя:

Случая Джералд Гоут – 1967. Върховният съд на САЩ взема решението си с 8 на 1 гласа. Съдът е трябвало да реши, дали Джералд Гоут трябва да бъде поверен на грижите на Щатско трудово-възпитателно училище до навършването му на

пълнолетност, заради окачествяването му като малолетен престъпник за непристоен телефонно обаждане в съседска къща. Съдът припомня, че Джералд вече е бил на изпитателен срок по друго обвинение. Ако Джералд е бил съден като пълнолетен, максималната присъда, която е можел да получи е 50 доларова глоба или два месеца затвор. Това, което прави процеса от съществено значение е, че въпреки строгото наказание Арizonският съд не е създал условия за справедлив процес – няма официални информация за показанията му, не му е било казано, че има право на служебен защитник, няма възможност да се потвърдят показанията на жената подала оплакване, нито пък тя да бъде подложена на кръстосан разпит. Също така на Джералд не му е била осигурена защита срещу необмислени от него изказвания пред съда. Поставеното под въпрос негово участие в телефония разговор, става в основата на това издадената срещу Джералд присъда.

Съдия Ейб Фортас говорил от името на мнозинството. Внимателно изработената присъда, включвала повечето(но не всички) права на пълнолетните обвиняеми при разглеждането на случаи свързани с отнемането на свободата на непълнолетни обвиняеми. В това число: списък с повдигнатите обвинения и показания, право на служебен защитник, право на разпит и кръстосан разпит на свидетелите, защита срещу дадени необмислени показания пред съда. Съдия Фортас отсъдил, че прехвърлянето на тези права върху няма да се отрази фундаментално на делата срещу непълнолетни обвиняеми.

Осмисляне на натрупаният опит.

Винаги е добра идея да се осмисли нещо преживяно, тъй като това е своеобразен начин да се избегнат бъдещи грешки и да се подобри като цяло качествата на личността.

Сега след като групата е приключил с учебния материал, имате възможност да осмислите случилото се като цяло и да овредите какво вие и вашите съученици сте научили. Имате възможност също така да кажете, какво бихте променили ако се занимавате и за в бъдеще с подобни неща.

Въпросите по-долу ще ви помогнат при осмислянето и оценката на натрупания от наученото по програмата опит.

1. Аз лично, какво научих относно изучаваните теми, чрез работата ми с групата?

2. Какво ние като клас научихме от изучаваните теми, чрез четенето, дискусиите и упражненията по критично мислене?

3. Какви умения придобих или подобрих в резултат от занятията ми по програмата?
4. Какви умения придобихме или подобрихме като клас в резултат от занятията ни по програмата?
5. Какви са недостатъците от работата по двойки или в малки групи?
6. Какви са предимствата от работата по двойки или в малки групи?
7. С какво се справих добре?
8. Какво бих искал да направя различно следващият път като се занимавам с подобна тема?
9. С какво, ние като клас, се справихме добре?

<u>A-1</u> <u>Кой използва власт?</u>		
<u>Човек</u>	<u>Действал по собствено желание</u>	<u>Действал, защото му е било наложено от някой друг</u>
<u>1. Петко</u>		
<u>2. Стоян</u>		
<u>3. Таня</u>		
<u>4. Красимир</u>		
<u>5. Митко</u>		
<u>6. Г-жа Петрова</u>		

<u>Използване на властта за намиране на решения</u>		<u>A-2</u>
<u>Вид проблем</u>	<u>Пример</u>	<u>Решение</u>
<u>1. Липса на ред и сигурност</u>		
<u>2. Липса на защита на собствеността</u>		
<u>3. Липса на помощ при решаването на споровете по мирен и честен начин.</u>		
<u>4. Нечестно разпределение на неща, от които хората имат нужда, искат или трябва да направят</u>		

5. <u>Липса на защита на важни свободи</u>		
--	--	--

<u>Оценка на кандидат за длъжност</u>		A-3
1. <u>Каква е властовата позиция?</u>		
2. <u>Какви са задълженията, правомощията, привилегиите и ограниченията на позицията?</u>		
<u>А) задължения – човек заемащ този пост има следните задължения</u>		
<u>Б) Правомощия – човек заемащ този пост има следните правомощия</u>		
<u>В) Привилегии – човек заемащ този пост има следните привилегии</u>		
<u>Г) Ограничения – човек заемащ този пост има следните ограничения</u>		
3. <u>Какви са необходимите квалификации за поста?</u>		
4. <u>Какви са силните и слабите страни на кандидатите?</u>		
5. <u>Кой ще изберете? Защо?</u>		

<u>Интелектуални инструменти за оценка на правилата и законите</u>		A-4
1. <u>Какво е създаденото правило или закон?</u>		
2. <u>Защо се е наложило създаването на правилото или закона?</u>		
3. <u>Освен създаването на закона, има ли други начини на решение на проблема?</u>		
4. <u>Какви биха били последствията от закона или правилото, когато то влезне в действие?</u>		
5. <u>Има ли нещо сбъркано в правилото или закона? Какви са слабите страни на проекта?</u>		
6. <u>Бихте ли запазили това правило? Бихте ли го променили или бихте го отхвърлили напълно? Защо?</u>		

<u>Характеристика на ефективното правило</u>		A-5
<u>Правило</u>	<u>Слаби страни</u>	<u>Ефективното правило трябва да.....</u>
1.		
2.		

<u>3.</u>		
<u>4.</u>		
<u>5.</u>		
<u>6.</u>		

<u>Интелектуални инструменти за оценка на властови позиции</u>	
<u>Част 1 – Идентифицирайте или създадете длъжност</u>	
<u>1. Коя е позицията за оценка?</u>	
<u>2. Каква е причината за наличието на тази позиция?</u>	
<u>Нужна ли е позицията?</u>	
<u>Какви са правомощията, задълженията и привилегиите на позицията?</u>	
<u>4. Какви са ограниченията при упражняването на властта?</u>	
<u>Част 2 – Анализ на възможните последствия от властовата позиция</u>	
<u>5. Какви са някои от възможните последствия от така създадената позиция?</u>	
<u>6. Какви са слабите и силните страни на позицията?</u> - <u>Имали достатъчно власт?</u> - <u>Има ли ограничения на властовата позиция?</u> - <u>Има ли твърде много задължения?</u> - <u>Осигурени ли са достатъчно ресурси?</u> - <u>Съществува ли начин, по който да овредим дали работа се върши ефективно?</u> - <u>Съществува ли начин, чрез който да коригираме погрешното използване на властта?</u> - <u>Могат ли хората да споделят с изпълняващият властовата позиция нуждите и желанията си?</u> - <u>Съществува ли начин, по който да кажем че работа се върши по справедлив и спазващ правата на всички начин?</u>	
<u>Част 3 – Вземане на решение</u>	
<u>7. Какво бихте предложили за подобрене на позицията? Какви биха били ползите и вредите от тези промени?</u>	

8. Мислите ли, че трябва да оставим позицията така както е в момента, да я променим или да я премахнем? Защо?	
---	--

Обекти на личната неприкосновеност P-1	
Обект на личната неприкосновеност	Примери
Общуване	
Лични данни за някой или неговото имущество	
Поведение	
Връзки	
Територия , лично пространство	

P-2 Таблица за определяне на това как хората пазят своята лична неприкосновеност		
1. Кой иска лична неприкосновеност?		
2. Какво иска обекта да запази за себе си?		
3. От кого искат да запазят информацията?		
4. Как обектите пазят личната си неприкосновеност?		

Интелектуални инструменти за оценка на ползите и вредите от личната неприкосновеност P-3	
1. Кой иска да запази нещо за себе си?	
2. Какви неща искат да запазят за себе си?	
3. Какви са последствията от личната неприкосновеност в тази ситуация?	
А) Кои са положителните последствия?	
Б) Кои са отрицателните последици?	
4. Какви важни ценности и интереси трябва да имате предвид в тази ситуация?	
5. Кое изглежда по-важно в тази ситуация, ползите или вредите?	
6. Какво трябва да прави дадена личност в тази ситуация? Защо?	

Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с личната неприкосновеност P-5	
1.Обърнете внимание на хората	

<u>търсещи правото си на лична неприкосновеност.</u> - <u>Кой търси правото си на лична неприкосновеност?</u> - <u>Кой е обекта на личната неприкосновеност?</u> - <u>Защо искат лична неприкосновеност?</u>	
<u>2.Обърнете внимание на хората, които искат да ограничат личната неприкосновеност.</u> - <u>Кой иска да ограничи личната неприкосновеност?</u> - <u>Как той или тя ще ограничат личната неприкосновеност?</u> - <u>Защо той или тя искат да ограничат личната неприкосновеност?</u>	
<u>3.Разгледайте други начини, които могат да ви помогнат да решите проблема</u> - <u>Оплакал ли се е човека търсещ правото си на лична неприкосновеност, че тя му е била нарушена?</u> - <u>Има ли правно основание да се ограничи личната свобода на дадения човек? Защо и защо не?</u> - <u>Има ли Кръстьо правно задължение да не ограничава личната неприкосновеност на Митко? Защо и защо не?</u> - <u>Има ли Кръстьо моралното задължение да не нарушава личната неприкосновеност на Митко? Защо и защо не?</u>	
<u>4.Разгледайте ползите и вредите от личната неприкосновеност</u> - <u>Какви са последиците от спазването на правото на лична неприкосновеност в случая</u> - <u>Какви са ползите</u> - <u>Какви са вредите</u> - <u>Какви други начини има за</u>	

<u>решаването на проблема?</u> <u>Какви биха били последиците от тях?</u>	
<u>5. Вземате и защитете вашата позиция. Как бихте разрешил проблема? Защо?</u>	

Таблица на отговорностите						C-1
	Пример 1	Пример 2	Пример 3	Пример 4	Пример 5	Пример 6
<u>1. Кой носи отговорност?</u>						
<u>2. Каква е отговорността?</u>						
<u>3. Пред кого носят отговорност?</u>						
<u>4. Какви са източниците на отговорност?</u>						
<u>5. Какви могат да бъдат някои от ползите от носенето на отговорност?</u>						
<u>6. Каква може да е цената от носенето на отговорност?</u>						

Интелектуални инструменти помагащи при вземането на решения за поемането на отговорност		C-2
<u>1. Какви отговорности е мислил ученикът да поеме?</u>		
<u>2. Пред кого се носи отговорността?</u>		
<u>3. Какви са източниците на отговорност?</u>		
<u>4. Какви могат да са някои от последствията от поемането на тези отговорности?</u> <u>A) Кой от последствията са ползи?</u> <u>Кой представляват цена?</u>		

<u>Б) Кой ползи или вреди мислите са най-важни? Защо?</u> <u>В) Защо хората преценяват ползите и вредите различно?</u>	
<u>5. Ако вие бяхте на мястото на този ученик, как бихте постъпил/а?</u>	

<u>Интелектуални инструменти за избор измежду алтернативни отговорности</u>		
	<u>Отговорност 1</u>	<u>Отговорност 2</u>
<u>1. Какви са отговорностите?</u>		
<u>2. Какви са източниците на отговорност?</u>		
<u>3. Какви са последствията от поемането на всяка една от отговорностите?</u>		
<u>4. Кой последствия са ползи и кои вреди?</u>		
<u>5. Колко спешна е всяка едно от отговорностите?</u>		
<u>6. Каква е относителната важност?</u>		
<u>7. Какво време е необходимо за изпълнението на отговорностите?</u>		
<u>8. Какви са нужните ресурси?</u>		
<u>9. Какви други ценности и интереси са намесени?</u>		
<u>10. Какви са възможните алтернативни решения?</u>		
<u>11. Какво бихте направил в тази ситуация? Защо?</u>		

<u>Интелектуални инструменти за определяне на отговорност</u>	<u>C-4</u>
---	------------

[illegible]

<u>интереси обясняват поведението на участника?</u>			
<u>8. Кой носи отговорност за злополуката?</u>			

<u>Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с разпределителната справедливост</u> <u>Й-1</u>	
<u>1. Каква облага или задължение трябва да бъде разпределено?</u>	
<u>2. Кои са хората взети под предвид при разпределянето на ползите и облагите?</u>	
<u>3. Какви съществени прилики и различия съществуват сред хората от гледна точка на:</u> <u>А) нужда</u> <u>Б) капацитет</u> <u>В) заслуга</u>	
<u>4. Какви прилики и разлики трябва да бъдат взети под предвид, когато се решава кой да получи облагата или задължението?</u>	
<u>5. Вземайки под предвид набелязаните от вас приликите и разликите между резервите, какъв според вас ще е най-справедливият начин на избор на смяна?</u>	

<u>Интелектуални инструменти за разрешаване на проблеми свързани с корективната справедливост</u> <u>Й-2</u>	
<u>1. Какви са лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Какви са лошите постъпки?</u>	

- <u>Какво са щетите?</u>	
11. <u>Колко сериозни са лошите постъпки и щетите?</u> - <u>колко човека или предмета са засегнати?</u> - <u>каква е продължителността?</u> - <u>Колко тежки са били лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Как се отнася постъпката към чувството ни за справедливост?</u>	
12. <u>Кой е постъпил лошо или нанесъл щета?</u> - <u>дали човекът постъпил лошо или нанесъл щети е вложил умисъл в действията си;</u> - <u>съзнавал ли е, че постъпва лошо с поведението си;</u> - <u>знаел какви ще бъдат последствията от действията му и ако да, продължил ли е да го прави;</u> - <u>изключил ли е човека потенциалните рискове;</u> - <u>има ли човека вече досие с подобни прояви;</u> - <u>разкайва ли се човека за постъпката си;</u> - <u>сам ли е действал и ако не, каква е била неговата роля;</u>	
4. <u>На кого са нанесени щети и спрямо кого е постъпено лошо?</u> - <u>има ли човека някакъв принос към случилото се ;</u>	

- <u>до каква степен може да се възстанови от щетата;</u>	
--	--

<u>Интелектуални инструменти за разрешаване на проблеми свързани с корективната справедливост</u>		Й-2
<u>1.Какви са лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Какви са лошите постъпки?</u> - <u>Какво са щетите?</u>	<u>Петър не изпълнил обещанието да си намери работа, нарушавайки по този начин устно споразумение с родителите си.</u> <u>Нарушеното обещание на Петър нанесло материални щети на родителите му</u>	
<u>13. Колко сериозни са лошите постъпки и щетите?</u> - <u>колко човека или предмета са засегнати?</u> - <u>каква е продължителността?</u> - <u>Колко тежки са били лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Как се отнася постъпката към чувството ни за справедливост?</u>	<u>Лошата постъпка и щетата засегнали цялото семейство.</u> <u>Проблемът продължил няколко дена. Проблемът от намеленото доверие към Петър ще продължи по-дълго</u> <u>Може да им се наложи да използват парите си по спешност, а да ги нямат в наличност</u> <u>Когато хората влизат в договорни взаимоотношения, се очаква от тях да ги спазват</u>	
<u>14. Кой е постъпил лошо или нанесъл щета?</u> - <u>дали човекът постъпил лошо или нанесъл щети е вложил умисъл в действията си;</u> - <u>съзнавал ли е, че постъпва лошо с поведението си;</u> - <u>знаел какви ще бъдат последствията от</u>	<u>Можем да отбележим, че действията на Петър са били умишлени. Няма условия, които да са му попречили да си намери работа, особено като се има предвид, че е имало свободно работно място</u> <u>Родителите на Петър недвусмислено са му казали, че му дават спестяванията си, за да му осигурят парите</u> <u>Петър си намирал оправдания за това, че</u>	

<u>действията му и ако да, продължил ли е да го прави;</u> - <u>изключил ли е човека потенциалните рискове;</u> - <u>има ли човека вече досие с подобни прояви;</u> - <u>разкайва ли се човека за постъпката си;</u> - <u>сам ли е действал и ако не, каква е била неговата роля;</u>	<u>не е помолил г-жа Захариева за работата.</u> <u>Да</u> <u>Не</u> <u>В историята не е отбелязано , че Петър съжалява за постъпката си</u> <u>Петър е действал сам</u>
<u>4. На кого са нанесени щети и спрямо кого е постъпено лошо?</u> - <u>има ли човека някакъв принос към случилото се ;</u> - <u>до каква степен може да се възстанови от щетата;</u>	<u>Родителите на Петър са понесли изцяло последствията, нанесени са щети евентуално и на техните кредитори</u> <u>Родителите на Петър са имали желанието да го научат как се изкарват парите. Те му предложили да му платят половината от обувките и да му дадат възможност да си изплати в последствие другата половина.</u> <u>Не е имало причина да не вярват на сина си.</u> <u>Родителите може да изпаднат в затруднение при намирането на пари. Ако доверието в тях бъде по някакъв начин накърнено, те ще понесат щетите от това</u>

<u>Интелектуални инструменти за разрешаване на проблеми свързани с корективната справедливост</u>		<u>Й-2</u>
<u>1.Какви са лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Какви са лошите постъпки?</u> - <u>Какво са щетите?</u>		
<u>2. Колко сериозни са лошите постъпки и щетите?</u> - <u>колко човека или предмета са засегнати?</u> - <u>каква е продължителността?</u>		

- <u>Колко тежки са били лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Как се отнася постъпката към чувството ни за справедливост?</u>	
<u>3.Кой е постъпил лошо или нанесъл щета?</u> - <u>дали човекът постъпил лошо или нанесъл щети е вложил умисъл в действията си;</u> - <u>съзнавал ли е, че постъпва лошо с поведението си;</u> - <u>знаел какви ще бъдат последствията от действията му и ако да, продължил ли е да го прави;</u> - <u>изключил ли е човека потенциалните рискове;</u> - <u>има ли човека вече досие с подобни прояви;</u> - <u>разкайва ли се човека за постъпката си;</u> - <u>сам ли е действал и ако не, каква е била неговата роля;</u>	
<u>4. На кого са нанесени щети и спрямо кого е постъпено лошо?</u> - <u>има ли човека някакъв принос към случилото се ;</u>	

- <u>до каква степен може да се възстанови от щетата;</u>	
--	--

Интелектуални инструменти за разрешаване на проблеми свързани с корективната справедливост

Й-2

<u>5.Какво може да се направи в случая?</u> <u>Кое от изброените последствия би било справедливо?</u> - <u>трябва ли да пренебрегнем лошата постъпка или щета?</u> - <u>трябва ли да кажем на човека, че е постъпил лошо, или че е нанесъл щета; трябва ли да му простим?</u> - <u>трябва човека да възстанови или да върне нещо обратно?</u> - <u>трябва ли да плати пари за лошата си постъпка или нанесената щета?</u> - <u>трябва ли да бъде наказан; трябва ли човека да бъде третиран по специален начин?</u>	
<u>6. Какви други важни неща трябва да се имат предвид?</u> - <u>подходяща ли е реакцията към лошата постъпка или щета?</u> - <u>реакцията в съответствие ли е с човешките права?</u> - <u>практична ли е?</u> - <u>третира ли хората по равнопоставен начин?</u> - <u>ако участниците са повече от един наказанието третира ли ги всичките по справедлив начин?</u> - <u>справедливо ли е наказанието спрямо други хора, постъпили по подобен начин?</u>	
<u>7. Определяне на ефективно наказание</u> - <u>По какъв начин може да се коригират</u>	

<u>лошите постъпки и щетите?</u> - <u>Как можем да предотвратим бъдещи подобни прояви?</u>	
--	--

<u>Интелектуални инструменти за решаване на проблеми свързани с процедурната справедливост</u>	
Й-3	
<u>Стъпка 1: Определете нужната ви за вземане на решение информация.</u> - <u>от каква информация има нужда?</u> - <u>защо се нуждаем от нея?</u> - <u>какво решение трябва да вземем?</u>	
<u>Стъпка 2: Проучете начините на събиране на информация.</u> - <u>Изчерпателност:</u> <u>Събрана ли е необходимата информация? Имат ли възможността засегнатите от събитието хора да кажат мнението си?</u> - <u>Достоверност :</u> <u>Има ли начин, по който да разберем дали информацията е вярна?</u> - <u>Предизвестеност:</u> <u>Хората били ли са предизвестени, че някой ще събира информация?</u> - <u>Ефективно представяне:</u> <u>Дали хората, които имат нужда от помощ при излагането на информацията, разполагат със свой компетентен представител?</u> - <u>Предвидимост:</u> <u>Познати ли са процедурите?</u>	
<u>Стъпка 3: Проучете начините на вземане на решение</u> - <u>безпристрастност:</u> <u>Предубеден ли е</u>	

Кратко описание на програмата:

Програмата ще бъде обсъждана с представители на всички заинтересовани страни и ще бъде приет на специално организирано публично обсъждане.

Първата година ще се работи в пет определени училища

В началото ще се започне с работа с различните целеви групи – обучение, развитие на собствен план за действие в рамките на програмата, подготовка за изпълнение на ролята в програмата

Работа с полицаите – обучението ще бъде в рамките на три двудневни модула

- първи модул - училище, права на различните актьори, образователен закон; особености на младите хора, форми на насилие при младите;
- втори модул - умения за решаване на конфликти между млади хора, посредничество;
- трети модул - подготовка за работа с учениците, разработване на темите, които полицаите ще представят на учениците.

Работа с родителите /училищни настоятелства/ и с представителите на комисиите за борба с противообществените прояви – четири двудневни обучения

- първи модул - съвременната образователна парадигма, училището като система;
- младите хора, възрастовите особености, права на детето;
- втори модул - насилието в училище, решаване на конфликти между поколенията;
- трети модул - взаимодействие с училище и с полицията, роля на училищните настоятелства и на родителите за разработване на училищни програми за ред и сигурност;

Работа с педагогически съветници и с учители –координатори на програмата - пет двудневни обучения – участниците ще получат дипломи за професионална квалификация от Бургаски свободен университет, ако завършат програмата с написване на дипломна работа

- първи модул – решаване на конфликти;
- втори модул – посредничество в конфликтни ситуации;
- трети модул – права на детето;
- четвърти модул - осъществяване на взаимодействието между родители, учители, полиция и общественост в борбата срещу насилието;
- пети модул – реализиране на проекти с младите хора в противопоставянето на насилието.

Работа с учениците – представители на ученическите съвети – четири двудневни обучения

- първи модул - права на човека, права на детето, права и отговорности на ученика;
- втори модул - ние в училище – решаване на училищни проблеми и на проблеми на младите хора;
- трети модул - умения за решаване на конфликти и посредничество при конфликтни ситуации;
- четвърти модул – ние и законът, престъпления и наказания, противообществени прояви, справедливост; помагане на връстници, създаване на комисии за права на ученика и за решаване на конфликти в училище.

След осъществяване на обучението /и успоредно с обученията/ ще започне:

На училищно равнище

1.Създаване на училищни програми за ред и сигурност и противопоставяне на насилието

2. Публични обсъждания във всяко училище на теми, предложени от педагогическия колектив, училищното настоятелство и от ученическия съвет

3. Работа на полицаите с учениците – по четири влизания в клас / ще бъдат определени от представителите на полицията и от педагозите - но като **примерни теми** може да се посочат: животът ми като полицай, опитът ми от работа с млади хора, случаи, които не мога да забравя, рисковете на професията, опасностите в нашия град, как може да си помагаме, по следите на едно престъпление.../

4. Развитие на училищни / и класни/ проекти за справяне с различни форми на насилие

На общинско равнище

1. Създаване на структура за права на детето към детския парламент
2. Подготвяне на програма за представяне на дейностите по местна кабелна телевизия
3. Провеждане на публични обсъждания – на правата на младите хора, на степента на насилие в училище и около него.

4. Провеждане на открити заседания на детския парламент по проблемите на насилие и секс, насилие и наркомании, междуетнически отношения и насилие

5. Развитие на общинска програма “Младите хора против насилието” – проекти против насилието / на основата на модела на програма “Гражданин”/

6. Симулация на съдебни процеси / свързани с престъпност сред непълнолетните/ с участието на представители на районния съд и на ученици от включените в програмата училища.

7. Специално заседание на общинския съвет заедно с детския парламент по проблемите на сигурността, реда и превенцията и противопоставяне на насилието

Ще започне прилагане на програмата и в останалите училища като обучители ще бъдат подготвените педагогически съветници, членове на комисиите за борба с противообществени прояви и учители-координатори.

Така моделът ще се превърне в част от дейността на общината, на различните образователни актьори, на полицията и част от учебния процес.

Необходими средства за осъществяване на обучението:

1. Обучение на полицаи – 4 модула x 300 лв.	1200 лв.	3x 300	900
2. Обучение на родители – 4 модула x 300 лв.	1200 лв.	3 x 300	900
3. Обучение на ученици - 5 модула x 500 лв.	2500 лв.	4 x 500	2000
4. Обучение на педагогически съветници учители - 5 модула x 400 лева	2000 лв.	5x300	1500
5. Подготовка на материали за полицаи	1000 лв.		500
6. Обучение по програма Гражданин –	800 лв.		300
	8700 лв.		

/ сумите включват всички разходи за провеждане на обучението – командировки, материали, хонорари на водещите/

Център “Отворено образование” ще предостави учебни помагала на обща стойност около 6000 лв.

1. Програма “Гражданин”	– 100 книги	80 .
2. “Граждански паспорт на младия човек”	– 100 книги	80 .
3. “Основи на демокрацията “/начален и среден курс/	– 100 книги	80
4. “Гражданско образование”		
/ книга на учителя за различните училищни степени/	- 100 книги	100
5. “Гражданско образование”		

/книга за ученика среден курс/	- 50 книги.	40
6. "Училищното настоятелство – демократична организация"	- 50 книги	40
7. "За образованието и възпитанието на нашето дете"	- 50 книги.	40
8. "Здравно образование" – книга за ученика, модули по превенция на СПИН, на алкохол и наркотици, сексуално образование	- 500 книги	400
1000 лв.		
9. "Решаване на конфликти"	- 60 книги.	40
10. "Използване на интерактивни методи"	- 40 книги.	30

Необходими средства за осъществяване на обучението:

1. Обучение на полицаи – 3 модула x 300 лв.	900 лв.
2. Обучение на родители – 3 модула x 300 лв.	900 лв.
3. Обучение на ученици - 4 модула x 500 лв.	2000 лв.
4. Обучение на педагогически съветници	
учители - 5 модула x 300 лева	1500 лв.
5. Подготовка на материали за полицаи	400 лв.
6. Обучение по програма Гражданин –	300 лв.
	8700 лв.

15 обучения – 3 човека/ Роман, Маргарита, Диана Ангелова/

1 поема педагогическите съветници – 5 обучения / 1 февруари, 1 март, 2 – ваканцията, 1 май/

1 полицаи и родители 6 обучения / февруари, март, април/

1 деца 4 обучения / евентуално деца 1 обучение и 2 през ваканцията 1 началото на май /

Как ще започне програмата?

1. Подбор на координаторите от петте училища - 5 x 3 човека

2. Полицаи – 10-15 човека

3. Родители – 15-20 човека

4. Ученици – 30 човека

Февруари - Втората половина на февруари - среща

1 среща – водещите + отговорник от общината+ комисия за борба с противообществените прояви + директорите училища+ полиция + представители настоятелства + представители ученици

Февруари – програма "Гражданин" – обучение учители – двудневно – за да започнат работа

Февруари – започват обученията

Първа половина на март – публично обсъждане

1 публично обсъждане проблемите на насилието в училище

Училищата ще направят – април – свои обсъждания

Май- представяния по програма Гражданин
Заклучително обсъждане